

ပိတ်ထားသော တံခါးများနောက်ကွယ် :
မြန်မာနိုင်ငံတရားရုံးများသို့ အများပြည်သူ
ဝင်ရောက် လေ့လာနိုင်မှုအပေါ် အခက်အခဲ
အတားအဆီးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ။

JUSTICE BASE

JUSTICE BASE သည် ဒေသခံရှေ့နေများ၏ လုပ်ကိုင်နိုင်စွမ်းကို မြှင့်တင်ပေးခြင်းနှင့် အမျိုးသားပိုင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ရှေ့ဆောင်လုပ်ဆောင်ချက်များကို ကူညီထောက်ပံ့ခြင်းအားဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားပြီးကာလတွင်ရှိ လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို မြှင့်တင်ပေးပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ဦးစားပေးကိစ္စရပ်များအပေါ် ဆွေးနွေးမှုတွင် ပါဝင် - လမ်းညွှန် - နိုင်ရန်၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းရှေ့ဆောင် ရှေ့ရွက်ပြုခြင်းများကို ဖြစ်ထွန်းလာစေရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်ထွန်းစနစ်များတွင် ဥပဒေနှင့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဦးဆောင်နိုင်ရန်အတွက် ရှေ့နေများ၏ စွမ်းရည်ကို ခိုင်မာစေရန် ကြိုးပမ်းပါသည်။

Justice Base သည် ယူနိုက်တက် ကင်းဒမ်း၊ လန်ဒန် NW13ER၊ 11/15 ဝီလီယံလမ်း၊ Endland and Wales at Acre House တွင် မှတ်ပုံတင်ထားသောကုမ္ပဏီ တစ်ခုဖြစ်သည်။

ကုမ္ပဏီ အမှတ် 797823/ မှတ်ပုံတင် Charity Number 1153878

သတင်းအချက်အလက် (သို့) ယခုအစီရင်ခံစာနှင့် ပတ်သက်၍ မှတ်ချက်များပေးလိုလျှင် Email- info@justicebase.org (သို့) www.justicebase.org သို့ ဆက်သွယ်နိုင်ပါသည်။

ပိတ်ထားသော တံခါးများ၏နောက်ကွယ်။ မြန်မာနိုင်ငံ တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူ ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်မှုအပေါ် အခက်အခဲ အတားအဆီးများနှင့် အခွင့်အလမ်းများ

ဇူလိုင်လ ၂၀၁၇

မျက်နှာဖုံး ဓာတ်ပုံ။ ကျောက်တံတား မြို့နယ်တရားရုံး အဝင်ပေါက်၊ ရန်ကုန်။ မေ ၂၅၊ ၂၀၁၇ ၂၀၁၇ ဗကညါဖြေညါသန

ကျအေစေန် မြန် ကို မူရင်းဖော်ပြချက်အဖြစ် အသိအမှတ်ပြုလျှင် ပညာရေးနှင့် စီးပွားရေးမဟုတ်သော ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် ယခု ထုတ်ဝေထားသော အကြောင်းအရာများကို လွတ်လပ်စွာ အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။

Open Society Foundations မှ (တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့်) ကူညီထောက်ပံ့သည်။

မာတိကာ

အသိအမှတ်ပြုလွှာ

အစီရင်ခံစာ အနှစ်ချုပ်

- အဓိက အကြံပြုချက်များ

(၁) မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားစီရင်ရေးစနစ် 1

- ၁-၁။ မြန်မာ့တရားရုံး ဖွဲ့စည်းပုံ 1
- ၁-၂။ မြန်မာ့တရားရေးစနစ်နှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများ 2

(၂) အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး 5

- ၂-၁။ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးသနည်း။ 5
- ၂-၂။ ပြည်တွင်းဥပဒေများအရ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး 7
- ၂-၃။ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများပါ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး ။ 11
- ၂-၄။ Case Study: အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူ တက်ရောက်နိုင်မှု 14

(၃) ရန်ကုန်တရားရုံးများရှိ ကြားနာစစ်ဆေးနေမှုများသို့ အများပြည်သူ တက်ရောက်နိုင်မှု 15

- ၃-၁။ နည်းနိဿယျ 15
- ၃-၂။ ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံး ပရဂျက်များအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နိုင်မှု 17
- ၃-၃။ ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံးခန်းများအတွင်း ဝင်ရောက်နိုင်မှု 19

(၄) နိဂုံးနှင့် အကြံပြုချက်များ 24

- နောက်ဆက်တွဲ (က) 31
- နောက်ဆက်တွဲ(ခ) 33

အသိအမှတ်ပြုလွှာ

ယခု စာတမ်းတွင် ဖော်ပြထားသော တွေ့ရှိချက်များသည် မြန်မာစောင့်ကြည့်လေ့လာ သူများ၏ ထက်သန်သော ပူးပေါင်းဆောင်ရွက် မှုကြောင့် ထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း Justice Base အနေဖြင့် အသိအမှတ်ပြု ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။ Justice Base အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ တရားရုံးများသို့ ပြည်သူများ ပိုမိုဝင်ရောက်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ထားပြီး အချိန်ပေးကြိုးစားမှု နှင့် ဂရုတစိုက် သုတေသန ပြုလုပ်ခဲ့ကြသော စီမံကိန်းအဖွဲ့ဝင်များကို ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။

Justice Baseက မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးနှင့် ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်များကို အစီရင်ခံစာမူကြမ်းအပေါ် အချိန်ပေး၍ အသေးစိတ်ကျပြီး အမြော်အမြင်ကြီးသော မှတ်ချက်များ ပံ့ပိုးပေးမှုအတွက် ကျေးဇူးတင်လိုပါသည်။

Justice Base အနေဖြင့် ဒီလေ့လာမှုကို အကောင်အထည်ဖော်စေမည့် ထောက်ပံ့မှုနှင့် မိတ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းဖြင့် တည်ရှိမှုတို့အတွက် Open Society Foundation ကို နွေးထွေးစွာ မှတ်တမ်းတင်လိုပါသည်။ ယခုစီမံကိန်းတွင် နိုင်ငံတကာ အကြံပေးအဖြစ် အစိတ်တိုင်းအားဖြင့် အချိန်ပေး ကူညီပေးခဲ့သော Peace and Disarmament Education Trust ကို လည်း ကျေးဇူးတင်အပ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ ရာဇဝတ် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ တိုးတက်စေရန် မနားတမ်း အလုပ်လုပ်ခဲ့ကြပြီး၊ ယခု စာတမ်းအတွက် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သော အကြံဉာဏ်များ ပေးခဲ့ကြသော မြန်မာ လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရှေ့နေများကို ကျေးဇူးတင်ပါသည်။

ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်မှု၊ အမြော်မြင်ကြီးသော ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှုနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုများအတွက် ကျွန်ုပ်တို့၏ နိုင်ငံတကာ အကြံပေးများကို အထူးပင် ကျေးဇူးတင်ပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်၊ စီမံကိန်းတစ်လျှောက်လုံးတွင် ၎င်းတို့၏ လမ်းညွှန်မှု၊ သုတေသန အကူအညီ၊ ရည်မှန်းချက်အမြင်၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုပိုင်းဆိုင်ရာ အကူအညီတို့အတွက် Justice Base အဖွဲ့ကို ကျေးဇူးတင်ပါသည်။

နိဒါန်း

၂၀၁၅ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) အနိုင်ရရှိမှုကို မြန်မာ့ ဒီမိုကရေစီ ခေတ်သစ်အတွက် အရက်ဦးဟု သတ်မှတ်ပြောဆိုကြသည်။^၁ NLD ပါတီက ဤအသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဖြစ်စဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု ဖြစ်တည်ထွန်းကားရေး၏ အရေးကြီးမှုကို အလေးအနက်ထားခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း၊ တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် ကြီးမားလေးနက်သော ပြဿနာများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီး၊ ၎င်းပြဿနာများ အနက်မှ လူသိအများဆုံး ပြဿနာများမှာ တရားရေးဌာနရှိ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ တရားရေး လုပ်ငန်းများအပေါ် မလျော်မကန် လွှမ်းမိုးနေမှုနှင့် တရားသူကြီးများနှင့် ရှေ့နေများ၏ စွမ်းဆောင်နိုင်ရည် နိမ့်ကျမှုတို့ ဖြစ်သည်။ ထိုပြဿနာများ၏ အကျိုးဆက်အနေဖြင့်၊ မြန်မာ့ တရားစီရင်ရေးစနစ်အပေါ် အများပြည်သူ ယုံကြည်မှုအဆင့် နိမ့်ကျလျက်ရှိသည်။

အခြားပြဿနာတစ်ခုမှာ မြန်မာ့တရားရုံးများအတွင်းမှ အများပြည်သူကို ဖယ်ထုတ်ထားခြင်း ဖြစ်သည်။ လွန်ခဲ့သော အစိုးရများက ပြစ်မှုကျူးလွန်သည်ဟု သံသယရှိသူများကို အရပ်ဖက် တရားရုံးများနှင့် စစ်ခုံရုံးများရှေ့မှောက် အများပြည်သူ ဝင်ခွင့်မရှိသော ကြားနာမှုများ မကြာခဏ ပြုလုပ်လေ့ရှိခဲ့ပါသည်။^၂ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာမှု ရရှိပိုင်ခွင့်ကို ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ(၂၀၀၈) (၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ)တွင် ထည့်သွင်းကာကွယ် ပေးထား သော်လည်း၊ ထိုရပိုင်ခွင့်ကို လက်တွေ့တွင် အမှန်တကယ် ရရှိခံစားနေခြင်းရှိမရှိ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာမှု မရှိသလောက်ပင် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ဤအစီရင်ခံစာက ၂၀၁၆ခုနှစ် နှစ်လည်ပိုင်းကာလတစ်ဝိုက်က မြို့နယ်တရားရုံးများ၊ ခရိုင်တရားရုံးများ၊ ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်တို့အပါအဝင် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ တရားရုံးများအတွင်း တရားစီရင်နေမှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို အများပြည်သူများ ဝင်ရောက်လေ့လာနိုင်မှု အတိုင်းအတာကို ပုံဖော်ပြသရန် ရည်ရွယ်ပါသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် တင်ပြသွားမည့် တွေ့ရှိချက်များသည် ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံး အမျိုးမျိုးအတွင်းရှိ ကြားနာမှုများကို တစ်လကြာ တစ်ဦးချင်း လေ့လာစူးစမ်းမှုနှင့် လေ့လာစူးစမ်းရန် ကြိုးစားအားထုတ်ရန် Justice Baseက ရွေးချယ်ခန့်အပ်ထားသော မြန်မာနိုင်ငံသား လေးဦး၏ သုတေသနတွေ့ရှိချက်များအပေါ် အဓိက အခြေခံထားပါသည်။ ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံးစီရင်ကြားနာမှုများကို အများပြည်သူ လက်လှမ်းမီ ဝင်ထွက်လေ့လာနိုင်မှုအခြေအနေနှင့် ပတ်သက်သည့် အမြင်များ ရရှိနိုင်ရန်နှင့် ထိုသို့ လက်လှမ်းမီဝင်ထွက်နိုင်၏ အရေးပါပုံအပေါ် ရှုမြင်မှုများကို ရရှိနိုင်ရန်အတွက် မြန်မာ့ရှေ့နေများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော ဥပဒေရေးရာ အဖွဲ့အစည်းများမှ ဝန်ထမ်းများနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများလည်း ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

^၁ “Myanmar’s General Election: A New Era” (12 November 2015) The Economist <www.economist.com>.

^၂ Nick Cheesman “Opposing the Rule of Law: How Myanmar’s Courts Make Law and Order” (Cambridge University Press, United Kingdom, 2015) at 117-118.

ဤအစီရင်ခံစာကို အပိုင်းသုံးပိုင်း ခွဲထားပါသည်။ အပိုင်း (၁)က မြန်မာ ဥပဒေစနစ်နှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်အတွင်းရှိ အထောက်အထားခိုင်လုံသော ပြဿနာအချို့တို့ကို အနှစ်ချုပ်တင်ပြထားပါသည်။ အပိုင်း (၂)က တရားရုံးကြားနာစီရင်နေမှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို အများပြည်သူ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်မှု အခွင့်အရေး၊ ၎င်းအခွင့်အရေးကို သဘောတရားရေးအရ ခိုင်မာကြောင်းပြသမှု၊ နိုင်ငံတကာနှင့် မြန်မာ့ဥပဒေများအတွင်း ၎င်းအခွင့်အရေး တည်ရှိနေမှု အနေအထားနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ လက်ရှိအနေအထားတွင် ၎င်းအခွင့်အရေးနှင့် အပ်စပ်မှုတို့ကို စဉ်းစားသုံးသပ်ထားပါသည်။ အပိုင်း (၃)က Justice Base၏ လေ့လာစူးစမ်းမှု သုတေသန စီမံကိန်းမှ ထွက်ပေါ်လာသော အချက်အလက်များနှင့် သုံးသပ်မှု ကောက်ချက်များကို တင်ပြထားပါသည်။

အစီရင်ခံစာ အနှစ်ချုပ်

အများပြည်သူရှေ့မှောက် တရားစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်သည် တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်နေသော သူ့အားလုံး၏ တာဝန်ခံမှုနှင့် ထိုသူ့အားလုံးအပေါ် စိစစ်လေ့လာမှုတို့ကို တိုးမြှင့်လာခြင်းအားဖြင့်၊ ခုခံချေပသူ သို့မဟုတ် တရားရုံးကြားနာမှု လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုရှိ ဘက်နှစ်ဘက်၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ကျဉ်းပေးပါသည်။ တရားရုံးလည်ပတ်ပုံစနစ်ကို အများပြည်သူနားလည်လာအောင် အားပေးခြင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်အပေါ် အများပြည်သူ ယုံကြည်လက်ခံရလာအောင် အထောက်အပံ့ပေးခြင်းတို့ကြောင့်၊ ဤအခွင့်အရေးသည် အများပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ အကျိုးစီးပွားကိုပါ ဆောင်ကျဉ်းပေးပါသည်။

အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးသည် အကြွင်းမဲ့ အခွင့်အရေးမဟုတ်ပါ။ အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများကလည်း၊ အချို့သော နောက်ခံအခြေအနေများတွင် ၎င်းအခွင့်အရေးထက် (မည်သူမျှ မရှိဘဲ) သီးသန့် စီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးနှင့် အခြားသော စိတ်ပူပန်မှုများကို ပိုမိုဦးစားပေးကောင်းပေးနိုင်သည်ဟု အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။

အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်ခွင့် ရရှိပိုင်ခွင့်ကို မြန်မာ့ဥပဒေက ပြဌာန်းပေးထားသော်လည်း၊ Justice Baseက ပြုလုပ်ခဲ့သော လေ့လာသုတေသနပြုမှုက ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံး ပရဂျက်များကို ဖြစ်စေ၊ တရားရုံးခန်း တစ်ခုချင်းကို ဖြစ်စေ အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်နိုင်မှုအပေါ် လက်တွေ့တွင် အတားအဆီးများ ကြီးကြီးမားမား ရှိနေကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြသနေသည်။ ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံးပေါင်း ၅၀အနက်မှ ၃၆ရုံးရှိ တရားရုံးခန်းပေါင်း ၁၁၉ ခုခန့်တွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကြားနာစစ်ဆေးမှုများနှင့် တရားမမှုဆိုင်ရာ ကြားနာစစ်ဆေးမှုပေါင်း ၂၀၅၅ခုကို Justice Baseမှ လေ့လာသူ ၄ ဦးက တစ်လကြာ လေ့လာစောင့်ကြည့်မှု ပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုကာလအတောအတွင်း၊

- ၁။ လေ့လာသူများ သွားရောက်ခဲ့သော တရားရုံး ၃၆ခုအနက် ၆ခုခန့် သို့မဟုတ် ၁၆ရာခိုင်နှုန်းခန့်တွင် တရားရုံးဝန်း ပရဂျက်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ရန် အခက်အခဲ အတားအဆီးများ တွေ့ကြုံခဲ့ပါသည်။^၃

^၃ ဤအချက်အလက်များသည် လေ့လာသူများ၏ မေးခွန်းလွှာများနှင့် တွေ့ရှိချက်များ၏ ခိုင်လုံမှန်ကန်မှုကို စစ်ဆေးအတည်ပြုရန်အတွက် Justice Base၏ ဝန်ထမ်းများနှင့် နောက်ဆက်တွဲ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများမှ ရရှိလာခြင်း ဖြစ်သော်လည်း၊ ပရဂျက်အတွင်း ဝင်ခွင့်ရရန်အတွက် ဆင်ခြေအမျိုးမျိုးကို အသုံးပြုခြင်း သုတေသန၏ နည်းနိဿယျ စည်းကမ်းချက်များကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်ခြင်းအားဖြင့် ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အကြောက်တရားကြောင့် ဝင်ခွင့်ရရန် မကြိုးစားခြင်းကြောင့်ဖြစ်စေ၊ လေ့လာသူများက ထိုသို့သော အခက်အခဲ အတားအဆီးများကို လျော့လျော့ပေါ့ပေါ့ ဖော်ပြခဲ့ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

တရားရုံးများစွာတွင် လေ့လာစောင့်ကြည့်သူတို့ ဝင်ခွင့် ရခြင်းမရခြင်းသည် လေ့လာသူတို့ကို (အမည်၊ မှတ်ပုံတင်ကဒ်ပြားနှင့် နေရပ်လိပ်စာတို့ ကဲ့သို့သော) ဖော်ပြနိုင်သည့် အသေးစိတ်အချက်အလက်များ ပေးခြင်း မပေးခြင်းအပေါ် မူတည်ခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးနှစ်ခုရှိ ဝင်ပေါက်ဂိတ်များတွင် စောင့်ကြည့်သူများ အဘယ်ကြောင့် ဝင်ရောက်ခွင့် ရသင့်ကြောင်း ပြဆိုရန်အတွက် မြို့နယ်တရားသူကြီးနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ရပါသည်။ အခြားမတူညီသော တရားရုံးအနည်းငယ်တွင် ကြားနာမှု တစ်ခုခုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှု မရှိသဖြင့် ဝင်ရောက်ခွင့် ငြင်းပယ်ခံခဲ့ရပါသည်။

၂။ လေ့လာသူများသည် ၎င်းတို့ ဝင်ရောက်လေ့လာရန် ကြိုးစားခဲ့သော တရားရုံးများ၏ အနည်းဆုံး ထက်ဝက်တွင် တရားရုံးခန်းတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှု အခက်အခဲများ၊ ကြောက်လန့်စေမှုများ၊ သို့မဟုတ် အတားအဆီးများ တွေ့ကြုံခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးခန်းပေါင်း များစွာတွင် အမျိုးမျိုးသော ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ ပေးပြီးနောက်၊ တရားသူကြီးထံမှ ခွင့်ပြုမှု ရရှိပြီးနောက် သို့မဟုတ် ဝန်ထမ်းတစ်ဦးဦး သို့မဟုတ် ရှေ့နေတစ်ဦးဦး၏ ထိပ်တိုက် စိန်ခေါ်မှုများအကြားမှ မိမိတို့ တရားရုံးခန်းအတွင်း ရှိနေမှုအပေါ် ရှိနေရသည့် အကြောင်းအရင်းကို ခိုင်ခိုင်မာမာ ရှင်းပြနိုင်ပြီးနောက်မှသာ ဝင်ရောက်ခွင့် ရခဲ့ပါသည်။ မတူညီသော တရားရုံးခန်းများတွင်မူ၊ ရဲအရာရှိ တစ်ဦးဦးကဖြစ်စေ၊ အခြား အရာရှိတစ်ဦးဦးက ဖြစ်စေ ဝင်ခွင့် လုံးဝ ငြင်းပယ်ခံခဲ့ရပါသည်။ အများပြည်သူတို့အတွက် ထိုင်စရာ မရှိခြင်းနှင့် လေ့လာသူများ တရားခွင် ကြားနာစီရင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်ကို ရပ်ကြည့်ရန် မဖြစ်နိုင်ခြင်းတို့ကြောင့်လည်း တရားရုံးခန်း များစွာအတွင်းသို့ မဝင်ရောက်နိုင်ခဲ့ပေ။

၃။ ထိပ်တိုက်စိန်ခေါ်မှုများ မရှိဘဲ ဝင်ရောက်ခွင့် ရခဲ့သော တရားရုံးခန်းများ၏ ၅၀ရာခိုင်နှုန်းတွင်၊ ရုံးခန်းအတွင်း ရှိနေစဉ် အခြား အတားအဆီးအချို့ကို ထပ်မံ ကြုံတွေ့ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့သော အတားအဆီး အနှောင့်အယှက်များသည် တရားသူကြီးများ၊ တရားခွင်စာရေးများ၊ ဥပဒေအရာရှိများနှင့် ရှေ့နေများ၊ တိုင်တန်းသူများနှင့် ရဲအရာရှိများထံမှ ဖြစ်သည်။ အချိန်အများစုတွင်၊ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများက ၎င်းတို့၏ တရားရုံးခန်းအတွင်း ရှိနေမှုကို ခိုင်လုံအောင် ပြသနိုင်ခဲ့ပြီး၊ တရားရုံးခန်းအတွင်း ဆက်လက် နေနိုင်ခဲ့ကြသော်လည်း၊ တစ်ခါတစ်ရံ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ ကြုံတွေ့ခဲ့သော စိစစ်မှုများသည် ပိုမိုလေးနက်ပြင်းထန်ပြီး၊ ကြောက်လန့်စရာပိုကောင်းပါသည်။ တရားသူကြီးများမှ ကြားနာမှုကို အဆုံးသတ်ပြီးနောက် ရုံးခန်းအတွင်းအပါအဝင် လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများကို မေးခွန်းထုတ်ခြင်းကို သုံးကြိမ် တွေ့ခဲ့ပါသည်။ ရဲအရာရှိများဖြင့် ရှည်လျားစွာ မေးခွန်းထုတ်ခြင်းကို ၃ ကြိမ် ရှိခဲ့ပါသည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ထိပ်တိုက် စိန်ခေါ်မှုများအပြင်၊ ရန်ကုန်တရားရုံးများ၏ ရပ်ပိုင်းသွင်ပြင် လက္ခဏာရပ်များသည် အများပြည်သူ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်သော ကြားနာစီရင်မှုမျိုးနှင့် အပ်စပ်ခြင်း မရှိလှပေ။ မြို့နယ်တရားရုံးများသည် ပုံမှန်အားဖြင့် အလျား ၁၅ပေ အနံ ၁၅ပေခန့် ရှိသည်ဟု လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများက အကြမ်းဖျဉ်းတွက်ဆကြသည်။ တရားရုံးခန်း၏ ၃ပုံ ၁ပုံသေ ရုံးခန်းများတွင်သာ အများပြည်သူတို့အတွက် ထိုင်စရာ ရနိုင်ပါသည်။

လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများက တရားရုံးခန်းအတွင်းတွင် ရှိနေသော အများပြည်သူများကို မှတ်တမ်းတင်မိသည့်အကြိမ် မရှိသလောက် နည်းပါးပါသည်။ အမှန်အားဖြင့်၊ အများပြည်သူတို့အနေဖြင့် စကြိုန်တွင် စောင့်ဆိုင်းနေမှုသာ အဖြစ်များပါသည်။ ရေအိမ်ကဲ့သို့သော အသုံးအဆောင်များသည် အများပြည်သူတို့ အသုံးပြုခွင့်မှာ မရသလောက် နည်းပါးပါသည်။ တရားရုံးခန်းများ၏ ငဝရာခိုင်နှုန်းကျော်တွင် ကြားနာမှုပြုမည့် နေ့ရက်နှင့် ကြားနာမှုပြုမည့် အခန်းများကို ပုံမှန်ကြေညာပေးမှု ရှိပါသည်။

မြန်မာ့ဥပဒေများက တရားသူကြီးတစ်ဦးအနေဖြင့် အချို့သော အခြေအနေများတွင် တရားခွင့် ကြားနာစစ်ဆေးနေမှုများကို အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်ခြင်းကို ပိတ်ပင်ဖယ်ရှားမှုကို ခွင့်ပြုထားသည်။ သို့သော်လည်း၊ ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် တရားရုံးမှ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများကို ဖယ်ရှားခြင်းတွင် တရားသူကြီးများ ပါဝင်လေ့ မရှိပေ။ ထို့ပြင်၊ တရားသူကြီးများ (နှင့် အခြားသော အရာရှိများ)က လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများကို တရားရုံး ပရဝုဏ်နှင့် တရားရုံးခန်းများအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်မှုကို ငြင်းပယ်ရသည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အထောက်အထားများ (ဥပမာအားဖြင့် မြန်မာ့ဥပဒေကို အကိုးအကားပြုမှုတစ်ခုခု) ပေးရန် ပျက်ကွက်ကြပါသည်။ တရားသူကြီးများ၊ ရဲအရာရှိများ၊ တရားခွင့်စာရေးများနှင့် ရှေ့နေများအနေဖြင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်သည် ကြားနာစီရင်နေမှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ဆက်နွယ်ချက်ရှိသည့် သူများသာ တရားခွင့် ကြားနာမှုကို လေ့လာရန် ခွင့်ပြုနိုင် သို့မဟုတ် ခွင့်ပြုသင့် ဘိသကဲ့သို့ ကြိမ်ဖန်များစွာ ပြုကျင့်နေကြသည်။

မြန်မာ့တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ပြုပြင်တည့်မတ်ရမှာ တရားရုံးများတွင်းသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်နိုင်မှုကို တိုးမြှင့်အောင် ပြုခြင်း တစ်ခုတည်းက မလုံလောက်ပါ။ သို့သော်လည်း၊ ပြုပြင်ရန် လုပ်ဆောင်မှုက တရားရုံးများတွင် အများပြည်သူတို့ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ပြန်လည် ရရှိရန်တွက် လိုအပ်သော အခြေအနေစစ်ခု ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် အနှစ်သာရရှိရှိ ပြောင်းလဲနိုင်ရန်အတွက် ဤပြဿနာသည် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍအတွင်း အကျင့်ပျက်ခြစားမှုကဲ့သို့သော အခြားသော ပြဿနာများနှင့် တပြေးညီ ကိုင်တွယ်ရမည့် ပြဿနာဖြစ်ပါသည်။

အဓိက အကြံပြုချက်များ

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သော အရေးစိုက်စရာများကို အသိအမှတ်ပြု ကိုင်တွယ်နိုင်ရန်အတွက် Justice Baseက အောက်ပါ အဓိက အကြံပြုချက်များကို အလေးပေး တင်ပြအပ်ပါသည်။

- (၁) တရားရုံးခန်းများ၊ အဆောက်အဦအများနှင့် တရားရုံး ပရဝုဏ်များသည် အများပြည်သူတို့အတွက် ပိတ်ပင်ထားခြင်း မရှိစေရန်ဟူသော အခြေခံခြင့် တရားသူကြီးများသည် ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉(ခ)နှင့် ၂၀၁၀ခုနှစ်ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၃(ခ)တို့နှင့်အညီ စီမံအုပ်ချုပ်သင့်ပါသည်။

တရားမျှတမှု၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တင်းတင်းကြပ်ကြပ် လိုအပ်သောအခါ သို့မဟုတ် လုံခြုံရေး အန္တရာယ် ရှိသောအခါ စသည့် ခြွင်းချက်အခြေအနေများ၌သာ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးနှင့် တရားရုံးခန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် တရားရုံးများအတွင်းသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်နိုင်ခွင့်တို့ကို

ပိတ်ပင်ကန့်သတ်သင့်ပါသည်။ တရားသူကြီးမှ အများပြည်သူ ဝင်ရောက်နိုင်သော တရားရုံးများအတွင်း အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်တားမြစ်ရသည့် ၎င်းတို့၏ အကြောင်းပြချက်များကို ရှင်းပြသင့်ပါသည်။ ထို့ပြင် အများပြည်သူတို့ကို ဖယ်ထုတ်ရန် ၎င်းတို့ အမှီသဟဲပြုနေသည့် မြန်မာ့ဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကိုလည်း တရားသူကြီးမှ ရှင်းပြရသင့်ပါသည်။

(၂) တရားသူကြီးများနှင့် အခြား တရားရုံးဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ကြားနာစီရင်မှုတစ်ခုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပတ်သက်မှု ရှိမှသာ ကြားနာမှုကို အများပြည်သူတို့ လေ့လာနိုင် (သို့မဟုတ် လေ့လာသင့်)သကဲ့သို့ ပြုမူနေသည့် အမှုအကျင့်များနှင့် တရားရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်နိုင်ရန် တရားသူကြီးထံမှ ခွင့်ပြုချက် လိုအပ်စေခြင်း အမှုအကျင့်များကို ရပ်ဆိုင်းသင့်ပါသည်။ တရားသူကြီးများနှင့် အခြားတရားရေးဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် အများပြည်သူတို့ တရားရုံးများ သို့မဟုတ် တရားရုံးခန်းများအတွင်း မဝင်ရောက်မီ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များပါသော ကဒ်ပြားများ သို့မဟုတ် အခြား ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ ပေးအပ်စေခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ် သင့်ပါသည်။ သို့တည်းမဟုတ် ထိုသို့သော အမှုအကျင့်များကို အနည်းဆုံးအားဖြင့် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ကန့်သတ်ထားသင့်ပါသည်။ ထိုသို့သော ခွင့်ပြုချက် လိုအပ်သည်ဟု ညွှန်းဆိုသော ဆိုင်းဘုတ်များကို တရားရုံးများမှ ဖယ်ရှားသင့်ပါသည်။

(၃) တရားရုံး ဝန်ထမ်းများသည် တရားရုံးခန်းအကျယ်က ခွင့်ပြုသည့်အခါတိုင်း အများပြည်သူတို့အတွက် ထိုင်စရာများ ပြုလုပ်စီစဉ်ပေးခြင်း၊ ရေအိမ်နှင့် အခြားသော အသုံးအဆောင်များကို အများပြည်သူတို့ကို အသုံးပြုခွင့်ပေးခြင်းနှင့် တရားရုံးများတွင် အချိန်နှင့် တပြေးညီဖြစ်ပြီး တိကျမှန်ကန်သည့် အမှုခေါ်စာရင်း (cause list)ကို အများပြည်သူသိ ကြေညာပေးခြင်းတို့အပါအဝင် တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်နိုင်ခွင့် တိုးတက်လာစေမည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပြုလုပ်ပေးသင့်ပါသည်။ တရားရုံးတစ်ခုစီအတွင်းရှိ ပြန်ကြားရေးဌာနများတွင် လက်ကမ်းစာစောင်များ၊ ပုံစတာများနှင့် ရိုးရှင်းလွယ်ကူသော သရုပ်ပြပုံများကို လွယ်လွယ်ကူကူ ရရှိနိုင် စေသင့်ပါသည်။ တရားရုံးဝန်ထမ်း အရာရှိများသည် ပိုမိုကြီးမားသော တရားရုံးခန်းများကို ဖြစ်နိုင်သည့်အခါတိုင်း ဦးစားပေး အသုံးပြုသင့်ပါသည်။ တရားရုံးများ အသစ်ဆောက်လုပ် လျင်နှင့် ဆောက်လုပ်သည့်အခါ တရားရုံးခန်းများသည် အများပြည်သူတို့အတွက် လုံလောက်သော အကျယ်အဝန်းနှင့် ထိုင်စရာများပါရှိမှု သေချာစေသင့်ပါသည်။

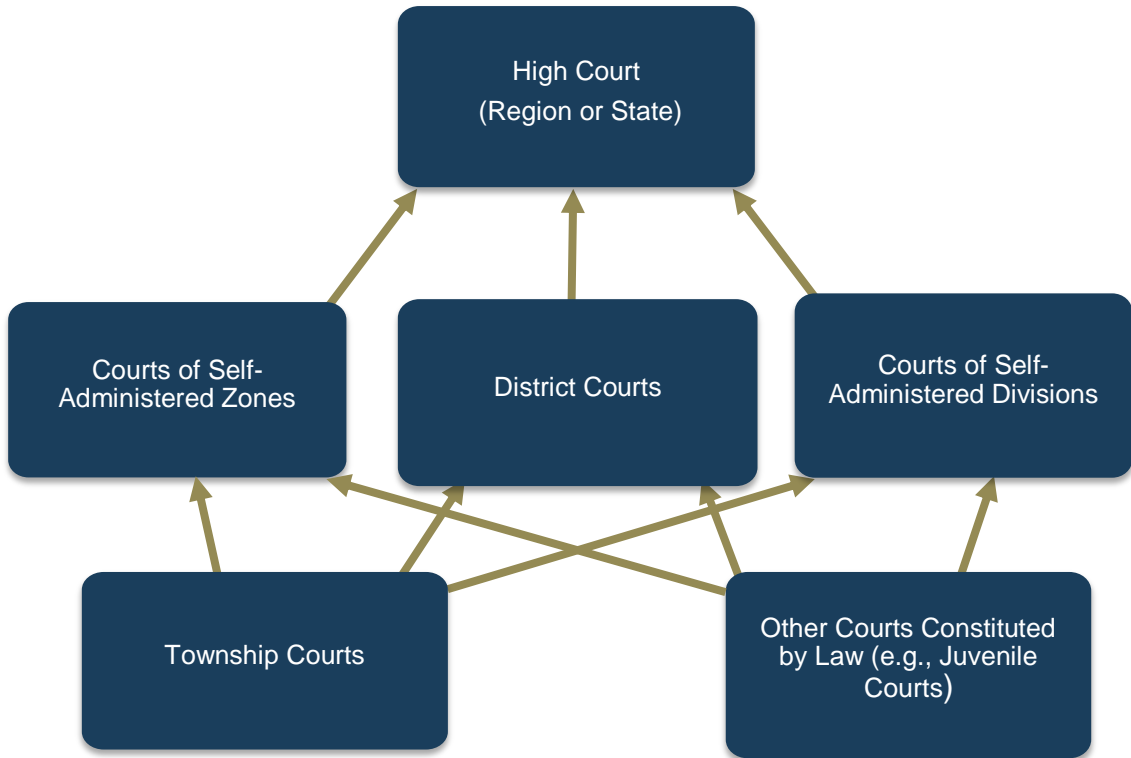
(၁) မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားစီရင်ရေးစနစ်

၁-၁။ မြန်မာ့တရားရုံး ဖွဲ့စည်းပုံ

၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက တရားရုံးများကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ပေးထားသည်။¹ အနိမ့်ဆုံးအဆင့်မှာ မြို့နယ်တရားရုံးများဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတို့က တရားမမှုများနှင့် ရာဇဝတ်မှုများအတွက် မူလတရားစီရင်နိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည်။² ခရိုင်တရားရုံးများမှာ အချို့သော ကိစ္စရပ်များအတွက် မူလစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိပြီး၊ မြို့နယ်တရားရုံးများမှ အယူခံမှုများကိုလည်း ကြားနာစီရင်နိုင်ခွင့် အာဏာရှိသည်။³ မြို့နယ်နှင့် ခရိုင်တရားရုံးများကို တရားလွှတ်တော်က ကြီးကြပ်အုပ်ချုပ်ပြီး၊ ၎င်း တရားလွှတ်တော်များသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်နှင့် တိုင်းဒေသကြီး ၁၄ခုတွင် တစ်ခုစီ တည်ရှိသည်။⁴ တရားလွှတ်တော်အထက်ရှိ တရားရုံးများမှာ ပြည်ထောင်စု တရားလွှတ်တော်ချုပ်ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်သည် အမြင့်ဆုံး အယူခံဝင်နိုင်ရာ တရားရုံးဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတွင် မူလစီရင်ပိုင်ခွင့်အာဏာ တစ်ချို့လည်း ရှိသည်။⁵ အရပ်ဘက် တရားရုံးစနစ် ပြင်ပတွင် တပ်မတော်သားများ⁶နှင့် ပတ်သက်သည့် အမှုကိစ္စများကို စစ်ဆေးစီရင်သည့် စစ်ခုံရုံးများနှင့် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းနှင့် အခြားဥပဒေများက အခြေခံဥပဒေနှင့် ညီညွတ်မှုရှိမရှိ စီရင်ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ခုံရုံးတို့ရှိသည်။⁷

ပုံ ၁။ တရားရုံး ဖွဲ့စည်းပုံ⁸

1 ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေ (၂၀၀၈)၊ အခန်း (၆)။
2 ပုဒ်မ ၃၁၆။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက ဥပဒေနှင့်အညီ မြို့နယ်တရားရုံးများအောက် နိမ့်သော တရားရုံးများ ရှိနိုင်မှုကိုလည်း ဖန်တီးပေးထားသည်။ ပုဒ်မ ၂၉၃ (က)။
3 ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသ တရားရုံးများလည်း ထိုအတူဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ(၂၀၀၈) ပုဒ်မ ၃၁၅၊ ၂၀၁၀ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၅၃-၅၅။
4 ပြည်ထောင်စုသမ္မတနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ(၂၀၀၈) ပုဒ်မ ၃၁၄။ တရားလွှတ်တော်များ၌လည်း မူလစီရင်နိုင်မှုအာဏာ အချို့ ရှိသည်။ ပုဒ်မ ၃၀၆ကိုကြည့်။
5 ပုဒ်မ ၂၉၄နှင့် ၂၉၅။
6 ပုဒ်မ ၃၁၉။
7 ပုဒ်မ ၃၂၂။
8 ၂၀၁၀ခုနှစ်၊ ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေနှင့် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ် ဝက်ဘ်ဆိုဒ် <http://www.unionsupremecourt.gov.mm/> ကိုကြည့်။

၁-၂။ မြန်မာ့တရားရေးစနစ်နှင့် ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများ

မြန်မာနိုင်ငံ တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် ကြီးမားလေးနက်သော ပြဿနာအချို့ကြောင့် ထိခိုက်မှု ရှိနေသည်ဟု အများပြည်သူတို့ သိရှိကြသည်။ အကျယ်ပြန့်ဆုံး အစီရင်ခံတင်ပြမှုများရှိသည့် ပြဿနာများကို အကျဉ်းချုပ် ဆွေးနွေးတင်ပြအပ်ပါသည်။

က။ တရားရေးလုပ်ငန်းဆောင်တာများအပေါ် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ မလျော်ကန်သော လွှမ်းမိုးမှု

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက အာဏာများခွဲခြမ်းထားခြင်းနှင့် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အမှီခိုကင်းလွတ်လပ်မှုကို အာမခံပေးထားသည်။^၉ သို့သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေး အခြေအနေများအပေါ် အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူ၏ အလိုအရ ဤ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပါ အာမခံချက်များသည် လက်တွေ့တွင် “တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်မှ လက်ရှိ ပြုကျင့်နေသော လွှမ်းမိုးချုပ်ကိုင်မှုကြောင့် ချညှိနဲ့နေပါသည်။”^{၁၀} International Commission of Jurists အဖွဲ့က မနှစ်က ဤသို့ အစီရင်ခံခဲ့ပါသည်။^{၁၁}

^၉ ဥပမာ အခန်း (၁) ပုဒ်မ ၁၁(က)နှင့် ၁၉(က)ကို ကြည့်။
^{၁၀} Yanghee Lee, “Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in Myanmar” (18 March 2016) A/HRC/31/71 at 15.
^{၁၁} International Commission of Jurists, “Re: Implementable Action Plans from the ICJ to the new Parliament & Government” (3 May 2016) <<https://www.icj.org/wp-content/uploads/2016/06/Myanmar-Recommendation-to-NLD-Gvt-Advocacy-Analysis-Brief-2016-ENG.pdf>> at 5-6. See also International Commission of Jurists, “Myanmar: Country Profile prepared by the ICJ Centre for the Independence of Judges and Lawyers” (2014)

တရားသူကြီးများအပေါ် နိုင်ငံရေးနှင့် တပ်မတော်တို့၏ လွှမ်းမိုးမှုက ရှေ့နေတို့၏ ထိရောက်မှုရှိရှိ လုပ်နိုင်စွမ်းရည်အပေါ် အဓိက အဟန့်အတားဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ တိုးတက်မှုများ ရှိသော်လည်း၊ အမှု၏ သဘောသဘာဝအပေါ် မူတည်၍ အစိုးရနှင့် တပ်မတော် အရာရှိများ အထူးသဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များထံမှ အမိန့်များကို အခြေခံ၍ တရားသူကြီးများက ဆုံးဖြတ်စီရင်မှုများ ပြုကြသည်။

တရားရုံးများသည် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် ၎င်းတို့၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို အာဏာရှိရှိ ပြသနိုင်ခဲ့ပြီး၊ အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် စိန်ခေါ်မှု အများအပြားကို အတည်ပြုပေးခဲ့သည့် ကိုလိုနီအုပ်ချုပ်ရေးမှ လွတ်လပ်ပြီးပြီးချင်း ကာလသည် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အမှီခိုကင်းလွတ်လပ်မှုအတွက် အချိန်ကောင်းဖြစ်ခဲ့သည်။ သို့သော် တပ်မတော်၏ ၁၉၆၂ အာဏာသိမ်းမှုက "မြန်မာ့ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အမှီခိုကင်းလွတ်လပ်မှုကို တရိုက်တိုက်စား ကွယ်ပျောက်စေခဲ့သည်"။¹² တပ်မတော်အစိုးရက တရားလွှတ်တော်များကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ပြီး၊ အာဏာရပါတီမှ ပါတီဝင်များဖြစ်သော တရားသူကြီးများကို တာဝန်ပေးထားသည့် အသစ်ဖွဲ့စည်းသော အဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစားထိုးခဲ့သည်။ ၁၉၇၂ခုနှစ်မှစ၍ နိုင်ငံရေးအရ ခန့်အပ်ထားသော သာမန်လူ တရားသူကြီးများက အောက်တရားရုံးများကို စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်ပြီး၊ စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များမှာ ဥပဒေနှင့်အညီ မဟုတ်ဘဲ အာဏာရပါတီ၏ အကျိုးစီးပွားကို ငဲ့၍သာ စီရင်ဆုံးဖြတ်ခဲ့ကြသည်။ ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေက "အာဏာများ ခွဲခြားထားခြင်းနှင့် ဥပဒေအတွေးအခေါ်၊ ဥပဒေပညာရေးနှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများတွင် တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်၏ အမှီခိုကင်းလွတ်လပ်မှု အယူအဆကို ပယ်စွန့်ခဲ့သည်။"¹³ နိုင်ငံတော် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမှုတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့ အစိုးရက ၁၉၈၈ခုနှစ်တွင် နိုင်ငံတော်အာဏာကို ရယူပြီးနောက်တွင် တရားသူကြီးများအပေါ် တင်းကျပ်စွာ ချုပ်ကိုင်ထိန်းကျောင်းခဲ့သည်။ ၂၀၁၀ ကာလ ဝန်းကျင်ထိပင်၊ တရားရုံးများသည် "တပ်မတော် လွှမ်းမိုးထားသော အုပ်ချုပ်ရေးမဏ္ဍိုင်အတွင်းသို့ သမိုင်းကြောင်းတလျှောက် မည်သည့်အချိန်ကာလထက်မဆို ပိုမို သွတ်သွင်းခြင်းခံခဲ့ရသည်"ဟု ဆိုကြသည်။¹⁴

ခ။ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ရှိ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု

"ဈေးကွက်အတွင်း ပါဝင်သူများက အမှု၏ ရလဒ်များကို ရောင်းဝယ်ဖောက်ကားကြသော ဈေးကွက်"သဖွယ် လည်ပတ်နေသည့် မြန်မာ့တရားရုံးများအတွင်း အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၏ "ပမာဏနှင့် ပြောင်ပြောင်တင်းတင်းရှိမှု"တို့ကို ပိုမိုပြောဆိုရန်ပင်ခက်ခဲသည်။¹⁵ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုသည် "မြန်မာ့တရားစီရင်ရေး စနစ်အတွင်းသို့ နက်ရှိုင်းစွာ နစ်မြုပ်တွယ်ငြိနေသည့်အတွက် ၎င်းကို ပုံမှန်လိုပင် မှတ်ယူထားနေကြသည်"။¹⁶ ဟု International Commission of Jurists အဖွဲ့က အစီရင်ခံ တင်ပြခဲ့သည်။

<<https://www.icj.org/wp-content/uploads/2014/06/CIJL-Country-Profile-Myanmar-June-2014.pdf>>.

12 Myint Zan, "Judicial Independence in Burma: No March Backwards Towards the Past," 1 Asian-Pacific Law & Policy Journal 5 (2000), at pg. 13.

13 *Id.* at 25. Asian-Pacific Law & Policy Journal 5 (2000), at pg. 25.

14 Nick Cheesman "Thin Rule of Law or Un-Rule of Law in Myanmar?" (2010) 82(4) Pacific Affairs 597 at 612.

15 Cheesman, above n 2, at 161–162.

16 International Commission of Jurists "Myanmar: Country Profile prepared by the ICJ Centre

ကုလသမဂ္ဂ၏ အထူးအစီရင်ခံစာတင်သွင်းသူနှင့် International Bar Associationတို့တွင်လည်း တူညီသော အမြင်များ ရှိကြသည်။¹⁷

ဂ။ တရားသူကြီးနှင့် ရှေ့နေများအတွက် သင်တန်းပေးမှု မလုံလောက်ခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဥပဒေကျောင်းများမှ ရှေ့နေအဖြစ် လက်တွေ့အလုပ်လုပ်ရန် အဆင်သင့်မဖြစ်သေးဟု ယေဘုယျအားဖြင့် ယူဆနိုင်သော ဘွဲ့ရများ မွေးထုတ်ပေးသည်။¹⁸ အခြားအချက်များအပြင် ဥပဒေကျောင်းဝင်ခွင့် စံချိန်စံညွှန်းကို နိမ့်ကျစွာ သတ်မှတ်ထားမှု၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ အဆင့်နိမ့်သော သင်ရိုးညွှန်းတမ်း၊ ပို့ချမှုနည်းလမ်းနှင့် စာမေးပွဲ၊ အရည်အချင်းမပြည့်မီသော ပို့ချသူများနှင့် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကား စာမေးပွဲ လိုအပ်ချက် စသည့်အချက်များက ဥပဒေပညာရေး၏ အရည်အသွေးကို နိမ့်ကျစေသည်။ တက္ကသိုလ်များကို မကြာခဏ အတင်းအကျပ် ပိတ်ခြင်း၊ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းကို အနီးကပ် ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ခြင်း၊ မလုံလောက်သော ဘဏ္ဍာရေးထောက်ပံ့မှုနှင့် ပညာရေးလွတ်လပ်မှု ယေဘုယျ ကင်းမဲ့မှုများဖြင့် လက္ခဏာဆောင်သော ကာလဖြစ်သည့် နှစ်ဆယ်ရာစု ဒုတိယအလယ်ပိုင်းအတွင်း မြန်မာ့တက္ကသိုလ်များ နိမ့်ကျလာမှုက ယင်းပြဿနာများ၏ ဖြစ်မြစ်ဖြစ်သည်။¹⁹

ထိုနည်းတူစွာပင်၊ သုတေသီများကလည်း တရားရေးဆိုင်ရာ ရာထူးများကို ရယူထားကြသူများကို လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးမှုများက မလုံလောက်ဟု ယူဆကြသည်။²⁰ ထို့ပြင် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကလည်း တရားသူကြီးများသည် ရှေ့နေများအဖြစ် လေ့ကျင့်ခဲ့ရမည် သို့မဟုတ် ရှေ့နေအဖြစ် လုပ်ဆောင်ဖူးခဲ့ရမည်ဟု တင်းကျပ်စွာ ကန့်သတ်ထားခြင်း မရှိပေ။²¹

တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက ဥပဒေသင်ရိုးညွှန်းတမ်းများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်နှင့် ရှေ့နေများနှင့် တရားသူကြီးများကို သင်တန်းပေးခြင်းကို တိုးတက်စေရန် လက်ရှိ လုပ်ဆောင်လျက်ရှိသည်ဟု ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

for the Independence of Judges and Lawyers,” above n 14, at 11. See also Khaing Sape Saw, “Tackling Myanmar’s Corruption Challenge” (April 2015) 13 Focus Asia: Perspectives and Analysis 1.

17 Lee, above n 13, at 15; International Bar Association’s Human Rights Initiative, “The Rule of Law in Myanmar: Challenges and Prospects” (International Bar Association, London, December 2012).

18 See International Commission of Jurists, “Right to Counsel: The Independence of Lawyers in Myanmar” (2013)<www.icj.org> at 31; DLA Piper New Perimeter, “Myanmar Rule of Law Assessment” (March 2013), <www.newperimeter.com> at 36.

19 See International Commission of Jurists, “Right to Counsel: The Independence of Lawyers in Myanmar,” above n 20; Melissa Crouch “Rediscovering ‘Law’ in Myanmar” (2014) 23 Pac Rim L & Pol’y J 543 at 545-46.

20 Lee, above n 13, at 15.

21 တရားသူကြီး သို့မဟုတ် အမှုလိုက်ပါ ဆောင်ရွက်ဖူးသော ရှေ့နေ အတွေ့အကြုံ မရှိသူတစ်ဦးကို ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသည့် ဂုဏ်သတင်းရှိသော ဥပဒေပညာရှင်ဟု သမ္မတက ယူဆပါက တရားလွှတ်တော် တရားသူကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်နိုင်သည်ဟု ပြဌာန်းပေးထားသော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၀၁(၄)၊ ပုဒ်မ ၃၁၀ (ဃ)(၃)နှင့် ပုဒ်မ ၃၃၃(ဃ)(၄)တို့ကို ကြည့်ပါ။

ဃ။ မြန်မာ့ဥပဒေစံနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း။

ဤပြဿနာများ၏ သဘောသဘာဝက ဥပဒေဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရုံမျှထက် ပိုမိုတောင်းဆိုသည်။ ပို၍ အခြေခံကျသော အရာတစ်ခုခုလည်း လိုအပ်ပါသည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းဥပဒေများအပါအဝင် ဥပဒေများဖြင့် မိမိကိုယ်ကိုယ် မိမိတို့ တာဝန်ခံစေသော၊ ဥပဒေများကို တန်းတူညီမျှစွာနှင့် လွတ်လပ်အမှီခိုကင်းစွာ သက်ရောက်စေသော တရားရေးပုဂ္ဂိုလ်များ ပြန်လည်ပေါ်ထွန်းလာရန် လိုအပ်ပါသည်။²²

တရားရုံး စီရင်ကြားနာမှု လုပ်ငန်းစဉ်များကို အများပြည်သူများ ဝင်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်မှုဆိုင်ရာ ပြဿနာသည်လည်း ထိုတူညီသော အခြေခံ ကိစ္စနှင့်သာ သက်ဆိုင်ပေသည်။ ဥပဒေဆိုင်ရာ ရလဒ်များကို ဝယ်နိုင် ရောင်းနိုင်သည့်အခါ၊ ၎င်းရလဒ်များကို အစိုးရက အမိန့်ပေးညွှန်ကြားနေသောအခါ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ကို စွမ်းဆောင်ရည်နိမ့်စွာ ချမှတ်သောအခါ၊ အများပြည်သူတို့၏ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်နှင့် ဥပဒေကိုယ်တိုင်အပေါ် ယုံကြည်မှု ပျောက်ဆုံးသွားသည်။²³ တရားသူကြီးများနှင့် တရားရေးဝန်ထမ်း အရာရှိများက တရားရုံးများကို အများပြည်သူတို့ အခွင့်အရေးမရှိသည့် နေရာအဖြစ် ဆက်ဆံလာသောအခါတွင်လည်း ထိုသို့ ယုံကြည်မှု ပျောက်ဆုံးသွားမည်သာဖြစ်သည်။ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာမှု ရရှိပိုင်ခွင့်အပါအဝင် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လေးစားမှုသည် ဥပဒေများအပေါ် အများပြည်သူတို့ လက်ခံမှုနှင့်၊ ထိုဥပဒေတို့၏ တရားဝင်မှုအပေါ် ယုံကြည်သက်ဝင်မှုကို အားပေးထောက်ပံ့ခြင်းအတွက် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။²⁴ ထို့ကြောင့် ထိုအခွင့်အရေးများကို လေးစားထိန်းသိမ်းခြင်းသည် ကောင်းမွန်စွာ အလုပ်မလုပ်တော့သော ဥပဒေစနစ်တစ်ရပ်ဆီသို့ တရားဝင်မှု ပြန်လည်ဆောင်ကြဉ်းပေးရန်အတွက် လုံလောက်သော အခြေအနေတစ်ရပ်မဟုတ်သော်လည်း၊ လိုအပ်သော အခြေအနေတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

(၂) အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး

၂-၁။ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု အဘယ်ကြောင့် အရေးကြီးသနည်း။

အများပြည်သူရှေ့မှောက်ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးသည် “အမှုသည် နှစ်ဘက်စလုံးအတွက် အာမခံအရံအတား ဖြစ်သကဲ့သို့ ဒီမိုကရက်တစ် နိုင်ငံအသိုက်အဝန်း၏ အကျိုးစီးပွားအတွက်လည်း

22 The distinction between substantive law reform and advocacy for formal legality in the context of “cause lawyering” in Myanmar is drawn in Nick Cheesman and Kyaw Min San, “Not Just Defending: Advocating for Law in Myanmar” (2014) 31 Wis. Int’l L J 702 at 704–705.
23 See for instance, the All Burma Federation of Student Unions’ boycott of the “failed” court system: “Students to boycott failed judicial system” (March 15, 2016), Asian Human Rights Commission Press Release AHRC-STM-033-2016 <<http://www.ahrchk.org/ruleoflawasia.net/news.php?id=AHRC-STM-033-2016>>. See also International Commission of Jurists, above n 20, at 14-15; Justice Base, “Voices from the Intersection: Women’s Access to Justice in the Plural Legal System of Myanmar” (2016) <www.justicebase.org> at 9, 54 and 81. This problem is recognised by Myanmar’s government: see “Moving Forward to the Rule of Law: Strategic Plan 2015–2019” (Union Attorney General’s Office, Nay Pyi Taw, 2015) at 11.
24 Jeremy Lever, “Why Procedure is More Important than Substantive Law” 48 Int’l & Comp LQ 285 (1999) at 300, discussing Tom Tyler, *Who Do People Obey the Law* (Yale University Press, New Haven, 1990).

ဖြစ်သည်။”²⁵ အမှုသည်တို့၏ အကျိုးစီးပွားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ (သို့မဟုတ် ရာဇဝတ် ကြားနာစီရင်မှု အခြေအနေမှ ဆိုပါက အစွပ်စွဲခံရသူ) ကြားနာစီရင်မှုတစ်ခုကို အများပြည်သူသိ ပြုလုပ်မှုနှင့် အများပြည်သူရှေ့မှောက် စီရင်ချက်ချမှုတို့က တာဝန်ခံမှု၊ ကြားနာမှုနှင့် ၎င်း၏ ရလဒ်တို့၏ မျှတမှုကို တိုးမြှင့်စေလျက်၊ တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့အပေါ် အများပြည်သူက စေ့စေ့စပ်စပ် စောင့်ကြည့်မှုကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့သော စေ့စေ့စပ်စပ် စောင့်ကြည့်မှုက တရားသူကြီးများအနေဖြင့် စိတ်ထင်တိုင်း ခန့်မှန်းမရသော သို့မဟုတ် မမျှတသော စီရင်ချက်များ ချမှတ်ခြင်းကို အဟန့်အတားဖြစ်စေပြီး၊ အမှုသည်များနှင့် မျက်မြင်သက်သေများ ကျမ်းကျိန်ပြီးမှ မုသားထွက်ဆိုခြင်းကို လျော့ကျစေနိုင်ပါသည်။²⁶ ဤအနက်အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့်ဆိုလျှင်၊ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးသည် မျှတသော တရားခွင့်ကြားနာမှု တစ်ခုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကျယ်ပြန့်သော အခွင့်အရေးများ၏ ရှုထောင့်တစ်ခု ဖြစ်ပေသည်။²⁷

အများပြည်သူတို့၏ ပိုမိုယေဘုယျဆန်သော အကျိုးစီးပွားနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဆိုရလျှင်၊ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှုသည် အရေးကြီးသော ပညာပေးလုပ်ငန်းတစ်ရပ်ကို ထမ်းဆောင်ခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။ တရားရုံးများကို အများပြည်သူ ဝင်ထွက် လေ့လာမှု ပိတ်ထားပါက၊ အများပြည်သူတို့သည် တရားရုံးများ မည်သို့ အလုပ်လုပ်သည် နားလည်နိုင်မည်မဟုတ်ဘဲ၊ တရားရေး စနစ်၏ အားသာချက်များနှင့် အားနည်းချက်များကိုလည်း ဆန်းစစ်နိုင်မည်မဟုတ်တော့ပေ။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်၊ အများပြည်သူရှေ့မှောက်ကြားနာစီရင်မှုသည် ထိုသို့သော နားလည်သိမြင်မှုကို အားပေးပါသည်။²⁸ ဤပရောဂျက်အတွင်း တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့သော မြန်မာရှေ့နေတစ်ဦးက ထောက်ပြသကဲ့သို့ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှုများက လက်တွေ့အနစ်သာရပြည့်သော တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အများပြည်သူတို့အား သင်ကြားပေးသည်။

ထို့အပြင်၊ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှုများက တရားစီရင်ရေးစနစ်နှင့် ချဲ့ကားပြောဆိုပါက အစိုးရအပေါ် အများလက်ခံ တရားဝင်ဖြစ်စေသည့် အရေးကြီးသည့် လုပ်ငန်းဆောင်တာကိုလည်း ပြည့်ဝစေသည်။ အများပြည်သူ ဝင်ထွက်လေ့လာနိုင်သော တရားရုံးများသည် တရားရုံးစနစ်အပေါ် အများပြည်သူ ယုံကြည်ကိုးစားမှုကို ဖြစ်ထွန်းမှုနှင့် ယုံကြည်မှုတို့ ဆက်လက် တည်တံ့မှုကို အထောက်အကူပြုပါသည်။ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့်၊ အများပြည်သူတို့ကို တရားရုံးများက ဖယ်ထုတ်ပါက၊ တရားရုံးများအပေါ် အများပြည်သူတို့၏ လက်သင့်ခံ တရားဝင်စေမှုကို ကင်းဝေးစေပါသည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် အကြမ်းဖက်မှုတစ်ခုကို လျှို့ဝှက် ကြားနာစစ်ဆေးမှုတစ်ခုအပေါ် မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော အငြင်းအခန့်အတွင်း လူကြိုက်များသော သဘောထား ခံယူချက်တစ်ခုမှာ “ပိတ်ထားသော

²⁵ Ola Johan Settem, “Applications of the ‘Fair Hearing’ Norm in ECHR Article 6(1) to Civil Proceedings,” (Springer, New York, 2016) at 120. *See also* Human Rights Committee *General Comment No. 32*, CCPR/C/GC/32 (23 August 2007) at para. 28.

²⁶ M Cherif Bassiouni, “Human Rights in the Context of Criminal Justice: Identifying International Procedural Protections and Equivalent Protections in National Constitutions” (1992–1993) 3 *Duke J Comp Int’l L* 235 at 274; Anthony C. Epstein, “Open Courts, Closed Trials” (1986) 13 *Litigation* 23 at 24.

²⁷ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာမှု ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော မျှတသော တရားခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၏ အစိတ်အပိုင်းအဖြစ် ပုံဖော်ထားခြင်းကို အပိုင်း(၂) အခန်းငယ် ၈နှင့် ယတို့တွင် ကြည့်ပါ။

²⁸ Bassiouni, above n 28, at 274.

တံခါးများ နောက်ကွယ်၌ ပြုလုပ်သော တရားစီရင်မှုသည် မည်သည့် တရားမျှတမှုမျှ အခါခပ်သိမ်း မဟုတ်ပါ”²⁹ ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု³⁰နှင့် ဒီမိုကရေစီ³¹တို့၏ အခြေခံအချက်မှာ တရားခွင့်ကြားနာမှုများသည် မျှတပြီး အများပြည်သူရှေ့မှောက် ပြုလုပ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ယင်းအခွင့်အရေးသည် အမှုအခင်းတစ်ခု၏ ဘက်နှစ်ဘက်စလုံးနှင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အများပြည်သူတစ်ရပ်လုံး၏ အကျိုးစီးပွားကို ဆောင်ကြဉ်းသည့်အတွက်၊ ဤအစီရင်ခံစာက အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးနှင့် တရားရုံး လုပ်ငန်းစဉ်များကို လေ့လာစောင့်ကြည့်နိုင်မှုအခွင့်အရေးတို့ကို အလဲအလှယ်ပြု ရည်ညွှန်းကိုးကားသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။ တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များကို လေ့လာနိုင်ခွင့်က အမှီခိုကင်းလွတ်လပ်သည့် ကြားနာစီရင်မှု စောင့်ကြည့်လေ့လာသည့် အစီအစဉ်များကို ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပြီး၊ ၎င်း အစီအစဉ်များက အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်သည်။ တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် အများပြည်သူတို့ ယုံကြည်မှုဖြစ်စေနိုင်သည်။ ထို့ပြင် စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများ ရှိနေမှုကြောင့်၊ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်က မျှတသော တရားခွင့်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများကို ထင်ဟပ်သည့် ပိုမိုကောင်းမွန်လာသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အကောင်အထည်ဖော်လာမှုဆီသို့ ဦးတည်စေနိုင်ပါသည်။ တရားခွင့်လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းက ပြုပြင်ပြောင်းလဲရမည့် နယ်ပယ်များကို ဖော်ထုတ်ရာတွင် အထောက်အကူပေးခြင်း၊ တရားစီရင်ရေး၏ အားနည်းချက်များကို ထောက်ပြပြီး ဖြေရှင်းချက်များကို ထောက်ပြသည့် တရားခွင့်လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်း အစီရင်ခံစာများမှတစ်ဆင့် တရားသူကြီးများနှင့် အခြားသော အကျိုးစီးပွားဆက်နွယ်သူများ၏ စွမ်းရည် မြင့်မာလာခြင်းနှင့် တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ပိုမို ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်မှုကို အားပေးခြင်းတို့ကို အထောက်အကူပြုသည့်အတွက်၊ တရားခွင့်လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခြေအနေအတွက် အရေးကြီးပါသည်။ တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ထွက်သွားလာမှုကို ပိတ်ပင်ထားပါက ထိုသို့သော စောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အစီအစဉ်များ မဖြစ်ထွန်းလာနိုင်ပါ။

၂-၂။ ပြည်တွင်းဥပဒေများအရ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးသည် အကြွင်းမဲ့ အခွင့်အရေးမဟုတ်ဘဲ၊ အချို့သော အခြေအနေများတွင် တရားသူကြီးများက တရားရုံးများအတွင်းမှ အများပြည်သူတို့ကို ဖယ်ထုတ်ပစ်ရန် ဥပဒေက တရားသူကြီးများကို ခွင့်ပြုထားသည်။ ၂၀၀၈ခုနှစ် ဇွဲစည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉(ခ)က “ဥပဒေအရ ကန့်သတ်ချက်များမှအပ ပြည်သူရှေ့မှောက်တွင်” တရားစီရင်ရန် ပြဌာန်းထားသည်။ ၂၀၁၀ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုတရားစီရင်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၃(ခ)ကလည်း အလားတူ ဖော်ပြထားသည်။ မြန်မာ့ဥပဒေတွင် တရားရုံး ကြားနာစစ်ဆေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်များမှ

²⁹ Sarosh Zaiwalla, “Secret courts: justice conducted behind closed doors is no justice at all” (19 August 2013), The Guardian <www.theguardian.com>.
³⁰ Tom Bingham, “The Rule of Law” (Penguin, London, 2011) at 96-97.
³¹ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု အယူခံတရားရုံး Sixth Circuit၏ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုတွင် အစပြုခဲ့ပြီး၊ အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုအတွက် အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် လျှို့ဝှက် စစ်ဆေးစီရင်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အချေအတင် ပြောဆိုမှုများတွင် အသုံးပြုခဲ့သော ကြွေးကြော်သံ “ပိတ်ထားသော တံခါးများနောက်ကွယ်တွင် ဒီမိုကရေစီ သေဆုံးသည် “democracies die behind closed doors,” □ see *Detroit Free Press v Ashcroft* 03 F3d 681 (6th Cir 2002) per Keith J.

အများပြည်သူတို့ကို ဖယ်ရှားနိုင်သည့် တရားသူကြီး၏ ဆင်ခြင်ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည့် အာဏာလည်း ပါဝင်သည့်အပြင်၊ အချို့သော အမှုအမျိုးအစားများကို ကိုင်တွယ်ရာတွင်လည်း ကန့်သတ်ချက်အချို့တို့ကို ချမှတ်နိုင်သည့် အာဏာရှိသည်။

၁၈၉၈ ခုနှစ် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၅၂က -

ပြစ်မှုတစ်စုံတစ်ရာကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် သို့မဟုတ် စစ်ဆေးစီရင်ရန် ကိစ္စများအလို့ငှာ မည်သည့် ရာဇဝတ်တရားရုံးမဆို ရုံးထိုင်သည့်နေရာကို နေရာဆန့်သလောက် လူအများ သွားလာဝင်ထွက်နိုင်သော လူသိရှင်ကြား တရားခွင်ဖြစ်ကြောင်း မှတ်ယူရမည်။ သို့ရာတွင် အကြီးအကဲတရားသူကြီး သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးက မိမိသင့်သည် ထင်မြင်လျင် ထူးခြားသည့် အမှုတစ်စုံတစ်ရာကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း သို့မဟုတ် စစ်ဆေးစီရင်ခြင်းပြုနေဆဲ မည်သည့် အဆင့်၌မဆို တရားရုံးက အသုံးပြုနေသော အခန်း သို့မဟုတ် အဆောက်အအုံအတွင်းသို့ ဝင်ထွက်သွားလာခြင်း သို့မဟုတ် ရှိနေခြင်း မပြုလုပ်ရဟု အမိန့် ချမှတ်နိုင်သည်။

ဟု ပြဌာန်းထားပါသည်။

တရားရုံးများလက်ခွဲက တရားရုံးများ၏ လုံခြုံမှုကို သေချာစေရန် ဆင်ခြင် အကြောင်းပြချက်ဖြင့် တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူ ဝင်ထွက်သွားလာမှုကို ပိတ်ပင်နိုင်သည့် အာဏာကို တရားသူကြီးများထံ အပ်နှင်းထားသည်။ အပိုဒ် ၄၈(၁)က ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေအရ နှင်းအပ်ထားသော မိမိသဘောအတိုင်း ကျင့်သုံးနိုင်သည့် အာဏာဖြစ်သော "အမှုတစ်ခုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးနေသည့်အတွင်း၊ သို့မဟုတ် စစ်ဆေးစီရင်နေသည့်အတွင်း၊ ပြည်သူတစ်ရပ်လုံးကို ဖြစ်စေ၊ လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ကိုဖြစ်စေ မိမိတရားရုံးအဖြစ် အသုံးပြုသော အခန်းအတွင်းမှ သော်၎င်း၊ အဆောက်အဦအတွင်းမှသော်၎င်း မိမိသဘောအတိုင်း ထုတ်ပယ်နိုင်သည့်"အာဏာကို ထပ်မံအတည်ပြုပေးထားသည်။ ထို့ပြင် တရားရုံးအတွင်း ငြိမ်ဝပ်မှု ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် နှောင့်ယှက်မှုများကို တားဆီးရန်လိုမည့် စီမံမှုများကို ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အာဏာကိုလည်း တရားသူကြီးများကို အပ်နှင်းထားသည်။ တရားသူကြီးများကို တရားရုံးခန်းများအတွင်းသို့ လက်နက်များ ယူသွင်းလာခြင်းကို တားမြစ်ပိုင်ခွင့်နှင့် ဝင်ရောက်မည့် သူများကို ရှာဖွေခွင့်လည်း ပေးအပ်ထားသည်။ အပိုဒ် ၄၈(၂)က "တရားမမှုများတွ် တရားသူကြီးတစ်ဦးသည် မလိုလားအပ်သူများကို တရားရုံးအခန်းအတွင်းမှ သို့တည်းမဟုတ် တရားရုံးအဆောင်အဦအတွင်းမှ ပယ်ထုတ်ခြင်းအားဖြင့်...ကြိုတင်စီမံမှုများကို ပြုလုပ်နိုင်သည်"ဟု ဖော်ပြထားသည့်အပြင်၊ လက်နက်များကို ရှာဖွေရန်နှင့် တားမြစ်ပိတ်ပင်ရန်အတွက်လည်း အမိန့်ထုတ်ဆင့်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။

အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို တရားသူကြီးများ မိမိတို့ သဘောအတိုင်း ကန့်သတ်နိုင်သည့် အာဏာကို ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉(ခ)နှင့် ယှဉ်၍ သုံးစွဲကျင့်သုံးရမည်ဖြစ်သည်။ သက်ဆိုင်သည့် အထက်က ဥပဒေပြဌာန်းချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအကြား ဆက်နွယ်မှုများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ စီရင်ထုံးတမ်းစနစ်ကိုမူ Justice Baseက သတ်မှတ်ခြင်း မရှိသေးပါ။ သို့သော် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများအရ အခြား ကွန်မွန်းလော စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုများနှင့် စည်းမျဉ်းများမှ စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုဆိုင်ရာ စဉ်းစားတွေးခေါ်မှုများက တရားသူကြီးများ၏ မိမိတို့ စဉ်းစားဆင်ခြင်မှုဖြင့် မိမိတို့သဘောအတိုင်း ကျင့်သုံးနိုင်သည့် အာဏာများကို တင်းတင်းကျပ်ကျပ် တားမြစ်ထားသည်ဟု

ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြုလုပ်ထားပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို ခိုင်လုံသော ဆင်ခြေအကြောင်းပြချက်များဖြင့်သာ ခြွင်းချက်အခြေအနေများတွင်သာ ကန့်သတ်တားမြစ်နိုင်ပါသည်။ ခြွင်းချက်အခြေအနေများဆိုသည်မှာ တရားမျှတမှု အကျိုးစီးပွားကို အမှန်တကယ် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုအပ်သည့်အခါမျိုးနှင့် (အသက်မပြည့်သေးသော လူရွယ်များပါဝင်သော အမှုအခင်းများ၊ လင်ခန်းမယားခန်းဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများ သို့မဟုတ် ကလေးသူငယ်များ၏ အုပ်ထိန်းမှုဆိုင်ရာ အမှုများကဲ့သို့သော အမှုမျိုးတွင်) ပါဝင်သော အမှုသည်များ၏ သီးသန့် နေနိုင်မှု အခွင့်အရေးကို ကာကွယ်ရန် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုအပ်သည့် အခါမျိုးကို ဆိုလိုပါသည်။³² အခြား ခြွင်းချက်အခြေအနေများတွင် သက်သေထွက်ဆိုသော မျက်မြင်သက်သေများအနေဖြင့် အစွပ်စွဲခံရသူကို ထောက်ခံသူများက လက်တုံ့ပြန်မှုများ ကြိုတွေ့နိုင်သည့်အခါနှင့် အသက်မွေးလုပ်ငန်း ပညာရှင်များအတွက် စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေးဆိုင်ရာ ကြားနာစီရင်နေသည့် အခါများ ပါဝင်သည်။³³ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးတွင်ပင်၊ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်မှုများကို ခိုင်လုံကြောင်း တိတိကျကျ ပြသရမည့်အပြင်၊ ဆက်လက် ဆန်းစစ်အကဲဖြတ်မှုများလည်း ပြုလုပ်ရမည် ဖြစ်သည်။ တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်မှုကို ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်းအတွက် တရားသူကြီးက မိမိ၏ အကြောင်းပြချက်ဆင်ခြေကို ရှင်းပြရမည်ဖြစ်သည်။³⁴

မြန်မာ့ဥပဒေက အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိခွင့် အခွင့်အရေးကို အကန့်အသတ်ရှိသည့် တားမြစ်ချက်များကိုလည်း ပြဌာန်းထားသည်။ ၁၉၉၃ခုနှစ် ကလေးသူငယ် ဥပဒေ ပုဒ်မ ၄၂(ခ)က အသက် ၁၆နှစ်နှင့် ၁၆နှစ်အောက် ကလေးသူငယ်များကို စစ်ဆေးစီရင်နေမှု ပါဝင်သည့် အမှုများတွင် အထူးခွင့်ပြုချက်များဖြင့်မှအပ၊ အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်မှုကို ပယ်ဖျက်သည်။ Burma Official Secrets Act 1923 ပုဒ်မ ၁၄က တရားလို၏ တောင်းဆိုချက်ဖြင့် ဤဥပဒေအရ စစ်ဆေးစီရင်မှုများအတွင်းမှ အများပြည်သူတို့ကို တရားရုံးများက ဖယ်ထုတ်ခြင်းကို ခွင့်ပြုသည့် အခြား ခြွင်းချက်အခြေအနေကို ဖန်တီးပေးထားသည်။³⁵

၂၀၁၄ခုနှစ် မြန်မာ့ သတင်းမီဒီယာ ဥပဒေက ထုတ်ဝေခြင်းမတိုင်မီ ဆင်ဆာဖြတ်တောက်ခြင်းကို တားမြစ်ပြီး၊ အခြား ကိစ္စရပ်များအနက်၊ မီဒီယာကို တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်အပေါ် လွတ်လပ်စွာ ဝေဖန်ခွင့်ကို

³² See Human Rights Committee, n 27, at para 29; UN Commission on Human Rights, "The Siracusa Principles on the Limitation and Derogation Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights," E/CN.4/1985/4, (28 September 1984), para 38(a).

³³ Stefan Trechsel, "The Significance of International Human Rights for Criminal Procedure" (2011) 6 Nat'l Taiwan Univ. Law Rev. 1 at 191 (witness reprisal); Mole, Nuala and Harby, "The Right to a Fair Trial: A guide to the implementation of Article 6 of the European Convention on Human Rights" (2006) at 22.

³⁴ UN Commission on Human Rights, "The Siracusa Principles on the Limitation and Derogation Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights," above n 35, para 38(a).

³⁵ ပုဒ်မ ၁၄က ဤဥပဒေအရ ဖြစ်သော ပြစ်မှုများအားလုံးနှင့် အကျိုးဝင်သည်။ ဤဥပဒေက တပ်မတော်၏ လက်တံတိုင်း၏ အလုပ်တိုင်း၊ နိုင်ငံတော်၏ ရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုသော နေရာတိုင်း၊ မီးရထားလမ်းတိုင်း သို့မဟုတ် လမ်းကြောင်း သို့မဟုတ် မြေပြင် သို့မဟုတ် ရေပြင်တို့မှ ဆက်သွယ်ရေးတို့ကိုပါ လွှမ်းခြုံ ဖွင့်ဆိုထားသော တားမြစ်နေရာများနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ၎င်းနေရာများသို့ ချဉ်းကပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရန်သူတို့အတွက် အသုံးဝင်နိုင်သော ပုံစံတူများ ပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် မှတ်စုများ ရေးမှတ်ခြင်းတို့ အပါအဝင် လုပ်ရပ်အများအပြားကို ပြစ်မှုမြောက်ကြောင်း သတ်မှတ်ထားသည်။

ပေးထားသည်။³⁶ သို့သော် တရားလွှတ်တော်ချုပ်က ထုတ်ဝေသော တရားရုံးသတင်းမီဒီယာ လက်စွဲက တရားရုံး၏ ကြားနာစစ်ဆေးမှုများအပေါ် ဂျာနယ်လစ်များ ရေးသားတင်ပြမှုကို ခွင့်ပြုသော်လည်း၊ မီဒီယာတို့အနေဖြင့် တရားရုံးခန်းတစ်ခုအတွင်း မဝင်ရောက်မီ တရားရုံးတစ်ခု၏ အကြီးအကဲ တရားသူကြီးထံမှ ခွင့်ပြုချက်တောင်းခံရန် ညွှန်ကြားထားသည်။³⁷

လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း၏ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ကာကွယ်ရန်အတွက် မီဒီယာတို့ ဝင်ထွက်မှုကို ကန့်သတ်ခြင်းဖြစ်ကြောင်းနှင့် တရားရုံးပုဂ္ဂိုလ် အတွင်း တွင် တစ်ဦးတစ်ယောက်အား တွေ့ဆုံ မေးမြန်း သတင်းရယူရန် အလိုငှာ ဝင်ရောက်မှသာလျှင်တရားရုံးအကြီးအကဲထံခွင့်ပြုချက် တောင်းခံရန် စည်းကမ်း သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက Justice Baseနှင့် တွေ့ဆုံဆွေးနွေးမှုအတွင်း အလေးအနက် ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ စစ်ဆေးစီရင်နေဆဲဖြစ်သော အမှုနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး ကြိုတင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်နိုင်သော သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ပြန်နိုင်ပြီး၊ တရားရုံးများက ထိုသို့သော ပုန်ကန်မှုများကို တုံ့ပြန်သော အားဖြင့်သာ ဝင်ထွက်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ထားခြင်း ဖြစ်ကြောင်းလည်း တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက စဉ်းစားသုံးသပ်ပြခဲ့ပါသည်။

ထိုသို့ စိုးရိမ်စရာများသည် အရေးကြီးသည်ဟု Justice Baseက သဘောတူသော်လည်း၊ ခွင့်ပြုချက် မည်သည့်အချိန်တွင်နှင့် မည်သည့်အကြောင်းကြောင့် တိတိကျကျ လိုအပ်သည် ဆိုသည်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ တရားရုံးသတင်းမီဒီယာလက်စွဲက မရှင်းမလင်းဖြစ်နေဆဲဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စတစ်ခုချင်းစီတွင် တရားရုံးအခန်းတစ်ခုအတွင်း ဝင်ရောက်ရန် ခွင့်ပြုချက်ရရန် လိုအပ်ခြင်းက ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအပြင် အခြား ပြည်တွင်း ဥပဒေများနှင့်ပါ ဆန့်ကျင်လျက်ရှိသည်။³⁸ တရားရုံးတစ်ခု၏ အကြီးအကဲ တရားသူကြီးအနေဖြင့် အရွယ်မရောက်သေးသော လူရွယ်များ အမှုတို့တွင်ကဲ့သို့ တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုအပ်သည့်အခါမှသာ မီဒီယာများ တရားရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်နိုင်မှုကို ကန့်သတ်သင့်ပါသည်။ ထိုသို့ တားမြစ်ကန့်သတ်ခဲ့ပါကလည်း၊ အများပြည်သူတို့ရှေ့မှောက် တရားရုံးခန်းအတွင်း အကြောင်းပြချက်များ ပေးသင့်ပါသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော အများပြည်သူတို့ကို ဖယ်ထုတ်မှုများနှင့် အခြား စိန်ခေါ်မှုများ ရှိသော်လည်း၊

³⁶ သတင်းမီဒီယာဥပဒေ ပုဒ်မ ၄(က)နှင့် ၅။

³⁷ ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်က ထုတ်ပြန်သော တရားရုံးသတင်းမီဒီယာ လက်စွဲစာအုပ် (၂၀၁၅ အောက်တိုဘာ) www.unionsupremecourt.gov.mm အပိုဒ် ၂၀။ လက်စွဲစာအုပ်က မီဒီယာများအနေဖြင့် အမှုများအကြောင်း ရေးသားတင်ပြသည့်အခါ၊ အခြားကိစ္စများအနက် "သတင်းရေးသားရာတွင် တရားရုံးကို မထိမဲ့မြင်ဖြစ်စေသော၊ ဖြောင့်မတ်စွာ တရားစီရင်ရေးကို ထိခိုက်စေသော ဝေဖန်ရေးသားမှုမျိုးကို ရှောင်ကြဉ်"ရမည်ဟု ညွှန်ကြားထားသည်။ ကြားနာစီရင်နေသည့် အမှု၏ နှစ်ဘက်အမှုသည်တို့ကို ဂျာနယ်လစ်များ တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်းကိုလည်း တားမြစ်ထားပြီး၊ (မည်သည့် မှတ်ချက်ပြုသူကိုမဆို) အမှုတစ်ခု၏ အရည်အသွေးနှင့် စပ်လျဉ်းပြီး မေးမြန်းခြင်း မပြုရန်လည်း ညွှန်ကြားထားသည်။ အပိုဒ် ၂၀-၂၁ကိုကြည့်။

³⁸ တရားရုံးသတင်းမီဒီယာ လက်စွဲသည် နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့်လည်း မညီညွတ်ပါ။ Human Rights Committee, n 27, at para 29 ကိုကြည့်ပါ။ (“ခြွင်းချက်အခြေအနေများမှလွဲ၍ ကြားနာမှုများသို့ မီဒီယာအပါအဝင် အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်နိုင်ရမည်။”)

အနာဂတ်က ပိုမိုကောင်းမွန်မည်ဟု မျှော်လင့်စရာကောင်းပါသည်။ တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်နိုင်မှုဟုလည်း ခေါ်ဝေါ်ကြသော အများပြည်သူ့ရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေး တိုးတက်ရရှိစေရေးသည် ပြည်ထောင်စုတရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံး၏ ၂၀၁၅-၂၀၁၇ တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင်ဆိုင်ရာ စီမံကိန်း၏ မဟာဗျူဟာ ဆောင်ရွက်ချက် နယ်ပယ် ၁ ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းတွင် ကြားနာစီရင်နေမှုများကို ပြည်သူတို့ တက်ရောက်နိုင်ခွင့် တိုးတက်လာစေရေးအတွက် တရားရုံး အသုံးအဆောင်ပစ္စည်းများကို ခေတ်မီအောင်ပြုရေးနှင့် တရားရုံးအသုံးပြုသူများသို့ အဓိက သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ဖြူးပေးရန် စားပွဲများ စီစဉ်ပေးရန် စီမံကိန်းများလည်း ပါဝင်သည်။ တရားသူကြီးချုပ် ဦးထွန်းထွန်းဝင်းကလည်း ၂၀၁၅ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သော ထုတ်ပြန်ကျေညာချက်တွင် အများပြည်သူ့ရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို အထူးပြု ပြောဆိုခဲ့သည်။ ၎င်းထုတ်ပြန်ကျေညာချက်တွင် ဦးထွန်းထွန်းဝင်းက “သက်ဆိုင်ရာ တရားရုံးများ၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများကို အများပြည်သူနှင့် မိမိအောင် လုပ်ပေးရန် လိုအပ်သည်” ထို့ပြင် “မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းတွင် သတင်းအချက်အလက်များ ရရှိနိုင်မှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ တရားမျှတမှုကို လက်လှမ်းမီနိုင်မှုနှင့် အများပြည်သူတို့အား အသိပညာပေးမှုတို့ကို တိုးတက်လုပ်ဆောင်ရန်တို့ အားလုံး ပါဝင်ပါသည်”ဟု ဖော်ပြခဲ့သည်။³⁹

၂-၃။ နိုင်ငံတကာ စာချုပ်စာတမ်းများပါ အများပြည်သူ့ရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း (“UDHR”)က အများပြည်သူ့ရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို အကြွင်းမဲ့ သဘောဖြင့် ဖော်ပြထားသည်။⁴⁰

လူတိုင်းသည် လွတ်လပ်အမှီခိုကင်းပြီး၊ ဘက်မလိုက်သော တရားရုံးတစ်ခုရှေ့မှောက်တွင် ၎င်း၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များကို ဆုံးဖြတ်ခြင်းဖြစ်စေ၊ ၎င်းကို စွဲဆိုသော စွဲဆိုချက်များကို ဆုံးဖြတ်စီရင်သည့်အခါဖြစ်စေ၊ မျှတပြီး အများပြည်သူ့ရှေ့မှောက်ဖြစ်သော ကြားနာစီရင်မှုကို တန်းတူညီမျှမှု ပြည့်ဝစွာ ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ စာချုပ် (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR))က အချို့သော အခြေအနေများတွင် အခြားသော အကျိုးစီးပွားများက ထိုအခွင့်အရေးထက် ပိုသာလွန်နိုင်သည်ဟူသော အချက်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းဖြင့် ထိုအခွင့်အရေးကို မြှင့်ချက်ရှိသော ပုံစံဖြင့် ဖော်ပြထားပါသည်။⁴¹

လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် တရားရုံးများနှင့် ခုံရုံးများရှေ့မှောက်တွင် တန်းတူဖြစ်ရမည်။ ၎င်းကို စွဲဆိုသော စွဲဆိုချက်တစ်ခုခုကိုဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် ၎င်း၏ အခွင့်အရေးနှင့် တာဝန်များကို ဥပဒေအရ တရားရင်ဆိုင်မှု တစ်ခုအတွင်းတွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်မှုတွင် ဥပဒေနှင့်အညီ

³⁹ Eleven, “Judicial process must be independent and transparent, says Chief justice” (ဖေဖော်ဝါရီ ၉၊ ၂၀၁၅) <http://www.elevenmyanmar.com/local/judicial-process-must-be-independent-and-transparent-says-chief-justice>

⁴⁰ Universal Declaration of Human Rights, GA Res 217A (III), (10 December 1948), art 10.

⁴¹ International Covenant on Civil and Political Rights 999 UNTS 171 (opened for signature 16 December 1966, entered into force 23 March 1976), art 14.

တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းထားသော စွမ်းဆောင်ရည်ပြည့်ဝ၊ အမှီခိုကင်းလွတ်လပ်ကာ ဘက်မလိုက်သည့် ခုံရုံးတစ်ခုရှေ့မှောက်တွင် မျှတပြီး အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှုအခွင့်အရေးကို ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ပြည်သူတို့၏ စာရိတ္တ၊ အများပြည်သူ အေးချမ်းတည်ငြိမ်ရေး၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး အကြောင်းပြချက်များကြောင့် ဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် နှစ်ဖက်အမှုသည်တို့၏ တစ်သီးပုဂ္ဂလဘဝဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားက တောင်းဆိုသည့်အခါ၊ သို့မဟုတ် အများပြည်သူသိ စစ်ဆေးစီရင်မှုက တရားမျှတမှု အကျိုးစီးပွားကို တစ်ဘက်စောင်းနင်း ဖြစ်စေနိုင်သည့် အထူးအခြေအနေမျိုးတွင် တရားရုံး၏ အမြင်တွင် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုအပ်သည့် အတိုင်းအတာအတိုင်း သတင်းစာနှင့် အများပြည်သူတို့ကို အမှုစစ်ဆေးစီရင်နေမှု တစ်ခုလုံးမှ ဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှဖြစ်စေ ဖယ်ရှားနိုင်သည်။ သို့သော် ရာဇဝတ်မှု တစ်ခုတွင်ဖြစ်စေ၊ တရားရင်ဆိုင်မှု တစ်ခုတွင်ဖြစ်စေ ချမှတ်သမျှသော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အသက်မပြည့်သေးသည့် လူရွယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားက တောင်းဆိုသည့်အခါ သို့မဟုတ် ကြားနာစီရင်မှု လင်ခန်းမယားခန်း အငြင်းပွားမှုများ သို့မဟုတ် ကလေးများ၏ အုပ်ထိန်းမှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့်အခါများမှလွဲ၍ အများပြည်သူရှေ့မှောက်ဖြစ်ရမည်။

တရားရုံးတစ်ခုက အပိုဒ် ၁၄ပါ အခွင့်အရေးများမှ သွေဖည်လိုလျှင်၊ နှစ်ဖက်အမှုသည်တို့၏ တစ်သီးပုဂ္ဂလဘဝဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများ သို့မဟုတ် အသက်မပြည့်သေးသော လူရွယ်များ၏ အကျိုးစီးပွားက ထိုသို့ တောင်းဆိုသည်ဟု ပြသလျက် အများပြည်သူသိ ကြေညာသော သတ်သတ်မှတ်မှတ် တွေ့ရှိချက်များကို အခြေခံ၍ အများပြည်သူ သို့မဟုတ် သတင်းစာတို့ကို ဖယ်ရှားသင့်ကြောင်း ဥပဒေနှင့်အညီ ဆုံးဖြတ်ရမည်။⁴²

လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီ (Human Rights Committee)က ICCPR အခွင့်အရေးများ၏ ကျယ်ပြန့်သော နယ်အကျယ်ကို ရှင်းလင်းအောင် ပြခဲ့သည်။ ထိုအခွင့်အရေးသည် ရာဇဝတ်ပြစ်မှုများ အခြေအနေတွင် အသုံးပြုနိုင်သကဲ့သို့ "တရားရင်ဆိုင်မှုတစ်ခုအတွင်း အခွင့်အရေးများနှင့် ဝတ္တရားများ"ကို အဆုံးအဖြတ်ပြုခြင်းတွင် ပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာ ဥပဒေ (private law)အခွင့်အရေးများနှင့် ဝတ္တရားများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကြားနာစီရင်မှုများ၊ အုပ်ချုပ်ရေး ဥပဒေများ၊ နိုင်ငံတော်ထံမှ ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ အဆုံးအဖြတ်ပြုခြင်းများနှင့် အခြား လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအနက်မှ အများပြည်သူပိုင်မြေကို အသုံးပြုခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပါဝင်ပါသည်။⁴³ ခွင့်ပြုထားသော ခြွင်းချက်များကို အများပြည်သူသိ ဖြစ်မှုက တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားကို ထိခိုက်စေနိုင်သည့် အထူးအခြေအနေများတွင် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုအပ်သည့် အတိုင်းအတာအတွင်းသာ ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေမျိုးမှ လွဲ၍ တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်မှုကို ခွင့်ပြုပေးထားရမည်ဖြစ်ပြီး၊ လူပုဂ္ဂိုလ်အတန်းအစားတစ်ခုခုအပေါ် ကန့်သတ်ထား၍ မရပါ။⁴⁴

အများပြည်သူရှေ့မှောက် စစ်ဆေးစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ICCPRပါအခွင့်အရေးများက အများပြည်သူများ ကြားနာစီရင်မှုများသို့ မည်ကမတ္တ တက်ရောက်နိုင်မှုထက် ပိုမို တောင်းဆိုပါသည်။ တရားရုံးများက

42 UN Commission on Human Rights, "The Siracusa Principles on the Limitation and Derogation Provisions in the International Covenant on Civil and Political Rights," above n 35, para 38(a).
 43 Human Rights Committee, above n 27, at paras 3, 16 and 28.
 44 At para 29.

ကြားနာစစ်ဆေးမှု၏ အချိန်နှင့် နေရာတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အများပြည်သူ ကြေညာပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင်၊ အများပြည်သူတို့အတွင်းမှ စိတ်ပါဝင်စားသူများ တက်ရောက်နိုင်မှု ရှိစေရန်အတွက် လုံလောက်သော ပံ့ပိုးမှုကို ပြုလုပ်ပေးရမည်လည်း ဖြစ်သည်။⁴⁵

UDHRနှင့် ICCPR နှစ်ခုစလုံးက မြန်မာနိုင်ငံကို တိုက်ရိုက် မသက်ရောက်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံက UDHRကို ထောက်ခံပေးခဲ့သော်လည်း၊⁴⁶ UDHRသည် သူချည်းသက်သက် ဥပဒေအရ သက်ရောက်နိုင်မှု မရှိပေ။⁴⁷ မြန်မာနိုင်ငံသည် ICCPRကို လက်မှတ်ရေးထိုးမည်ဟု အကြိမ်ကြိမ်အခါခါ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသော်လည်း⁴⁸ ယခုအချိန်အထိ လက်မှတ်ရေးထိုးခြင်း မရှိသေးပါ။⁴⁹ သို့သော်ငြားလည်း၊ UDHRသည် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်း၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပြီး၊ ၎င်းကို နိုင်ငံများက ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးလာမှုနှင့် တရားရုံးများက ယူဆလာမှု(UDHRသည် နိုင်ငံများအပေါ် ဥပဒေကြောင်းအရ ထိုသို့ သက်ရောက်မှု အာဏာရှိသည်ဟု နိုင်ငံများက ယုံကြည်မှု)တို့မှတစ်ဆင့် ၎င်း UDHRသည် အရေးကြီး အရေးပါဆုံး နိုင်ငံတကာ ဥပဒေရင်းမြစ်များထဲမှ တစ်ခုဖြစ်လာပါသည်။⁵⁰ မျှတသော စစ်ဆေးစီရင်မှုနှင့် အများပြည်သူရှေ့မှောက် စစ်ဆေးစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးအပါအဝင်၊ UDHRတွင် ဖော်ပြထားသော အခွင့်အရေးများကို လေးစားရန်နှင့် ပြည့်ဝစေရန်အတွက် နိုင်ငံတို့တွင် တာဝန်ရှိသည်ဟု ရပ်ခံပြောဆိုမှုများ ရှိသည်။ ထိုနည်းတူပင်၊ ICCPRပါ မျှတသော စစ်ဆေးစီရင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံလာလျက်ရှိသည်ဟု အများက သဘောတူကြသည်။⁵¹ အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့်

45 At para 28.

46 See “Yearbook of the United Nations 1948–1949” The Yearbook of the United Nations <unyearbook.un.org> at 535.

47 Malcolm N Shaw, *International Law* (7th ed., Cambridge University Press, Cambridge, 2014) at 279.

48 *Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Myanmar, A/HRC/31/13* (23 December 015) at [143.4], reaffirming the commitment expressed during the previous Universal Periodic Review: *Report of the Working Group on the Universal Periodic Review: Myanmar A/HRC/17/9* (24 March 2011) at [104.6]. (အကြံပြုချက်က တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်နိုင်မှုနှင့် သီးသန့်မသက်ဆိုင်သော်လည်း) မြန်မာနိုင်ငံက တရားစီရင်ရေးမဏ္ဍိုင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် စဉ်းစားရန် အကြံပြုချက်ကိုလည်း လက်ခံခဲ့သည်။ see *A/HRC/31/13* (23 December 2015) at [143.48].

49 See United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, “Status of Ratification” <<http://indicators.ohchr.org/>>.

50 “နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေသည် ဥပဒေဝတ္တရားဟူသော အသိဖြင့် နိုင်ငံများက လိုက်နာသည့် ယေဘုယျနှင့် မပြောင်းမလဲဖြစ်သော အလေ့အထများမှ ဆင်းသက်လာပါသည်။ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်များက ထိုသဘောတူညီချက်များတွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံများအတွက် ဥပဒေကို ဖန်တီးပေးပြီး၊ ထို သဘောတူညီချက်များကို ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံများက လိုက်နာရန် ရည်ရွယ်ပြီး၊ အမှန်တကယ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လက်ခံကြသောအခါ နိုင်ငံတကာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေများ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဆီ ဦးတည်နိုင်ပါသည်။” Restat. 3d of the Foreign Relations Law of the U.S. (1987) at § 102(2) and (3).

51 Patrick Robinson, “The Right to a Fair Trial in International Law, with Specific Reference to the Work of the ICTY” (2009) 3 Berk J Intl L Publicist 1, at 5. See also Yvonne McDermott, “The Right to a Fair Trial in International Criminal Law” (PhD thesis, National University of Ireland Galway, July 2013) at 17; and in a related context, see “Customary International Humanitarian Law Database,” International Committee of the Red Cross <https://ihl-databases.icrc.org/customary-ihl/eng/docs/v1_rul_rule100>, at Rule 100.

ရာဇဝတ်ကြောင်း ကြားနာစီရင်မှုများအတွင်းတွင်၊ မူလတရားရုံးများတွင် အများပြည်သူရှေ့မှောက် စစ်ဆေးစီရင်မှု ရပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေး လူတိုင်းတွင် ရှိသည်ဟု စည်းမျဉ်းကို နိုင်ငံများအနေဖြင့် လေးစားလိုက်နာရန် တာဝန်ရှိသည်။⁵²

၂-၄။ Case Study: အင်္ဂလန်နိုင်ငံတွင် တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူ တက်ရောက်နိုင်မှု

ကွန်မွန်းလော ဥပဒေစနစ် ကျင့်သုံးဖက်လည်း ဖြစ်ပြီး၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ မူလ ရာဇသတ်ကြီးဥပဒေနှင့် ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေများကို ရေးဆွဲသည့် နိုင်ငံလည်းဖြစ်သည့် အင်္ဂလန်နိုင်ငံသည် တရားရုံး ကြားနာစစ်ဆေးမှုများသို့ နိုင်ငံသားများ တက်ရောက်နိုင်မှုကို ခွင့်ပြုထားသည်။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေပုဒ်မများ သဘောတူစာချုပ် (European Convention on Human Rights (“ECHR”)) အပိုဒ် ၆အရ “အမှီခိုကင်းလွတ်လပ်ပြီး၊ ဘက်မလိုက်သော တရားရုံးရှေ့မှောက်တွင် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော အချိန်အတိုင်းအတာအတွင်း မျှတသော စစ်ဆေးစီရင်မှုနှင့် အများပြည်သူရှေ့မှောက် စစ်ဆေးစီရင်မှုတစ်ခု” ရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးအပါအဝင်၊ မျှတသော တရားခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ နိုင်ငံသားများထံတွင် ရှိသည်။ ထို့ပြင်

“အသက်မပြည့်သေးသော လူရွယ်တို့၏ အကျိုးစီးပွား သို့မဟုတ် နှစ်ဖက်အမှုသည်တို့၏ တစ်သီးပုဂ္ဂလိကဆိုင်ရာ အကျိုးစီးပွားက တောင်းဆိုသည့်အခါ၊ သို့မဟုတ် အများပြည်သူသိ စစ်ဆေးစီရင်မှုက တရားမျှတမှု အကျိုးစီးပွားကို တစ်ဘက်စောင်းနင်း ဖြစ်စေနိုင်သည့် အထူးအခြေအနေမျိုးတွင် တရားရုံး၏ အမြင်တွင် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုအပ်သည့် အတိုင်းအတာအတိုင်း ပြည်သူတို့၏ စာရိတ္တ၊ အများပြည်သူ အေးချမ်းတည်ငြိမ်ရေး၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် လုံခြုံရေး အကျိုးစီးပွားအရ” အများပြည်သူတို့ကို အမှုစစ်ဆေးစီရင်နေမှု တစ်ခုလုံးမှ ဖြစ်စေ၊ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းမှဖြစ်စေ ဖယ်ရှားနိုင်သည်။⁵³

ECHR အပိုဒ်၆အရ တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်နိုင်မှုဆိုင်ရာ ယေဘုယျ အခွင့်အရေးကို အနက်ပြန်ဆိုသည့်အခါ၊ ဥပဒေပုဒ်မ လူ့အခွင့်အရေး တရားရုံးက ထိုအခွင့်အရေးတွင် ကန့်သတ်ချက်များ ရှိနိုင်သော်လည်း၊ ထိုသို့သော ကန့်သတ်မှုများသည် “အခွင့်အရေး၏ အစစ်အမှန် အနှစ်သာရ ပျက်ယွင်း”လောက်စေသော နည်းလမ်းဖြင့် အများပြည်သူ တက်ရောက်မှုကို ထို အကန့်သတ်များက “မချုပ်ချယ်ရ သို့မဟုတ် မလျော့စေရ”ဟု ဆိုပါသည်။⁵⁴ ထို့အပြင်၊ ကန့်သတ်မှုတစ်ခုသည် “တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသော ရည်ရွယ်ချက်”အတွက် မဟုတ်ပါက၊ “ကျင့်သုံးသော နည်းလမ်းနှင့် ရရှိလိုသော ပန်းတိုင်တို့အကြား အချိုးညီမှုဆိုင်ရာ လျောက်ပတ်သော ဆက်နွယ်မှု မရှိလျှင်” ထိုကန့်သတ်မှုသည် အပိုဒ် ၆နှင့် မညီညွတ်ပါ။⁵⁵

၁၉၈၈ခုနှစ် လူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေက ECHRတွင် ပြဌာန်းပေးထားသော အခွင့်အရေးများကို အင်္ဂလန်ပြည်တွင်း ဥပဒေများအတွင်းသို့ ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်ခဲ့ပြီး၊ နိုင်ငံတော်လုံခြုံရေး အကျိုးစီးပွားနှင့်

⁵² International Commission of Jurists, “Trial Observation Manual for Criminal Proceedings” (22 July 2009) <<https://www.icj.org/criminal-trials-and-human-rights-a-manual-on-trial-observation/>> at 84.
⁵³ UK Human Rights Act 1998, Schedule I, Article 6(1) (emphasis added).
⁵⁴ Philis v. Greece, Application No. 12750/87; 13780/88; 14003/88, (27 August 1991), at §59.
⁵⁵ Ashingdane v. the United Kingdom, No. 8225/78) (28 May 1985), at §57.

ယှဉ်သည့်အခါ သို့မဟုတ် တရားစွဲဆိုသူ၏ တစ်သီးပုဂ္ဂလဘဝကို ကာကွယ်ပေးရန် လိုအပ်သည့်အခါတို့ အပါအဝင် အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အတွက် တူညီသော ခြွင်းချက်များကို ပြဌာန်းပေးခြင်းအားဖြင့် ECHR၏ ဥပဒေဘာသာစကားကို ဆက်လက်လက်ခံခဲ့သည်။ ထို့ပြင် အင်္ဂလန်ဥပဒေများအရ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးကို လူဝင်မှုကိစ္စ သို့မဟုတ် မဲပေးခွင့် အခွင့်အရေးတို့နှင့် ဆိုင်သည့် အမှုများတွင် ကန့်သတ်နိုင်သည်။

(၃) ရန်ကုန်တရားရုံးများရှိ ကြားနာစစ်ဆေးနေမှုများသို့ အများပြည်သူ တက်ရောက်နိုင်မှု

၃-၁။ နည်းနိဿယ

Justice Baseက (ရှေ့နေမဟုတ်သူ) မြန်မာနိုင်ငံသား ၎င်းကို ဤစီမံကိန်းအတွက် လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပေးရန် ရွေးချယ်ခန့်ထားခဲ့ပါသည်။ လေ့လာစောင့်ကြည့်သူများ - အသက်အရွယ်အားဖြင့် ၂၅နှစ်ခန့်မှ ၃၀ကျော်အတွင်းရှိ အမျိုးသား ၃ဦး၊ အမျိုးသမီး ၁ ဦး - တို့ကို အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးနှင့် ဆိုင်သည့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေဆိုင်ရာ အခြေခံ သင်တန်းများ ပေးခဲ့သည်။ Justice Baseက ၎င်းတို့ တရားရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်လေ့လာသည့်အခါ အခက်အခဲ အတားအဆီးများ ကြုံတွေ့ရလျှင်နှင့် ကြုံတွေ့ရသည့်အခါ မည်သို့ ပြုမူဆောင်ရွက်သင့်ကြောင်းကိုလည်း လေ့ကျင့်သင်တန်းပေးခဲ့သည်။ တရားရုံးလေ့လာသူများက ထိုအခြေအနေများကို မလွှဲမရှောင်သာစွာပင် ကွဲပြားခြားနားစွာ တုံ့ပြန်ခဲ့ကြသည်။ အထူးသဖြင့် လေ့လာသူများ တရားရုံးခန်းများအတွင်း ဝင်ရောက်ခြင်း မပြုနိုင်ရန် ခြောက်လှန့်သော အပြုအမူများကို သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းအရာရှိတို့က ပြုလုပ်ကြသည့် အခါမျိုးဖြစ်သည်။

လေ့လာသူများ လိုက်နာရသည့် စည်းကမ်းလမ်းညွှန်ချက်များတွင် တရားရုံးခန်း သို့မဟုတ် တရားရုံးအဆောက်အဦများရှိ ပုဂ္ဂိုလ်များက ၎င်းတို့ အဘယ်ကြောင့် (တရားရုံးခန်း)အတွင်း ရှိနေရကြောင်း မေးမြန်းလာပါက ဖြေကြားရန် လမ်းညွှန်ချက်ပါဝင်သည်။ လေ့လာသူများအနေဖြင့် တရားရုံး စီရင်ကြားနာနေမှုများကို လေ့လာရန် သာမန်နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို အသုံးပြု ကျင့်သုံးနေကြောင်း ပြန်လည်ပြောဆိုရန်ဖြစ်သည်။⁵⁶ ထို့ထက်ပို၍ မေးခွန်းထုတ်လာပါက Justice Base၏ ဌာနေညွှန်ကြားရေးမှူး၏ ဆက်သွယ်ရန် ကဒ်ကို ပေးအပ်ပြီး၊ စုံစမ်းမေးမြန်းလိုသည်များကို အသင်းအဖွဲ့သို့ လွှဲပေးရန် ဖြစ်သည်။⁵⁷ သို့ငြားလည်း လက်တွေ့တွင်မူ လေ့လာသူများသည် မေးခွန်းထုတ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည့်အခါ ၎င်းတို့၏ Justice Baseနှင့် ပတ်သက်မှုကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် အကြောင်းအရင်း နှစ်ခုကြောင့် တွန့်ဆုတ်မှုများရှိကြောင်း ပြသခဲ့သည်။ ပထမအကြောင်းမှာ လေ့လာသူများကဤအဖွဲ့အစည်းနှင့် ပတ်သက်မှု ရှိကြောင်း ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်းက ၎င်းတို့ထံ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ဒုက္ခဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု ယူဆမိနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအကြောင်းမှာ ဤစီမံကိန်းအကြောင်းကို တရားရုံးဝန်ထမ်းများထံ ဖွင့်ဟပြောဆိုမှုက တရားရုံးဝန်ထမ်းများ၏ အပြုအမူများကို

⁵⁶ အပြုအမူဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းကို နောက်ဆက်တွဲ က တွင် ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။ ပါဝင်သူများအားလုံးအတွက် လျှို့ဝှက်ထားနိုင်ရန်အတွက် အမည်များကို ဖယ်ရှားထားပါသည်။

⁵⁷ လက်တွေ့တွင်မူ လေ့လာသူများသည် အရာရှိဝန်ထမ်းများနှင့် ပြဿနာများ ကြီးထွားလာလိမ့်မည်ဟု ယူဆကြသောကြောင့်၊ ဤနောက်ဆုံးအဆင့်ကို လုပ်ဆောင်ရန် စိတ်အဆင်မပြေခဲ့ကြပါ။

ပြောင်းလဲသွားစေနိုင်ပြီး၊ သာမန်နိုင်ငံသားများကဲ့သို့ တရားရုံး စီရင်နေမှုများကို လေ့လာစောင့်ကြည့်မှုထက် မတူကွဲပြားစွာ ဆက်ဆံခံရနိုင်သည်ဟု ပုပန်မှုများ ရှိခဲ့သည်။ လေ့လာသူများ၏ Justice Baseနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုကို ဖော်ပြရန် တွန်းဆုတ်နေမှု ရှိနေလင့်ကစား၊ ဤစီမံကိန်း၏ နောက်ပိုင်းအဆင့်များ ရောက်သည့်အခါတွင် ရန်ကုန်အနီးတဝိုက်ရှိ ရှေ့နေများနှင့် (သို့မဟုတ်)တရားရုံးဝန်ထမ်းများက လေ့လာစောင့်ကြည့်မှုများကို သတိမူမိခဲ့နိုင်ခြေရှိသည်။ ထိုသို့မှန်ပါက၊ ရှေ့နေများနှင့် ဝန်ထမ်းများ၏ အပြုအမူများအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်မှာ မရှင်းလင်းပါ။

ကနဦးစမ်းသပ်ကာလပြီးနောက်၊ လေ့လာသူများသည် ရန်ကုန်တစ်ဝိုက်ရှိ တရားရုံးကြားနာမှုများကို လေ့လာမှုပြုရန် စုံတွဲပြု၍ ရက်သတ္တပတ်လေးပတ် ကြိုးပမ်းမှု ပြုခဲ့သည်။ Justice Baseက စောင့်ကြည့်စုံတွဲ တစ်ခုစီကို ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံး ၅၀ (မြို့နယ်တရားရုံး ၄၅ရုံး၊ ခရိုင်တရားရုံး ၄ရုံးနှင့် ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်)တို့အနက် ၂၅ရုံး စာရင်းကို ပေးခဲ့သည်။ (မယုံသင်္ကာဖြစ်နိုင်ခြေကို အနည်းဆုံးဖြစ်စေရန်အတွက် တစ်ယောက်ချင်းစီ တရားရုံးဝင်းအတွင်းကို ဝင်စေလျက်) စုံတွဲတစ်ခုစီက သတ်မှတ်ပေးထားသော တရားရုံးအဆောက်အအုံထဲသို့ ဝင်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အထဲရောက်ပြီးပါက၊ တရားရုံးခန်းများကို လူခွဲဝင်၍ ကြားနာစီရင်နေမှုကို လေ့လာဖို့ ကြိုးပမ်းရန် ဖြစ်သည်။ ရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်မှု အောင်မြင်ပါက၊ ရုံးခန်းတစ်ခုစီတွင် တခြား တရားရုံးခန်းသို့ ပြောင်းရွှေ့ မဝင်ရောက်မီ အများဆုံး ကြားနာမှု နှစ်ခုစာ သို့မဟုတ် နှစ်နာရီ ရှိနေရမည်ဖြစ်သည်။ ကြားနာမှုပြုလုပ်သော တရားရုံးခန်းများအားလုံးကို စုံတွဲများက လေ့လာပြီးသည့်အခါ၊ နောက်ထပ် တရားရုံးတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ပြီး၊ အထက်က လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြန်လည်ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ဝင်ရောက်လေ့လာတိုင်း လေ့လာသူများက သတင်းအချက်အလက်များကို စနစ်တကျ ကောက်ယူစုဆောင်းရန် Justice Baseက ပြုစုထားသော မေးခွန်းလွှာကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ တရားရုံး ပရဂျက်အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ရန် အတားအဆီး အဟန့်အတား ရှိမရှိ၊ တရားရုံးခန်းများ အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်ရန် အတားအဆီး အဟန့်အတား ရှိမရှိ၊ ကြားနာစီရင်နေမှုများကို အခြားသော ပြည်သူများက ရုံးခန်းအတွင်းမှ ဖြစ်စေ၊ အပြင်မှ ဖြစ်စေ လေ့လာစူးစမ်းနေခြင်း ရှိမရှိနှင့် တရားရုံးခန်းအတွင်း ရောက်ပြီးပါက တရားရုံးဝန်ထမ်းများက ဝင်ရောက်ခြင်းကို ကန့်ကွက်ခြင်း ရှိမရှိ စသော အချက်အလက်များကို လေ့လာခြင်းဖြစ်သည်။⁵⁸ လေ့လာသော အမှုများ၏ သဘောသဘာဝမှာ ကြုံရသည့်အတိုင်းအပေါ်သာ မူတည်ပါသည်။ ဥပမာ ဆိုရလျှင် နိုင်ငံရေးအရ အကဲဆတ်သော အမှုများကို ပစ်မှတ်ထားရန် သို့မဟုတ် ရှောင်ရှားရန် အားထုတ်ခဲ့ခြင်း မရှိပါ။

လေ့လာမှုကာလ တစ်ဝက်ခန့် ရောက်လာသည့်အခါ၊ တရားရုံးများအတွင်း လေ့လာသူများက နာရီအနည်းငယ်ကြာ ရှိနေမှုက (တာဝန်ရှိသူများ၏)သံသယစိတ်ကို ဖြစ်စေလေ့ရှိကြောင်း ထင်ရှားလာခဲ့ပါသည်။ လေ့လာသူများနှင့် ဤစီမံကိန်းအပေါ် ကျရောက်နိုင်သော အန္တရာယ်ကို နည်းပါးသွားစေရန်အတွက် တရားရုံးတစ်ခုတွင် လေ့လာသူတစ်ဦးဦး နေရသည့် စုစုပေါင်းအချိန်ကို အနည်းဆုံးဖြစ်အောင် လျော့ချရမည်ဟု Justice Baseက စိတ်ပိုင်းဖြတ်ခဲ့သည်။ ၎င်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေစွာပင်၊ တရားရုံးများကို စုံတွဲလိုက် လေ့လာမည့်အစား တရားရုံးတစ်ခုရှိ မတူညီသော တရားရုံးခန်းများကို လေ့လာသူ လေးဦးစလုံး တပြိုင်နက်တည်း လေ့လာစေရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ ထိုအခါ တရားရုံးတစ်ခုစီအတွက် လေ့လာရမည့် လိုအပ်သော အရေအတွက်ကို ပြည့်မီအောင် လေ့လာခြင်းကို

⁵⁸ မေးခွန်းလွှာကို နောက်ဆက်တွဲ ၁ တွင် ပြန်လည်ဖော်ပြထားပါသည်။

ပိုမိုမြန်ဆန်စွာ ပြုလုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး၊ လေ့လာသူများ ရှိနေခြင်းက သံသယစိတ်များကို မနှိုးဆော်မီ ဆက်လက်ရွေ့လျားသွားနိုင်မည် ဖြစ်သည်။⁵⁹

Justice Baseက မြန်မာရှေ့နေများ၊ အစိုးရ အရာရှိများနှင့် တရားစီရင်ရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် လုပ်ဆောင်နေကြသည့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများနှင့်လည်း တိုင်ပင်ဆွေးနွေးခဲ့ပါသည်။ Justice Base တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးနှင့် တွေ့ဆုံခဲ့ပြီး၊ ဤအစီရင်ခံစာ၏ နောက်ဆုံးမူကြမ်းအပေါ် မှတ်ချက်များ ပေးပို့ခဲ့ပါသည်။

လေ့လာသူများက ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံး စုစုပေါင်း ၃၆ရုံး (မြို့နယ်တရားရုံး ၃၁ရုံး၊ ခရိုင်တရားရုံး ၄ရုံးနှင့် ရန်ကုန်တိုင်း ဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်)တို့ကို သွားရောက်ခဲ့ပြီး၊ ကြားနာမှုတစ်ခုကို ပျမ်းမျှ ၂၆မိနစ်ခန့်ဖြင့် တရားရုံးခန်းပေါင်း ၁၁၉ခုခန့်ရှိ ကြားနာမှုစုစုပေါင်း ၂၀၅ကို လေ့လာခဲ့ပါသည်။⁶⁰ လေ့လာသူများက တရားမှုနှင့် ပြစ်မှု ကြားနာမှု နှစ်မျိုးစလုံးကို တက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ နှုတ်ဖြင့် လျောက်လဲချက်ပေးခြင်း၊ အဓိက စစ်မေးခြင်းနှင့် ပြန်လှန်စစ်မေးခြင်းများ၊ စီရင်ချက်ချခြင်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခြင်းတို့အပါအဝင် ကြားနာစီရင်မှု အဆင့်အားလုံးကို မြင်တွေ့ခဲ့သည်။ လေ့လာစောင့်ကြည့်မှုများကို ရန်ကုန်မြို့တော် စည်ပင်သာယာရေးနယ်နိမိတ်အတွင်းတွင်သာ ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

စုဆောင်းကောက်ယူခဲ့သော အချက်အလက်များကို အကြောင်းအရာအလိုက် အောက်တွင် ဆွေးနွေးထားပါသည်။

၃-၂။ ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံး ပရဂျက်များအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်နိုင်မှု

အထက်တွင် ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း၊ လေ့လာသူများသည် ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံးပေါင်း ၃၆ရုံးကို သွားရောက်ခဲ့ကြသည်။ လေ့လာမှု၏ ၂၀ရာခိုင်နှုန်းခန့်တွင် တရားရုံး ပရဂျက်များအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်သည့်အခါ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သို့မဟုတ် အခက်အခဲအတားအဆီးများ ပုံစံတစ်ခု မဟုတ် တစ်ခု ကြုံတွေ့ခဲ့ကြသည်။

ခရိုင်တရားရုံး နှစ်ခုတွင် လေ့လာသူများထံမှ မှတ်ပုံတင်ကဒ်များ ပြသခိုင်းပြီး၊ ပရဂျက်အတွင်း ဝင်ခွင့်ရရန် ယင်း မှတ်ပုံတင်ကဒ်များကို ဝန်ထမ်းများထံ ထားခဲ့ကြရပါသည်။ မြို့နယ်တရားရုံး အတော်များများတွင်လည်း မှတ်ပုံတင်ကဒ်အပြင် နေရပ်လိပ်စာနှင့် လေ့လာသူ၏ ဖခင်အမည်များ အပါအဝင် အလားတူ အချက်အလက်များ ပေးအပ်ရန် လိုအပ်ခဲ့သည်။ အချို့ ဖြစ်ရပ်များတွင်မူ လေ့လာသူသည် ရုံးအတွင်း ကြားနာမှုတစ်ခုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ဆက်နွယ်မှု မရှိဟု

⁵⁹ လေ့လာမှုကာလ၏ နောက်ဆုံး သုံးရက်တွင် တရားရုံးအဆောက်အဦများတွင်း ဝင်ရောက်နိုင်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အချက်အလက်များကို ကောက်ယူနိုင်ရန်အတွက် အခြား ပြောင်းလဲမှုတစ်ခု ပြုလုပ်ခဲ့ရပါသည်။ ထိုရက်များတွင် (လေ့လာသူ စုံတွဲတစ်ခုက တရားရုံးရှိ ရုံးခန်းအားလုံးကို လေ့လာမည့်အစား) တခြား တရားရုံးကို မပြောင်းရွေ့မီ တရားရုံးတစ်ရုံးတွင် လေ့လာသူများက တရားရုံးခန်း တစ်ခုကို လေ့လာရမည်ဖြစ်သည်။

⁶⁰ အချို့သော အချိန်များတွင်၊ တွဲပေးထားသော လေ့လာသူနှစ်ဦးစလုံးက ရုံးခန်းတစ်ခုတည်းကိုပင် အချိန်ခွဲ၍ ဝင်လေ့လာခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သီးသန့် ရုံးခန်းအရေအတွက်မှာ နည်းကောင်းနည်းနိုင်ပါသည်။

သိရှိသွားပြီးသည့်နောက်ပိုင်းတွင်မှ ထိုသို့သော အချက်အလက်များကို မေးမြန်းခဲ့သည်။ အနည်းဆုံး ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင်၊ သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းအရာရှိများက လုံခြုံရေးအရ ခန္ဓာကိုယ်စစ်ဆေးမှုများလည်း ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။

အပေါက်စောင့် ဝန်ထမ်းများက မကြာခဏဆိုသလိုပင် လေ့လာသူများကို ဝင်ရောက်ရခြင်း အကြောင်းများကို မေးမြန်းခဲ့ကြသည်။ ထိုသို့သော အခြေအနေတစ်ရပ်တွင်မူ၊ လေ့လာသူတစ်ဦးက မိမိသည် သာမန်နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေဖြင့် ကြားနာစီရင်နေမှုကို လေ့လာချင်ရုံမျှသာ ဖြစ်ကြောင်း ပြောသောအခါ၊ ထိုဝန်ထမ်းက အကြီးအကဲတရားသူကြီးထံ ပြောဆို၍ ဝင်ခွင့်တောင်းရန် လိုအပ်လိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း သူ့ကို ပြန်ပြောခဲ့သည်။ အကြောင်းပြချက်ကောင်းမရှိခြင်းနှင့် အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သော အကြောင်းပြချက်များကြောင့်⁶¹ လေ့လာသူက Justice Baseနှင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်မှုကို ရှင်းပြရန် တွန်းဆုတ်သည့်အတွက်၊ လေ့လာသူက ထွက်ခွာခဲ့ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။

ဒုတိယ တရားရုံးတွင်၊ တရားရုံးအဝင်ရှိ ဆိုင်းဘုတ်က တာဝန်မှအပ မဝင်ရဟူ၍ ဖြစ်သည်။ လေ့လာသူများ တရားရုံးဝန်းအတွင်း ဝင်ရန် ကြိုးစားစဉ်တွင်၊ စာရေးတစ်ဦးက လေ့လာသူများ ဘာကိစ္စရှိလို့လဲဟု မေးမြန်းပြီး၊ တရားသူကြီးတစ်ဦးကို ခေါ်ဆောင်လာကာ ၎င်းတို့နှင့် တွေ့ဆုံစေပါသည်။ တရားသူကြီးက ဘာကိစ္စရှိလို့လဲဟု မေးမြန်းပြီး၊ လေ့လာသူများက တရားရုံးများအတွင်း ဖြစ်ပျက်နေသည်များကို လေ့လာလိုသော သာမန်နိုင်ငံသားများဖြစ်ကြောင်း ပြောဆိုသောအခါမှ နောက်ဆုံးတွင် လေ့လာသူများကို ဝင်ခွင့်ပြုခဲ့သည်။

ဝင်ရောက်ခဲ့သော တရားရုံးနှစ်ခုတွင်မူ အမှုတစ်ခုနှင့် သက်ဆိုင်နေမှုသည် ဝင်ခွင့်ရရန် မျှော်လင့်နိုင်မှု တစ်ခုမျှသာ မဟုတ်ဘဲ၊ ဝင်ခွင့်အတွက် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် လိုအပ်သော လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။ မြို့နယ်တရားရုံးတစ်ခုတွင်၊ ဝင်ခွင့်ကဒ်ပြားတစ်ခု ထုတ်ပေးမှုအပေါ် မူတည်နေပါသည်။ လေ့လာသူများက ၎င်းတို့၏ အမည်များ၊ နေရပ်လိပ်စာများ၊ မှတ်ပုံတင်ကဒ် နံပါတ်များ၊ ဝင်ရောက်ရခြင်း အကြောင်းပြချက်နှင့် ရုံးတွင်း တွေ့ဆုံလိုသည့် သူ၏ အမည်တို့ကို ပေးပြီးမှသာ ထိုဝင်ခွင့်ကဒ်ကို တရားရုံးဝန်ထမ်းများက ထုတ်ပေးသည်။ လေ့လာသူများက အမှုတစ်ခုအတွင်းရှိ မျက်မြင်သက်သေ သူငယ်ချင်းတစ်ဦးကို တွေ့ဆုံရန်ဖြစ်ကြောင်း၊ ဆင်ခြေတစ်ခုကို ဖန်တီးပြီးမှသာ၊ ဝင်ခွင့်ရအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။⁶² ထိုသို့သော ဆင်ခြေမပေးနိုင်ပါက တရားရုံးဝန်းအတွင်း ဝင်ခွင့်ပေးမည်မဟုတ်ကြောင်း ထင်ရှားလှပါသည်။

ရန်ကုန်တိုင်းဒေသကြီး တရားလွှတ်တော်ကလည်း ဝင်ရောက်နိုင်မှုအတွက် ထိုသို့သော တင်းကျပ်သော စည်းကမ်း ချမှတ်ထားပါသည်။ လေ့လာသူနှစ်ယောက်အနက်မှ တစ်ယောက်က သူ၏ အတွေ့အကြုံကို ယခုကဲ့သို့ ဖော်ပြပါသည်။

တရားလွှတ်တော်၏ ဝင်ပေါက်တွင်၊ ဝန်ထမ်းတစ်ဦးက ကျွန်တော့်ကို ရပ်ခိုင်းပြီး “ဘာကိစ္စရှိလဲ”ဟု

61 အထက်က အခန်း ၃၊ အပိုင်း ကကို ကြည့်ပါ။
62 ဤအချက်မှာ လေ့လာသူများဘက်မှ စည်းကမ်းချက်များ ဖောက်ဖျက်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဝန်ထမ်းများမှ မေးမြန်းလာပါက အမှန်အတိုင်းသာ ဖြေရန်နှင့် စီရင်နေမှုများတွင် အထူး စိတ်ပါဝင်စားမှု မရှိသော သာမန်နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် ဝင်ခွင့်မရခဲ့လျှင် ထွက်ခွာခဲ့ရန်သာ လေ့လာသူများကို Justice Baseက ညွှန်ကြားခဲ့ပါသည်။

မေးမြန်းပါတယ်။ ကျွန်တော်က (ကြားနာမှုတစ်ခုကို စောင့်ကြည့်ဖို့ ဝင်ချင်လို့ပါလို့) ပြန်ပြောတဲ့အခါမှာ၊ ထိုဝန်ထမ်းက “နေဦး”ဟု ပြောပြီး၊ လုံခြုံရေးအစောင့်ကို လှမ်းခေါ်ပါသည်။ အစောင့်က “[ကြားနာစီရင်နေမှုနဲ့]ဘယ်လိုပတ်သက်ပါသလဲ”ဟု ကျွန်တော့်ကို မေးပါသည်။ ကျွန်တော်က “သာမန်နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေနဲ့ တရားရုံး ကြားနာစီရင်နေတာတွေကို လေ့လာဖို့ပါ”ဟု ပြန်ပြောခဲ့ပါသည်။ သူက “ဘယ်ကြားနာမှုနဲ့ ခင်ဗျား ပတ်သက်ပါသလဲ”ဟု မေးပါသည်။ ကျွန်တော်က “ဘယ်ကြားနာမှုနဲ့မှ မပတ်သက်ပါဘူး။ လေ့လာချင်တဲ့ သာမန်နိုင်ငံသားတစ်ဦးပါ”ဟု ပြန်ပြောခဲ့ပါသည်။ ထို့နောက် ကျွန်တော်က “ဒီရုံးမှာ ကြားနာမှုတစ်ခုခု ရှိပါသလား”ဟု မေးခဲ့သည်။ သူက “ရှိတာပေါ့”ဟု ဖြေပါသည်။ ကျွန်တော်က “သာမန်နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေနဲ့ ကြားနာမှုတွေကို လေ့လာဖို့ ဝင်ချင်လို့ပါ”ဟု ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ အစောင့်က “မရဘူး။ အမှုတစ်ခုခု ဒါမှမဟုတ် ကြားနာမှုတစ်ခုခုနဲ့ မပတ်သက်ရင်၊ ဒီတရားရုံးထဲ ခင်ဗျား ဝင်လို့ မရဘူး”ဟု ပြောပါသည်။

၃-၃။ ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံးခန်းများအတွင်း ဝင်ရောက်နိုင်မှု

တရားရုံးခန်းတစ်ခုအတွင်းသို့ ဝင်ခွင့်ရခြင်းနှင့် ကြားနာမှုတစ်ခုစာ ရုံးခန်းအတွင်း ဆက်နေခွင့်ရခြင်းတို့မှာ မတူညီသော ကိစ္စများဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသူများ တွေ့ရှိခဲ့ပါသည်။

က။ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ ပေးအပ်ရန် လိုအပ်ခြင်း၊ ရုံးထိုင်တရားသူကြီးထံမှ ခွင့်ပြုချက် တောင်းရခြင်းနှင့် တိုက်ရိုက် ငြင်းပယ်ခံရခြင်းစသော တရားရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ခွင့်ရရှိရေးအတွက် အခက်အခဲ အတားအဆီးများ

အထက်တွင် မှတ်ချက်ပြုခဲ့သကဲ့သို့၊ လေ့လာသူများသည် အကြိမ်အားလုံး၏ ၅၀ရာခိုင်နှုန်းခန့်တွင် တရားရုံးခန်းများအတွင်းသို့ အခက်အခဲများ မရှိဘဲ ဝင်ရောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။ အခြားသော တရားရုံးခန်းများသို့မူ ဝင်ရောက်ခွင့် မရခဲ့ပေ။ သို့မဟုတ် ဝင်ရောက်သည့်အခါ မေးမြန်းစစ်ဆေးခြင်း ခံရပြီးမှ ဝင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

တရားရုံးဝင်ပေါက်တွင် တွေ့ကြုံရသော အခက်အခဲများနှင့် အလားတူပင်၊ လေ့လာသူများ၏ အမည်၊ လိပ်စာ၊ ဖခင်အမည်စသော ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို စာရေးကို ပေးအပ်ပြီးမှသာ တရားရုံးခန်းများစွာသို့ လေ့လာသူများကို ဝင်ခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးခန်းတစ်ခုသို့ ဝင်ရောက်သောအခါ၊ လေ့လာသူသည် ၎င်း၏ အမည်နှင့် လိပ်စာအပြင် ယခင်တက်ရောက်ခဲ့သော ကျောင်းအမည်၊ ဘွဲ့နှင့် အလုပ်အကိုင်တို့ကို ရုံးထိုင်တရားသူကြီးထံသို့ ပေးအပ်ခဲ့ရသည်။

တရားရုံးခန်းနှစ်ခုတွင် “အခွင့်မရှိ မဝင်ရ” သို့မဟုတ် “ဝင်ခွင့်တောင်းပါ”ဟူသော ဆိုင်းဘုတ်များ အပြင်တွင် ကပ်ထားပါသည်။ အခြားတရားရုံးခန်းများတွင် ရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်ပြီး၊ လေ့လာသူများ ကြားနာမှုကို လေ့လာနိုင်ရန်အတွက် ဝန်ထမ်းများက ရုံးထိုင်တရားသူကြီးထံမှ ဝင်ခွင့်တောင်းခိုင်းခဲ့သည်။ အခြား သီးခြား တရားရုံးခန်းတစ်ခုတွင် လေ့လာသူသည် ကြားနာမှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပတ်သက်မှု တစ်စုံတစ်ရာမရှိကြောင်း ဥပဒေအရာရှိ (တရားစွဲဆိုရေးအရာရှိ)က သိရှိပြီးသည့်နောက်တွင်မှ ထိုသို့ ဝင်ခွင့်တောင်းရန် လိုအပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

အချိန်အချို့တွင်၊ တရားရေးဝန်ထမ်းများ - တရားသူကြီးများနှင့် ရုံးစာရေးများ - က လေ့လာသူများ ရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်သည့်အခါ ဘာကိစ္စရှိလို့လဲ ဘာလုပ်နေတာလဲဟု ကြားနာမှုကို ကြားဖြတ်၍ လေ့လာသူများကို မေးမြန်းခဲ့ကြသည်။ လေ့လာသူများက ကြားနာမှုများကို လေ့လာလိုချင်ဖြစ်ကြောင်း ပြောကြားခြင်းဖြင့် ညွှန်ကြားချက်ကို လိုက်နာခဲ့ကြပြီး၊ ထိုသို့ ပြန်ကြားပြီးနောက်ပိုင်းတွင် ဝင်ခွင့် ရရှိခဲ့ပါသည်။

တရားရုံးဝန်ထမ်းများက အချို့သော တရားရုံးခန်းများအတွင်း ဝင်ရောက်မှုကို တားမြစ်မှုလည်း ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်ရပ် ၃ကြိမ်တွင် လေ့လာသူများ ဝင်ရောက်ရန် ကြိုးပမ်းမှုကို ပိတ်ဆို့ရန်အတွက် ရဲများက ဖွင့်ထားသော တရားရုံး၏ အဝင်တံခါးအနီးသို့ ရွှေ့ပြီး နေရာယူခဲ့သည်။ ထို ၃ကြိမ်အနက်မှ တစ်ကြိမ်တွင်၊ ပိတ်ဆို့ခံရသော လေ့လာသူ၏ အသံမြှင့်ပြောဆိုမှုကို ကြားသွားခဲ့သော တရားသူကြီးက ထိုလေ့လာသူကို ဝင်ရောက်ခွင့်ပြုရန် ပြောကြားခဲ့သည်။

လူသိများသော နိုင်ငံရေးနှင့် နှီးနွယ်သော အမှုတစ်ခုကို စစ်ဆေးစီရင်နေမှုအတွက်က မျက်မြင်သက်သေတစ်ဦးကို စစ်မေးနေစဉ်အတွင်း လေ့လာသူတစ်ဦးက ဝင်ရောက်ရန် ကြိုးပမ်းသောအခါ အခြားသော ငြင်းပယ်မှု ဖြစ်ပွားခဲ့ပါသည်။⁶³ မည်သူမည်ဝါ မသိသူတစ်ဦး (ယူနီဖောင်းဝတ် ရဲအရာရှိ မဟုတ်သူတစ်ဦး)က သူ့ကို အခန်းတွင်း မဝင်ရန် ပြောဆိုခဲ့သည်။ မည်သည့်အတွက်ကြောင့် ဝင်ရောက်၍ မရကြောင်း လေ့လာသူက မေးသောအခါ၊ ထိုမည်သူမည်ဝါ မခွဲခြားနိုင်သူက - လေ့လာသူ ဖော်ပြချက်အရ ခြောက်လှန့်သည့် အမှုအရာဖြင့် - လေ့လာသူအား ၎င်း၏ အခန်းတွင်း ရှိနေမှုက ကြားနာမှုကို အနှောင့်အယှက် ဖြစ်စေမှာ ဖြစ်သောကြောင့် မဝင်သင့်ကြောင်း ပြန်ပြောပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်၊ အခြား သီးခြား ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင် လေ့လာသူ၏ ရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်မှုကို ရုံးစာရေးက ငြင်းဆန်ခဲ့ပါသည်။ ထို ရုံးစာရေးက လေ့လာသူနှင့် ခုခံချေပသူနှင့် မျက်မြင်သက်သေများ ရောထွေးနိုင်သည်ဟု ပြောကြားခဲ့သော်လည်း၊ ကြားနာမှု ပြီးဆုံးသွားသောအခါ တရားသူကြီးက လေ့လာသူကို ဝင်ရောက်ခွင့် မပြုရခြင်း၏ အစစ်အမှန် အကြောင်းအရင်းမှာ တရားရုံးခန်းက သူ့ကို နေရာပေးရန် မဖြစ်နိုင်လောက်အောင် သေးငယ်လွန်းသည့်အတွက် ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသူကို ပြောခဲ့သည်။

ခ။ တရားရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်မှုတွင် နေရာမရှိခြင်းနှင့် ထိုင်စရာမရှိခြင်း ကဲ့သို့သော စီမံထောက်ပံ့ပေးမှုဆိုင်ရာ အနှောင့်အယှက် အတားအဆီးများ

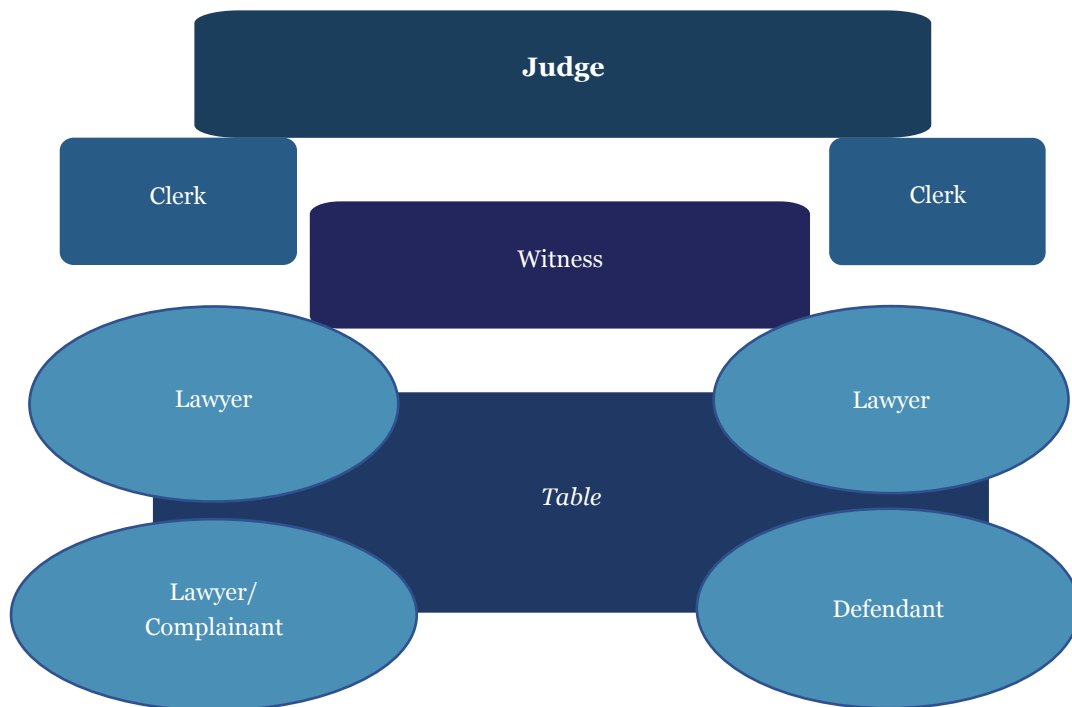
လေ့လာခဲ့သော တရားရုံးခန်း အားလုံး၏ ၃ပုံ ၂ပုံခန့်တွင် အများပြည်သူတို့အတွက် ထိုင်စရာခုံများ မရှိပါ။ ထိုတရားရုံးခန်းများ၏ ၄၀ကျော်တွင်၊ ကြားနာစီရင်မှုကို စောင့်ကြည့်နိုင်ရန် အခန်းအတွင်းတွင် သက်တောင့်သက်သာ မတ်တပ်ပင် မရပ်နိုင်ခဲ့ပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ လေ့လာသူတို့သည် တံခါးဝမှ သို့မဟုတ် စက်ကန်မှသာ နားထောင်ရန် အားထုတ်ခဲ့ရသည်။ သူတို့ ဝင်ရောက်ခဲ့သော ရုံးခန်းများ၏ အကျယ်အဝန်းကို

⁶³ ဤစစ်ဆေးစီရင်မှုသည် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှ နိုင်ငံရေးသမားတစ်ဦးအား ၂၀၁၅ခုနှစ်က ခါးဖြင့်တိုက်ခိုက်မှုနှင့် သက်ဆိုင်နေပါသည်။ Antoni Slodkowski and Soe Zeya Tun, "Myanmar opposition candidate attacked with machetes," (29 October 2015), Reuters <http://www.reuters.com/article/us-myanmar-election-violence-idUSKCN0SN2GU2015102> ကိုကြည့်ပါ။

လေ့လာသူတို့က ခန့်မှန်းခဲ့ကြပြီး၊ မြို့နယ်တရားရုံးများတွင် ပျမ်းမျှ ခန့်မှန်းချက်မှာ အလျား ၄.၆မီတာ အနံ ၄.၆မီတာခန့် ဖြစ်သည်။ ဖြစ်ရပ်တချို့တွင်၊ အများပြည်သူတို့ ထိုင်စရာ ခုံတန်းရှည်များကို ရုံးခန်းအတွင်း လွတ်လွတ်ကျွတ်ကျွတ် နေရာဆုံနိုင်မည်ဟု ထင်ရသည့်တိုင်အောင်၊ ထိုခုံတန်းရှည်များသည် တရားရုံးခန်းများ အပြင်ဘက် စင်္ကြံတွင်သာ ရှိနေပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တရားရုံးခန်းအတွင်း နေရာလွတ်များကိုလည်း ထိုင်စရာနေရာထက် ရေဗူးများထားခြင်း ကဲ့သို့သော ကိစ္စများအတွက်သာ သုံးထားပါသည်။

လေ့လာခဲ့သော ကြားနာမှုများအတွင်း ပျမ်းမျှ လူ စဦးခန့် ရှိနေကြပါသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့်၊ ထိုသူများမှာ ကြားနာမှု၏ နှစ်ဘက်အမှုသည်များ၊ ရှေ့နေများ၊ ဝန်ထမ်းများ (တရားသူကြီး၊ ရုံးတရေးနှင့် ရဲ) နှင့်/သို့မဟုတ် မျက်မြင်သက်သေများ ဖြစ်ကြပါသည်။

Diagram 2: A typical courtroom:

အများပြည်သူတို့ (ဆိုလိုသည်မှာ မိသားစုဝင်များ သို့မဟုတ် ကြားနာစီရင်နေသော အမှု၏ နှစ်ဘက် အမှုသည်များ၊ တရားရုံးဝန်ထမ်းများ၊ ရှေ့နေများနှင့် သက်သေမဟုတ်သူများ)သည် တရားရုံးခန်းအတွင်းတွင် ရှိနေခဲ့ပါသည်။ တရားရုံးခန်းများအတွင်းသို့ တရားရုံးဝန်ထမ်းများက ဝင်ခွင့် မပြုခဲ့သော်လည်း၊ လေ့လာသူများသည် စင်္ကြံမှ ကြားနာစီရင်နေမှုများကို များသောအားဖြင့် ကြားနိုင်ခဲ့ပါသည်။ စင်္ကြံနေရာသည် ကြားနာနေစဉ် ကာလအတွင်း မိသားစုဝင်များ သို့မဟုတ် အခြား

အများပြည်သူတို့ အများဆုံး နေလေ့ရှိသော နေရာဖြစ်သည်။ လေ့လာခဲ့သော ကြားနာမှုများ၏ သုံးပုံတစ်ပုံထက် ပိုများသော ကြားနာမှုများအတွင်း စကြိုန်မှ နားထောင် သို့မဟုတ် စောင့်ဆိုင်းနေသည့် ထိုလူပုဂ္ဂိုလ်များကို လေ့လာသူများက ဖော်ပြခဲ့သည်။

နေရာအခက်အခဲအပြင်၊ အများပြည်သူသုံးနိုင်သော ရေအိမ်များကဲ့သို့သော အသုံးအဆောင်များကိုလည်း များသောအားဖြင့် ပြည်သူများ အသုံးမပြုနိုင်ပါ။ အများပြည်သူကို အသုံးပြုခွင့်ပေးသည့်အခါတွင်လည်း အများပြည်သူတို့အနေဖြင့် များသောအားဖြင့် အသုံးပြုခ ပေးခြင်း သို့မဟုတ် ရေအိမ်အများစုကို သော့ခတ်ထားသည့်အတွက် တရားသူကြီးများနှင့် စာရေးများထံမှ သော့တောင်းခြင်းမှာ ကြုံတွေ့ကြရလေ့ ရှိပါသည်။ လေ့လာသူများက အမှုခေါ်စာရင်း - ကြားနာမှုများ၏ အချိန်နှင့် နေရာတို့ကို အများပြည်သူသိအောင် ကျေညာပေးသည့် စာရွက်စာတမ်းများ - ကို တွေ့မြင်ခဲ့ကြပြီး၊ သွားရောက်ခဲ့သည့် တရားရုံးခန်းအားလုံး၏ ၆၀ရာခိုင်နှုန်းကျော်တွင် ထို အမှုခေါ်စာရင်း၏ တိကျမှန်ကန်မှုရှိကြောင်း အတည်ပြုကြပါသည်။

အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာမှု ရပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို လျောက်ပတ်စွာ ရရှိခံစားနိုင်စေရန် ဆိုပါက၊ တရားရုံးများအနေဖြင့် ကြားနာမှု၏ အချိန်နှင့် နေရာတို့နှင့် စပ်လျဉ်းသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို အများပြည်သူတို့ ရရှိနိုင်အောင် ပြုလုပ်ပေးရန်နှင့် အများပြည်သူတို့ထံမှ စိတ်ပါဝင်စားသူများ တက်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်ရန် လုံလောက်သော ပံ့ပိုးပေးမှုများ ပြုလုပ်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။⁶⁴ ပံ့ပိုးကူညီပေးမှုများနှင့် သတင်းအချက်အလက်များ မရှိခြင်း အပါအဝင် ရန်ကုန်ရှိ တရားရုံးများကို သက်ဆိုင်ရာ အရာရှိတို့ စီမံခန့်ခွဲပုံ စီမံခန့်ခွဲနည်းက တရားရုံးများသည် အများပြည်သူတို့ကို လက်ကမ်းကြိုဆိုသော နေရာများ မဟုတ်သည့် အဓိပ္ပါယ်မျိုးကို ပံ့ပိုးပေးနေသည်ဟု အစီရင်ခံခဲ့ကြသည်။

ဂ။ တရားရုံးခန်းများအတွင်း ဝင်ခွင့် ရရှိပြီးနောက် ရုံးခန်းအတွင်း ဆက်လက်နေနိုင်မှုအတွက် စိန်ခေါ်မှုများ

လေ့လာသူများသည် သူတို့ ဝင်ခွင့်ရရှိရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည့် တရားရုံးခန်းများ၏ ထက်ဝက်နီးပါးခန့်အတွင်းသို့ ဝင်နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ ထိုတရားရုံးခန်းများ၏ ၅၀ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးတွင် မည်သည့်ဖြစ်ရပ်မျှ မကြုံတွေ့ရဘဲ ကြားနာစီရင်နေမှုများကို စောင့်ကြည့်ပြီး ထွက်ခွာလာနိုင်ခဲ့သည်။ ကျန်သော ထက်ဝက် တရားရုံးခန်းများ (တရားရုံးခန်း ၃၀ခန့်)တွင် စိန်ခေါ်မှု တစ်မျိုးမျိုး သို့မဟုတ် စိစစ်မှုတစ်မျိုးမျိုး ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်ဟု အစီရင်ခံကြပါသည်။

လေ့လာသူများသည် တရားသူကြီးများ၊ ရုံးစာရေးများ၊ ဥပဒေအရာရှိများ သို့မဟုတ် ရှေ့နေများ၊ တိုင်တန်းသူများနှင့် တရားရုံးခန်းများအတွင်းမှ ရဲအရာရှိများက ဘယ်သူတွေလဲ၊ ဘာလာလုပ်တာလဲစသည့် မေးမြန်းစိန်ခေါ်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ ဖြစ်ရပ်အများစုတွင် လေ့လာသူများက ကြားနာစီရင်မှုများကို လေ့လာနိုင်သည့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ရယူအသုံးပြုခြင်းဖြစ်ကြောင်းနှင့် ၎င်းတို့အား တရားရုံးများအတွင်း ဆက်လက် ရှိနေခွင့်ပေးသင့်ကြောင်း ပြောကြားခြင်းဖြင့် မေးမြန်းစိန်ခေါ်မှုပြုသူများကို ကျေနပ်စေနိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ တရားရုံးခန်းနှစ်ခုတွင်မူ၊ လေ့လာသူများက ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များကို ပေးခဲ့ရပါသည်။

⁶⁴ Human Rights Committee, above n 27, at [28]. ကိုကြည့်ပါ။

သို့သော်လည်း၊ လေ့လာသူများကို တရားရုံးခန်းများအတွင်း ဆက်နေခွင့် ပြုခဲ့သည့်အခါမှာပင်၊ အချို့သော အပြုအမူများက လေ့လာသူများကို စိတ်မသက်မသာ ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် တရားသူကြီးများ သို့မဟုတ် ဥပဒေအရာရှိများက လေ့လာသူများ စိတ်မသက်မသာ ဖြစ်လောက်အောင် ကြားနာနေစဉ်အတွင်း စိုက်ကြည့်နေခဲ့သည်။ တရားသူကြီးတစ်ဦးက မိမိအား ကင်မရာချိန်ရွယ်နေခဲ့သည့် ဖြစ်ရပ်ကို လေ့လာသူတစ်ဦးက အစီရင်ခံခဲ့ပါသည်။

ဃ။ အပြင်းအထန်ဆုံး စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တရားရုံးခန်းများအတွင်းမှ ဖယ်ရှားခံရမှု ဥပမာများ

ဖြစ်ရပ်နှစ်ကြိမ်တွင်၊ တရားရုံးဝန်ထမ်းများက လေ့လာသူများကို ကြားနာမှု ပြီးဆုံးပြီးနောက်ပိုင်း သူတို့ ဘာလုပ်နေခဲ့ကြသည်၊ ကြားနာမှုကို အဘယ်ကြောင့် လေ့လာရန် လာရောက်ခဲ့သည်တို့ကို ရှင်းပြရန်အတွက် အကြီးအကဲ တရားသူကြီးနှင့် စကားပြောခိုင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုစကားပြောဆိုမှု နှစ်ကြိမ်အနက်မှ တစ်ကြိမ်က တရားသူကြီး ရုံးခန်းအတွင်း ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ တတိယ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင်မူ၊ ရုံးထိုင်တရားသူကြီးက အလားတူ အချက်အလက်များကို မေးမြန်းခဲ့ပြီး၊ လေ့လာသူအနေဖြင့် သူ(တရားသူကြီး)လုပ်နေတာတွေကို ထောက်လှမ်းဖို့ ရောက်နေတာလားဟု လည်း မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။ ထိုတရားသူကြီးကပင် ကြားနာမှု ပြီးသည့်နောက်ပိုင်း လေ့လာသူထံ ချဉ်းကပ်ခဲ့ပါသည်။ လေ့လာသူ၏ လေ့လာမှုအတွင်း မြင်တွေ့ခဲ့သည့်အရာများကို လေ့လာသူကို မေးမြန်းခဲ့ပြီး၊ နောက်ဆက်ဖြစ်လာသော ဖြစ်ရပ်များက လေ့လာသူ၏ တရားရုံးခန်းတွင်း ရှိနေမှုကို တရားရုံးဝန်းအတွင်းရှိ ရဲများထံ သတင်းပို့ခဲ့ကြောင်း လေ့လာသူကို ယုံကြည်စေခဲ့သည်။

သီးခြား ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင်၊ လေ့လာသူကို မေးမြန်းခဲ့သော ဥပဒေအရာရှိတစ်ဦးက အခြား မေးခွန်းများစွာအနက် ဘယ်ကလာသလဲဟု မေးမြန်းခဲ့သည်။ လေ့လာသူသည် တရားရုံးတည်ရှိရာ နေရာမှ မဟုတ်ကြောင်း ပေါ်လွင်သွားသည့်အခါ၊ ဥပဒေအရာရှိက တခြားနေရာတစ်ခုက တရားရုံးတစ်ခုကို ဘာကြောင့် သွားမှာလဲဟု လေ့လာသူကို မေးမြန်းခဲ့သည်။ ထိုဥပဒေအရာရှိ ရဲဝန်ထမ်းတစ်ဦးအား လေ့လာသူကို ခေါ်ဆောင်သွားပြီး၊ စုံစမ်းစစ်မေးမှုများပြုရန် ပြောဆိုခဲ့သည်။ ထိုရဲဝန်ထမ်းက ထိုသို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး၊ သူဘာလုပ်နေတာလဲ၊ ဘယ်သူ့အတွက် လုပ်ပေးနေတာလဲ စသည့် မေးခွန်းများကို အချိန်အတန်ကြာ မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။⁶⁵

အခြား မတူညီသော တရားရုံးခန်းတစ်ခုတွင်၊ ရဲဝန်ထမ်းတစ်ဦးက လေ့လာသူတစ်ဦးကို ကိုယ်ထိလက်ရောက် ဖယ်ရှားခဲ့သည်။ မျက်မြင်သက်သေ တစ်ဦးဦးနှင့် ပတ်သက်မှု ရှိမရှိ လေ့လာသူကို ထိုရဲဝန်ထမ်းက မေးမြန်းခဲ့သည်။ လေ့လာသူက မရှိကြောင်း ပြန်ကြားသည့် နောက်တွင် လေ့လာသူ၏ စကားအတိုင်း တင်ပြရလျှင် -

ရဲက "ဒါဆို ခင်ဗျား ဒီမှာ ဘာလုပ်နေတာလဲ"ဟု မေးပါသည်။ ကျွန်တော်က "စိတ်ဝင်စားတဲ့ သာမန်နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေနဲ့ တရားရုံး ကြားနာစီရင်မှုတွေကို လေ့လာဖို့ လာတာပါ"ဟု ပြန်ဖြေခဲ့ပါသည်။ ရဲက "ဒါဆို အပြင်ထွက်ပြီ၊ အဲဒီက ကြည့်"ဟု ပြောပါသည်။ "ဘာဖြစ်လို့လဲ။

⁶⁵ ဤဖြစ်ရပ်တွင် လေ့လာသူက စည်းကမ်းချက်များကို လိုက်နာရန် ပျက်ကွက်ခဲ့ပြီး၊ ၎င်းက Justice Baseသို့ အထက်က အခန်း ၃၊ အပိုင်း က တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သည့် အကြောင်းပြချက်များအတွက် အသေးစိတ် အချက်များ ပြန်ပြောပြခဲ့ပါသည်။

ကျွန်တော်က သာမန်နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေနဲ့ လေ့လာချင်လို့ပါ”ဟု ကျွန်တော်က ပြောခဲ့ပါသည်။ သူက “မရဘူး။ မင်းဝင်လို့ မရဘူး။ အပြင်ထွက်ပြီး အပြင်က ကြည့်”ဟု ပြန်ပြောပါသည်။ ကျွန်တော်က တရားသူကြီးကို လှမ်းကြည့်သော်လည်း၊ တရားသူကြီးက ဘာမှမပြောပါ။ ထို့နောက် ရဲက ကျွန်တော့် လက်မောင်းက ဆုပ်ကိုင်ပြီး၊ အပြင်ကို ဆွဲထုတ်ပါသည်။

အခြား ဖြစ်ရပ်တစ်ခုတွင်၊ ဥပဒေအရာရှိတစ်ဦးက စစ်ဆေးစီရင်မှုနဲ့ မသက်ဆိုင်သူတွေ အထဲတွင် ထိုင်နေခွင့် မပြုကြောင်း ကြေညာခဲ့ပြီး၊ တရားရုံးခန်းအတွင်းသို့ ရဲများကို ခေါ်ပြီး လေ့လာသူ၏ ကိုယ်ခန္ဓာကို ရှာခိုင်းခဲ့ပါသည်။ ထိုရဲဝန်ထမ်းက ထိုသို့ ပြုလုပ်ရန် ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။ သို့သော် လေ့လာသူဘေးတွင် ထိုင်ပြီး ကြားနာမှု ရှေ့ဆက်သည့်တလျှောက်လုံး ထိုနေရာတွင် ဆက်ရှိနေခဲ့သည်။ ကြားနာမှု အပြီးတွင်၊ ထိုရဲဝန်ထမ်းက လေ့လာသူကို လက်မောင်းမှ ကိုင်ဆွဲပြီး၊ တရားရုံးခန်းအပြင်သို့ ခေါ်ဆောင်သွားခဲ့သည်။ ဥပဒေအရာရှိလည်း လိုက်ပါလာခဲ့ပြီး၊ ရဲဝန်ထမ်းနှင့်အတူ လေ့လာသူအား မေးခွန်းများ နာရီဝက်ခန့် မေးမြန်းခဲ့သည်။ ထိုမေးခွန်းများတွင် လေ့လာသူ နေသည့်နေရာ၊ မြို့၏ ဤအပိုင်းတွင် အဘယ်ကြောင့် ရှိရသည်၊ တရားရုံးတွင် ဖြစ်နေသည့်အရာတို့ကို အဘယ်ကြောင့် စောင့်ကြည့်လိုသည်၊ မည်သူ့ကို အစီရင်ခံ တင်ပြနေရသည်နှင့် မည်သည့် အဖွဲ့အစည်းမှ ဖြစ်သည် စသည့် မေးခွန်းများ ပါဝင်သည်။ ထိုသို့ မေးခွန်းများ မေးအပြီးတွင် ရဲဝန်ထမ်းက လေ့လာသူအနေဖြင့် တရားရုံးတွင် နေနိုင်ကြောင်း ဥပဒေအရာရှိကို ပြောပါသည်။ သို့သော် ရဲဝန်ထမ်းက လေ့လာသူ၏ အမည်နှင့် ဖုန်းနံပါတ်တို့ကို သူ့ထံ ပေးခိုင်းပါသည်။ ထို့နဲ့ နောက်ပိုင်းတွင်နှင့် နောက်ရက်အနည်းငယ်အကြာတို့တွင် တစ်ကြိမ် ရဲဝန်ထမ်းက လေ့လာသူကို ဖုန်းခေါ်ခဲ့ပြီး၊ လေ့လာသူ ဘာလုပ်နေသည်နှင့် အခြား တရားရုံးများ၏ စီရင်နေမှုများကိုလည်း စောင့်ကြည့်ခဲ့ခြင်း ရှိမရှိ မေးမြန်းခဲ့ပါသည်။

(၄) နိဂုံးနှင့် အကြံပြုချက်များ

ဤသုတေသနစီမံကိန်း၏ ရလဒ်များကို မည်သို့ အသုံးပြုမည်ဆိုသည်က မြန်မာ့တရားရုံးများအပေါ် မည်သို့ မျှော်လင့်ထားခြင်းအပေါ် မူတည်ပါသည်။ တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ထွက်သွားလာခွင့် မရှိခဲ့သည် သမိုင်းကြောင်း အားဖြင့်ဆိုလျှင်၊ လေ့လာသူတို့ သွားရောက်ခဲ့သည့် တရားရုံးများ၏ ၃ပုံ ၁ပုံခန့်တွင်သာ ပရဂျက်အတွင်း ဝင်ရောက်သည့်အခါ အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့ခဲ့ခြင်းက အားတက်စရာ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဝင်ခွင့်အတွက် ဘုံတူညီသည့် အခက်အခဲ အတားအဆီး (ကိုယ်ရေးအချက်အလက် အသေးစိတ်နှင့်(သို့မဟုတ်) လုံခြုံရေး စစ်ဆေးမှု)မှာ အလွယ်တကူ ကျော်လွှားနိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း လေ့လာသူများက တရားရုံးခန်းအားလုံး၏ ၄ပုံ ၁ပုံခန့်တွင်သာ တရားရုံးခန်းများအတွင်း မေးခွန်းများ မေးခြင်းမခံရဘဲ ဝင်နိုင်၊ လေ့လာနိုင်၊ ဆက်လက်ရှိနေနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဖြစ်ရပ်အကြိမ်ပေါင်းများစွာတွင်၊ လေ့လာသူများသည် အမှုတစ်ခုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ဆက်နွယ်မှု ပြသရန် လိုအပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြား တစ်နည်းနည်းဖြင့် ၎င်း၏ ရှိနေမှုကို ခိုင်လုံအောင် ပြနိုင်ဖို့ လိုအပ်ခြင်းကဲ့သို့သော နည်းလမ်းတကျ မဟုတ်သည့် စိန်ခေါ် မေးမြန်းခံရမှုများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ကြားနာမှုတစ်ခုအတွင်းမှ အများပြည်သူတို့ကို မြန်မာ့ဥပဒေအရ ဖယ်ရှားနိုင်မှု အာဏာက ကြားနာမှု၏ သဘောသဘာဝ (အသက်မပြည့်သေးသော လူရွယ်များနှင့် ဆိုင်သည့် အမှုကဲ့သို့သော) သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးအရ အမှန်တကယ် စိုးရိမ်မှုတို့အပေါ် မူတည်၍ ကျင့်သုံးရန်ဖြစ်ပြီး၊ လေ့လာလိုသူက အမှုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ဆက်နွယ်မှု ရှိကြောင်း သက်သေပြနိုင်ခြင်း ရှိမရှိအပေါ် အခြေခံ စဉ်းစားရခြင်း မဟုတ်ပေ။ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရနိုင်မှု အခွင့်အရေးသည် (နှစ်ဖက်အမှုသည်တို့၏ မိသားစုဝင်များစသည့်)

လူပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစားတစ်ရပ်ကိုသာ ကြားနာစီရင်မှုများကို လေ့လာနိုင်သည်ကို မဆိုလိုပဲ၊ အများပြည်သူ အားလုံးကို လွှမ်းမိုး၍ လေ့လာခွင့် ရစေမှု သေချာစေရန်ဖြစ်သည်။⁶⁶

အမှုများသည် စနစ်အတွင်း နှေးကွေးစွာ အဆင့်ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပျက်နေခြင်းဖြစ်၍၊ တရားရုံးဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် တက်ရောက်လာသူ အသစ်များကို လွယ်ကူစွာ သတ်မှတ်နိုင်သည်နှင့် ပတ်သက်ပြီး၊ စိတ်မသက်သာ ဖြစ်ကြောင်း လေ့လာသူများက Justice Baseနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုအတွင်းတွင် အစီရင်ခံ တင်ပြခဲ့ကြသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရ ဆက်စပ်မှု မရှိခြင်းက အတင်းအကျပ် ဖယ်ရှားခြင်းဆီ ဦးတည်လေ့ မရှိသော်လည်း၊ တရားသူကြီးများနှင့် အခြား တရားရေး ပုဂ္ဂိုလ်များက မကြာခဏပင် တုန့်လှုပ်ဖွယ်ရာ အပြုအမူများ (တရားသူကြီးများနှင့် စာရေးများထံ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက် အသေးစိတ်များ ပေးရခြင်း၊ တရားသူကြီးအခန်းတွင်းတွင် တရားသူကြီးနှင့် တွေ့ဆုံ၍ ခွင့်ပြုချက်တောင်းရန် လိုအပ်ခြင်း၊ ၎င်းတို့ ရောက်ရှိနေမှုကို ခိုင်လုံမှုရှိကြောင်း ပြသရခြင်းနှင့် ရဲများ၏ မေးမြန်းခြင်း ခံရခြင်း)ဆီ လေ့လာသူများအပေါ် ဖြစ်စေလေ့ရှိပါသည်။⁶⁷ တရားသူကြီးများနှင့် အခြား ဝန်ထမ်းများကို အကျင့်ပျက်ခြစားသည်ဟု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထင်မြင်နေခြင်းနှင့် မကြာသေးမီကာလအထိ ကျယ်ပြန့်သော အစိုးရ၏ ထောက်လှမ်းမှုနှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အခြေခံအခွင့်အရေးနှင့် လွတ်လပ်မှုများကို နှိပ်ကွပ်မှုများရှိခဲ့သည့်အတွက်၊ ထိုသို့သော အပြုအမူများက အများပြည်သူတို့ကို ထိတ်လန့်စေသော အတိုင်းအတာနှင့် ၎င်းတို့ကို တရားရုံးများ အနီးအပါးသို့ သွားရန် မဝံ့စေသော အတိုင်းအတာကို လျော့မတွက်သင့်ပါ။⁶⁸

လေ့လာသူများကို ၎င်းတို့၏ မိတ်ဆွေ သူငယ်ချင်းများ သို့မဟုတ် မိသားစုများအနေဖြင့် တရားရုံး ကြားနာစီရင်နေမှုများကို လေ့လာခိုင်းပါက ၎င်းတို့ သက်တောင့်သက်သာ ခံစားရနိုင်ခြင်း ရှိမရှိ Justice Baseက တိုက်ရိုက် မေးမြန်းကြည့်သည့်အခါ၊ လေ့လာသူ လေးဦးစလုံးတွင် တရားရုံးများသည် အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်မှုကို ကြိုဆိုသည့် နေရာများဟု မမြင်ကြဟူသည့် အမြင် ရှိကြသည်။ တစ်ဦးက တရားစီရင်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့မှုအကြောင်းနှင့် တရားသူကြီးများက တိုင်တန်းသူများအပေါ် မကြာခဏဆိုသလို ရိုင်းစိုင်းတင်းမာပုံတို့ကို ပြောပြခဲ့သည်။ အခြားတစ်ဦးက ၎င်း၏ မိတ်ဆွေများနှင့် မိသားစုများအနေဖြင့် တရားရုံးအတွင်း ဝင်ရန်ကိုပင် မည်မျှ ကြောက်ရွံ့ကြကြောင်း ပြန်ပြောပြခဲ့သည်။ အခြားတစ်ယောက်ကလည်း ဤစီမံကိန်း မတိုင်မီက တရားရုံး ကြားနာစစ်ဆေးမှုများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ထွက် တက်ရောက်နိုင်ကြောင်းကို သူမသိခဲ့ဟု ဆိုပါသည်။ လေ့လာသူတစ်ဦးက လူများက တရားရုံးသို့ သွားသည့်အခါ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များနှင့် တရားရုံး ကြားနာမှုများသို့ တက်ရောက်ရခြင်း အကြောင်းအရင်းများ အပါအဝင် အမေးခံရသော မေးခွန်းများအပေါ် မသက်သာ

⁶⁶ Human Rights Committee, above n 27, at para 29 ကိုကြည့်ပါ။ (“ခြွင်းချက်အခြေအနေများမှလွဲ၍ ကြားနာမှုများသို့ မီဒီယာအပါအဝင် အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်နိုင်ရမည်ဖြစ်ပြီး၊ လူအတန်းအစားတစ်ခုခုကို မကန့်သတ်ရ”)

⁶⁷ Justice Baseနှင့် အကျဉ်းချုပ် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုတွင်၊ လေ့လာသူတစ်ဦးက သူ၏ စိတ်မသက်သာမှုအဆင့်က Justice Baseဝန်ထမ်း ထံသို့ သူ၏ အခက်အခဲကို ရှင်းပြရန် ဖုန်းခေါ်ခြင်းနှင့် ယခင် စီမံထားသည်ထက် ပိုမိုစောစီးစွာ အခြား တရားရုံး သို့မဟုတ် ရုံးခန်းတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ရခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်ဟု အစီရင်ခံခဲ့ပါသည်။

⁶⁸ Christina Fink, *Living Silence in Burma* (2nd ed, Zed Books, London, 2009) at 134, as cited in Fortify Rights, “Midnight Intrusion: Ending Guest Registration and Household Inspections in Myanmar” (March 2015) Fortify Rights <www.fortifyrights.org> at 12.

ခံစားကြရသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ဤစီမံကိန်းအတွက် တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့သော ရှေ့နေများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများမှ ဝန်ထမ်းများက မြန်မာနိုင်ငံရှိ တရားရုံးများသည် လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ကြီးကြီးမားမား ပွင့်လင်းလာသည်ဟု ဖော်ပြကြသည်။ သို့သော် ထိုသို့သော အပြုသဘောပြောင်းလဲမှုများကို ဤအတိုင်း လက်ခံထားသင့်ပါ။ ၂၀၁၁ခုနှစ်မှစ၍ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော ဥပဒေဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို စဉ်းစားဆင်ခြင်၍ ဥပဒေပညာရှင် Nick Cheesmanက⁶⁹

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အချိန်တိုအတွင်း အလွန်အမင်း ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း အတွေ့အကြုံများက ပြဆိုနေသည်မှာ - တရားရုံးများ၊ တရားစွဲဆိုရေး အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ရဲတပ်ဖွဲ့များမှတစ်ဆင့် ကျွမ်းဝင်ရာမှ အဖွဲ့အစည်းမူဘောင်သဘော အမြစ်တွယ်လာသော - အတွေးအမြင်နှင့် လက်တွေ့အကျင့်အကြံများက လွန်စွာ ပျောက်ပျက်ခဲ့ကြောင်း မြင်တွေ့နိုင်သည်။ အာရှတစ်ဝိုက်တွင် ပြည်သူတို့အနေဖြင့် အာဏာရှင်စနစ် မရှိတော့သည့် နောက်ပိုင်း နှစ်များအထိ ဖိနှိပ်သော အစိုးရ၏ သက်ရောက်မှုများကို ခံရဆဲဖြစ်သည်။ ဖိလစ်ပိုင်ရဲများက နိုင်စက်ညှဉ်းပန်းလျက်ပင် ရှိသည်။ အင်ဒိုနီးရှား တရားသူကြီးများက လာဘ်ယူဆဲဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာတွင် ကြီးမားသော အပြောင်းအလဲများ ဖြစ်ခြင်းသည် အလွန်အမင်း ရိုက်ခတ်မှုရှိပြီး၊ စိတ်လှုပ်ရှားဖွယ်ဖြစ်သော်လည်း၊ အဆောက်အဦ (အဖွဲ့အစည်း ဌာန)ဆိုင်ရာ အပြုအမူများက ကြာရှည်တတ်ပြီး၊ စိတ်ပျက်ငြီးငွေ့ဖွယ်ပင် ဖြစ်သည်။

ဟု ဆိုသည်။

မကြာသေးမီ နှစ်များက နိုင်ငံရေးနှင့်ဆိုင်သော အမှုများတွင် အများပြည်သူတို့ ဝင်ထွက် ကြည့်ရှုခွင့် မပြုသော တရားရုံးများ အသုံးပြုခြင်းကို ဆွေးနွေးရင်းနှင့် အဆိုပါ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာသူ ပညာရှင်က အတိတ်က အထူးတရားရုံးများနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ထိုအများပြည်သူများကို တက်ရောက်ခွင့် ပိတ်ထားသော "တရားရုံးများအတွက် တရားစီရင်မှု လုပ်ငန်းစဉ်ဆိုင်ရာ နယ်ပယ်က သာမန် ဥပဒေအတွင်း မည်သို့ တည်ရှိနေသည်"⁷⁰ကို ဖော်ပြသည်။ တိတိကျကျဆိုရလျှင်၊ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဥပဒေများက တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ထွက် ကြည့်ရှုမှုကို ပိတ်ပင်တားမြစ်ရန် ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်နိုင်မှုအာဏာ နှင်းအပ်ထားပါသည်။⁷¹ ဤစီမံကိန်းအတွက် အလုပ်ခန့် တာဝန်ပေးခဲ့သော လေ့လာသူများ၏ အတွေ့အကြုံအရ အာဏာပိုင်များက ၎င်းတို့၏ (လေ့လာသူများကို ဖယ်ရှားခြင်း၊ မေးမြန်းစစ်မေးခြင်း၊ ခွင့်ပြုချက် ယူစေခြင်း အစရှိသည့်)လုပ်ရပ်များကို တရားဝင်မှုရှိစေရန် ကြိုးပမ်းမှု တစ်ခုတစ်လေမျှပင် မပြုလုပ်ခဲ့ပေ။ အာဏာပိုင်တို့က ၎င်းတို့၏ ထိုလုပ်ရပ်များကို ဥပဒေ သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးအရ စိတ်ပူပန်ရမှုများကို ရည်ညွှန်းရမည့်အစား၊ ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပတ်သက်မှု မရှိသူများအတွက် တရားရုံးခန်းအတွင်း နေရာမရှိဟူသော အမြင်ကိုသာ ရည်ညွှန်းကိုးကား၍ ခိုင်လုံအောင် ပြသနေခဲ့ကြသည်။

မြန်မာ့တရားစီရင်ရေးစနစ်အပေါ် အများပြည်သူတို့၏ အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အများပြည်သူတို့၏ ကိုးစားယုံကြည်မှု ပြန်လည် ရှိနိုင်စေရန်အတွက် အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ အစိုးရ၏ လွှမ်းမိုးမှုနှင့်

69 Cheesman, above n 2, at 101.
70 Cheesman, n 2, at 117.
71 See Part II, subpart B above.

လုံလောက်မှုမရှိသော သင်တန်းများဆိုင်ရာ ပြဿနာများအပေါ် ပိုမို၍ စာရွက်စာတမ်း ပြုခြင်းများအပြင်၊ တရားရုံးများအတွင်း အများပြည်သူ ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်မှုနှင့် ဆိုင်သော ပြဿနာကိစ္စရပ်များကို အသိအမှတ်ပြု ဖော်ထုတ်သင့်ပါသည်။

Justice Baseသို့ မှတ်ချက်များပြုခဲ့ရာတွင်၊ တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက ၎င်းတို့အနေဖြင့် တရားရုံးများသို့ တက်ရောက်လေ့လာနိုင်မှုကို အထောက်အကူဖြစ်စေရန်နှင့် အများပြည်သူတက်ရောက်နိုင်သော ကြားနာမှုများဖြစ်လာစေရန် အားပေးအားမြှောက်ပြုမည့် အထောက်အပံ့ အကူအညီများကို တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန် ဆန္ဒရှိကြောင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပြသခဲ့ပါသည်။ အမေရိကန် အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအေဂျင်စီ၏ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု မြှင့်တင်ရေး စီမံကိန်းနှင့် ပူးပေါင်း၍ တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ ရှေ့ပြေးတရားရုံးများတွင် စနစ်ပိုင်း ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှု အများအပြား ဖော်ဆောင်လျက်ရှိပါသည်။ ၎င်း ပြင်ဆင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် အငြင်းပွားမှုများကို လျင်မြန်စွာ ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် အမှုစီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်များ၊ တရားသူကြီးများနှင့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများအတွက် customer service trainings၊ တရားရုံးစနစ်ကို နားလည်နိုင်ရန်အတွက် လမ်းညွှန်မှုများပေးနိုင်ရန် တရားရုံး အသုံးပြုသူများအတွက် စုံစမ်းရေးဌာနများ ဖွင့်လှစ်ထားရှိပေးခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ပြင် ထိုတရားရုံးများတွင် နားနေခန်းများ၊ အများပြည်သူသုံး အခမဲ့ ရေအိမ်များနှင့် သောက်ရေသန့်များလည်း ပါဝင်ကြောင်း တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက ပြောဆိုပါသည်။ Justice Baseက ထိုသို့သော တိုးတက်ပြောင်းလဲမှုများကို ဝမ်းသာကြိုဆိုပြီး၊ ဘက်လျက်ဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များနှင့် လုံလောက်စွာ သင်တန်းပေးထားခြင်းမရှိသော ဝန်ထမ်း မရှိခြင်းကဲ့သို့သော တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွင် ပါဝင်သည့် အခက်အခဲများကို အသိအမှတ်ပြုပါသည်။ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော အကြံပြုတိုက်တွန်းချက်များက အသေးငယ်ဆုံး စားရိတ်စကများဖြင့် မြန်မာအစိုးရက လျင်မြန်စွာ အကောင်အထည်ဖော်သင့်သည့် အရေးကြီးသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ရွေးချယ်စရာများကို ဖော်ပြထားပါသည်။

အဆိုပါ အကြောင်းပြချက်များကြောင့်၊ Justice Baseက အောက်ပါတို့ကို အကြံပြုလိုပါသည်။

က။ တရားသူကြီးများနှင့် တရားရုံးဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ အမှုအကျင့်များကို ကြားနာမှုများကို အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်ကြည့်ရှုနိုင်မှု အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်အောင် ပြင်ဆင်ရန်။ အထူးအားဖြင့် Justice Baseက အကြံပြုလိုသည်မှာ

(က-၁) တရားရုံးခန်းများ၊ အဆောက်အဦအများနှင့် တရားရုံး ပရဝုဏ်များသည် အများပြည်သူတို့အတွက် ပိတ်ပင်ထားခြင်း မရှိစေရန်ဟူသော အခြေခံခြင့် တရားသူကြီးများသည် ၂၀၀၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၉(ခ)နှင့် ၂၀၁၀ခုနှစ် ပြည်ထောင်စု တရားစီရင်ရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၃(ခ)တို့နှင့်အညီ စီမံအုပ်ချုပ်သင့်ပါသည်။ တရားမျှတမှု၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တင်းတင်းကြပ်ကြပ် လိုအပ်သောအခါ သို့မဟုတ် လုံခြုံရေး အန္တရာယ် ရှိသောအခါ စသည့် ခြွင်းချက်အခြေအနေများ၌သာ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးနှင့် တရားရုံးခန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် တရားရုံးများအတွင်းသို့

အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်နိုင်ခွင့်တို့ကို ပိတ်ပင်ကန့်သတ်သင့်ပါသည်။ တရားသူကြီးမှ အများပြည်သူ ဝင်ရောက်နိုင်သော တရားရုံးများအတွင်း အများပြည်သူရှေ့မှောက် ကြားနာစီရင်မှု ရရှိပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးကို ကန့်သတ်ထားခြင်းဖြစ်ရသည့် အကြောင်းပြချက်များကို ရှင်းပြသင့်ပါသည်။ ထို့ပြင် အများပြည်သူတို့ကို ဖယ်ထုတ်ရန် ၎င်းတို့အမှီသဟဲပြုနေသည့် မြန်မာ့ဥပဒေပါ ပြဌာန်းချက်များကိုလည်း တရားသူကြီးမှ ရှင်းပြသင့်ပါသည်။ တရားသူကြီးက ထိုသို့ ပြုမူဆောင်ရွက်သည့်အခါ တရားသူကြီးချုပ်က ထုတ်ပြန်သော လမ်းညွှန်ချက် သို့မဟုတ် ညွှန်ကြားချက်နှင့်အညီ ပြုမူရမည်။ (အကြံပြုချက် ၁(၁)ကို ကြည့်ပါ။)

(က-၂) ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၅၂နှင့် တရားရုံးများ လက်စွဲ အပိုဒ် ၄၈(၁)နှင့် (၂)တို့နှင့် အညီ၊ ရုံးထိုင်တရားသူကြီး သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်တရားသူကြီးကသာ တရားရုံးခန်းတစ်ခုအတွင်းတွင် ဖြစ်စေ၊ တရားရုံးအဆောက်အဦအတွင်းတွင် ဖြစ်စေ၊ တရားရုံး ပရဂျက်အတွင်းတွင်ဖြစ်စေ ဝင်ရောက်ခွင့်နှင့် နေခွင့်တို့ကို ကန့်သတ်နိုင်ရန်။ သို့တိုင်အောင်၊ ကန့်သတ်မှုများကို ခိုင်လုံကြောင်း တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ပြဆိုရမည်ဖြစ်ပြီး၊ အမြဲမပြတ် ဆန်းစစ်နေရန်ဖြစ်သည်။ ရဲအရာရှိများ၊ ရုံးစာရေးများ၊ ရှေ့နေများနှင့် ကြားနာမှု၏ နှစ်ဘက် အမှုသည်များနှင့် အပေါက်စောင့် ဝန်ထမ်းများတွင် တရားရုံးအတွင်း အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်ခြင်းကို ပိတ်ပင်သည့် ဆုံးဖြတ်ရန် ဥပဒေက ခွင့်ပြုထားသော ဩဇာအာဏာမရှိပါ။ တရားသူကြီးများကလည်း ထိုသို့ ယူဆနိုင်အောင် ခွင့်မပြုသင့်ပါ။

(က-၃) တရားသူကြီးများ၊ တရားရုံးစာရေးများနှင့် အခြားသော ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် မြန်မာ့ဥပဒေများနှင့်အညီ အများပြည်သူတို့ကို တရားရုံးကြားနာမှုများမှ ဖယ်ရှားရန်အတွက် အကန့်အသတ်ရှိပြီး ခိုင်လုံသည့် အကြောင်းပြချက် ရှိသည့်အခါများမှလွဲ၍၊ မည်သူမဆို တရားရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်ခြင်းနှင့် မေးမြန်းစစ်ဆေးမှု တစ်စုံတစ်ရာ မရှိဘဲ ထိုမည်သူ့ကိုမဆို ကြားနာမှုကို တက်ရောက်ခွင့်ပြုသင့်ပါသည်။

(က-၄) တရားသူကြီးများနှင့် အခြား တရားရုံးဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ကြားနာစီရင်မှုတစ်ခုနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ပတ်သက်မှု ရှိမှသာ ကြားနာမှုကို အများပြည်သူတို့ လေ့လာနိုင် (သို့မဟုတ် လေ့လာသင့်)သကဲ့သို့ ပြုမူနေခြင်းနှင့် တရားရုံးခန်းအတွင်း ဝင်ရောက်နိုင်ရန် တရားသူကြီးထံမှ ခွင့်ပြုချက် လိုအပ်ခြင်းတို့ကဲ့သို့သော အမူအကျင့်များကို ရပ်ဆိုင်းသင့်ပါသည်။ တရားသူကြီးများနှင့် အခြားတရားရေးဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် အများပြည်သူတို့ တရားရုံးများ သို့မဟုတ် တရားရုံးခန်းများအတွင်း မဝင်ရောက်မီ ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များပါသော ကဒ်ပြားများ သို့မဟုတ် အခြား ကိုယ်ရေးအချက်အလက်များ ပေးအပ်စေခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်သင့်ပါသည်။ သို့တည်းမဟုတ် ထိုသို့သော အမူအကျင့်များကို အနည်းဆုံးအားဖြင့် တင်းတင်းကျပ်ကျပ် ကန့်သတ်ထားသင့်ပါသည်။ ထိုသို့သော ခွင့်ပြုချက် လိုအပ်သည်ဟု ညွှန်းဆိုသော ဆိုင်းဘုတ်များကို တရားရုံးများမှ ဖယ်ရှားသင့်ပါသည်။

(က-၅) တရားရုံး ဝန်ထမ်းများသည် တရားရုံးခန်းအကျယ်က ခွင့်ပြုသည့်အခါတိုင်း အများပြည်သူတို့အတွက် ထိုင်စရာများ ပြုလုပ်စီစဉ်ပေးခြင်း၊ ရေအိမ်နှင့် အခြားသော အသုံးအဆောင်များကို အများပြည်သူတို့ကို အသုံးပြုခွင့်ပေးခြင်းနှင့် တရားရုံးများတွင် အချိန်နှင့် တပြေးညီဖြစ်ပြီး တိကျမှန်ကန်သည့် အမှုခေါ်စာရင်း (cause list)ကို အများပြည်သူသိ ကြေညာပေးခြင်းတို့အပါအဝင် တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူတို့ ဝင်ရောက်နိုင်ခွင့် တိုးတက်လာစေမည့် လုပ်ဆောင်ချက်များကို ပြုလုပ်ပေးသင့်ပါသည်။ တရားရုံးတစ်ခုစီအတွင်းရှိ ပြန်ကြားရေးဌာနများတွင် လက်ကမ်းစာစောင်များ၊ ပိုစတာများနှင့် ရိုးရှင်းလွယ်ကူသော သရုပ်ပြပုံများကို လွယ်လွယ်ကူကူ ရရှိနိုင်စေသင့်ပါသည်။ တရားရုံးဝန်ထမ်း အရာရှိများသည် ပိုမိုကြီးမားသော တရားရုံးခန်းများကို ဖြစ်နိုင်သည့်အခါတိုင်း ဦးစားပေး အသုံးပြုသင့်ပါသည်။ တရားရုံးများ အသစ်ဆောက်လုပ်လျှင်နှင့် ဆောက်လုပ်သည့်အခါ တရားရုံးခန်းများသည် အများပြည်သူတို့အတွက် လုံလောက်သော အကျယ်အဝန်းနှင့် ထိုင်စရာများပါရှိမှု သေချာစေသင့်ပါသည်။

ခ။ တရားသူကြီးချုပ်နှင့် တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးအနေဖြင့် ကြားနာစီရင်နေမှုကို အများပြည်သူတို့ တက်ရောက်နိုင်မှု အခွင့်အရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများနှင့် ညီညွတ်အောင် အာမခံသင့်ပါသည်။

(ခ-၁) တရားသူကြီးချုပ်က သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့် လက်တွေ့တွင် ၎င်းတို့ မည်သို့ အလုပ်လုပ်သည် ဆိုသည်တို့ကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည့် အများပြည်သူသိ ညွှန်ကြားလွှာတစ်စောင် ထုတ်ပြန်ပေးသင့်ပါသည်။ ၎င်းညွှန်ကြားလွှာတွင် တရားသူကြီး တစ်ဦးက မြန်မာ့ဥပဒေများအရ အများပြည်သူတို့ကို ကြားနာမှုတစ်ခုအတွင်းမှ ဖယ်ထုတ်နိုင်သည့် တိတိကျကျ အခြေအနေများနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အသေးစိတ် အချက်အလက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြထား သင့်ပါသည်။

(ခ-၂) မီဒီယာများ မြန်မာ့ဥပဒေနှင့်အညီ တရားရုံးများအတွင်း မဝင်ရောက်မီ တရားရုံးတစ်ရုံး၏ အကြီးအကဲ တရားသူကြီးထံမှ ခွင့်ပြုချက် ရယူရန် မလိုအပ်ခြင်းကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဖြစ်စေရန် တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက တရားရုံးသတင်းမီဒီယာလက်စွဲကို ပြင်ဆင်သင့်ပါသည်။

(ခ-၃) တရားလွှတ်တော်ချုပ်ရုံးက တရားသူကြီးများနှင့် အခြားသော တရားရုံးဝန်ထမ်းများကို သင်တန်းများပေးခြင်း၊ ဥပဒေမလိုက်နာသူများကို အရေးယူခြင်းနှင့် တရားရုံးများသို့ အများပြည်သူ ဝင်ထွက်သွားလာနိုင်မှု အခြေအနေများ တိုးတက်လာစေရန်နှင့် တရားရုံးများအပေါ် အများပြည်သူတို့၏ အမြင်များ တိုးတက်ကောင်းမွန်လာစေရန် ၎င်း၏ နှစ်စဉ် စီမံချက်များတွင် မဟာဗျူဟာများ ချမှတ်ရေးဆွဲခြင်းတို့ အပါအဝင် အထက်က အကြံပြုချက်များ တရားရုံးများတွင် လက်တွေ့ပံ့ပိုးပေးရန် အဆင့်လိုက်

ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

နောက်ဆက်တွဲ (က)။

တရားစစ်ဆေးစီရင်မှုအပေါ် လေ့လာအကဲဖြတ်သူ၏ ကျင့်ဝတ်စည်း ကမ်း
နမူနာ

ပညာသည်ပီသမှု

တရားရုံး စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ များသည် -

- စီမံကိန်းလမ်းညွှန်ချက်များနှင့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်ရမည်။ မိမိတို့၏ တာဝန်များအတွက် လုံ့လ ဝီရိယရှိရမည်။
- အပတ်စဉ် ဝန်ထမ်းအစည်းအဝေးများအပါအဝင် သင်တန်းအားလုံး တက်ရောက်ရမည်။
- လေ့လာရမည့် ကြားနာမှု၏ နေ့ရက်နှင့် အချိန်၊ တရားရုံး တည်နေရာနှင့် ရှေ့နေရှေ့ရပ်များ၏ အမှတ်အသားလက္ခဏာများအပါအဝင် တရားခွင်ကြားနာမှုတက်ရောက်ရန် လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် ရှေ့နေများနှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည်။
- တရားရုံး ရှေ့နေက ချိန်းဆိုသော နေရာသို့ မဆိုင်းမတွဲ ရောက်ရှိရမည်။
- ကြားနာမှုကို အာရုံအပြည့်အဝစိုက်ပြီး၊ ဝီရိယဖြင့်မှတ်သားရမည်။
- တရားရုံးစည်းမျဉ်း စည်းကမ်းများကို တိကျစွာ လိုက်နာရမည်။
- ဂုဏ်သိက္ခာနှင့်အညီ ပြုမူနေထိုင်ရမည်။

မစွက်ဖက်၊ မနှောင့်ယှက်ရေး

တရားရုံး စောင့်ကြည့်လေ့လာသူ များသည် -

- ကြားနာမှုကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မလွှမ်းမိုးရ။
- ရှေ့နေများနှင့် အခြားတရားရုံးဝန်ထမ်းများ၏ အမှုနှင့် စပ်လျဉ်းသည့်အမြင်ကို မည်သည့်အခါမျှ မမေးမြန်းရ။ သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်သင့်သည့် ဥပဒေဆိုင်ရာ အရေးယူဆောင်ရွက်မှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၎င်းတို့ကို အကြံဉာဏ် မပေးရ။

ဓမ္မဓိဋ္ဌာန်ကျမှုနှင့် ဘက်မလိုက်မှု

တရားရုံး စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် -

- လေ့လာခြင်းနှင့် အစီရင်ခံစာရေးခြင်း မည်သည့်အချိန်တွင်မျှ ဘက်မလိုက်ရ။

- တရားရုံးဝန်ထမ်းများ၊ နှစ်ဖက်အမှုသည်များနှင့် မီဒီယာအပါအဝင် အခြားမည်သည့် တတိယ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမျှ ကြားနာမှုနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မည်သည့်ကိစ္စမျှ ထုတ်ဖော်မပြောဆိုရ။

လျှို့ဝှက်မှုကို စောင့်စည်းမှု

တရားရုံး စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် -

- တရားရုံးဝန်ထမ်းများ၊ နှစ်ဖက်အမှုသည်များနှင့် အခြားမည်သည့် တတိယ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုမျှ မိမိတို့၏ တွေ့ရှိချက်များ၊ လေ့လာမှုများကို မဖွင့်ဟရ။
- အထူးသဖြင့် ၎င်းတို့တွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအချက်အလက်များ သို့မဟုတ် လျှို့ဝှက်ရင်းမြစ်များပါဝင်သောအခါမျိုးတွင် လက်ရေးမှတ်စုများ၊ အီလက်ထရောနစ် အချက်အလက်များနှင့် အခြားစုဆောင်းထားသော သတင်းအချက်အလက်များ၏ လုံခြုံမှုနှင့် လျှို့ဝှက်စွာရှိမှုကို အာမခံရမည်။

လုံခြုံရေး

တရားရုံး စောင့်ကြည့်လေ့လာသူများသည် -

- လုံခြုံရေးနှင့် သက်ဆိုင်သော ဖြစ်ရပ်များ သို့မဟုတ် အထူးစိုးရိမ်ဖွယ် ကိစ္စများကို အသင်း ခေါင်းဆောင်ထံ ချက်ချင်းသတင်းပို့ရမည်။ မည်သည့်အကြောင်းနှင့်မဆို မလုံမခြုံ ခံစားရပါက လေ့လာစောင့်ကြည့်မှုကို ချက်ချင်း ရပ်ဆိုင်းရမည်။

ကျွန်ုပ်-----သည် အထက်ဖော်ပြပါ ပြဌာန်းချက်များ မိတ္တူကို လက်ဝယ်ရရှိပြီးသည့်အပြင်၊ ၎င်းပြဌာန်းချက်များကို သိရှိနားလည်ပြီး ၎င်းတို့နှင့်အညီ ကျွန်ုပ်၏ တာဝန်များကို ထမ်းဆောင်ပါမည်။ သံသယ သို့မဟုတ် မရှင်းလင်း မေးမြန်းရန် ရှိပါက သက်ဆိုင်ရာ ကြီးကြပ်သူထံသို့ ချက်ချင်း အကြောင်းကြားပါမည်။

လက်မှတ်_____ နေ့စွဲ_____

နောက်ဆက်တွဲ (ခ)။

တရားစစ်ဆေးစီရင်မှုအပေါ် လေ့လာအကဲဖြတ်ခြင်း စစ်တမ်း မေးခွန်းလွှာ

က. စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ - အမှု၏ အသေးစိတ်အချက်အလက်များ⁷²

- ၁ အမှုအမည် _____
- ၂ လေ့လာသူ အမည် _____
- ၃ လေ့လာသော
ကြားနာမှု ရက်စွဲ _____
(လေ့လာမှု
ကာလတလျှောက်လုံး
ဆက်လက် ဖြည့်သွင်းရန်)
- ၄ တရားရုံးအမည် _____
(ရုံးပြောင်းမှု ရှိပါက
အသေးစိတ် ထပ်ရေးပါ။) မြို့နယ် ခရိုင်တရားရုံး
- ၅ ပြစ်မှု/များ _____
(ပုဒ်မများ) ရဲအရေးပိုင်သော ရဲအရေးမပိုင်သော
(တစ်ခုထက်ပိုများပါက စာရွက်အလွတ်တွင် ထပ်ရေးပါ။)
- ၆ ပြစ်မှုပုဒ်မများ _____
ပြောင်းလဲခဲ့ပါသလား? Yes No (ပြောင်းလဲခဲ့ပါက ယခင်
ပုဒ်မများမှာ _____)
- ၇ တူညီသော _____
အမှုအတွက် Yes No
အစွပ်စွဲခံရသူအား အသေးစိတ် _____
ယခင်က _____
တရားစွဲဆိုခဲ့သည်
ဟု ယူဆစရာ
အထောက်အထား
ရှိပါသလား။
- ၈ အမှုကို မည်သို့ _____
စတင်ခဲ့ပါသနည်း။ ရဲစွဲသော အမှု ရဲစခန်းတွင် တိုင်တန်းသူက အမှုဖွင့်ခြင်း
တိုင်တန်းသူက တရားရုံး ဦးတိုက်လျှောက်
- ၉ ပထမဆုံးကြားနာသ
ည့် ရက်စွဲ _____
- ၁၀ ခုခံသူဘက်က _____
အခြားဘက်မှ Yes No (ရရှိပါက ရရှိသည့် ရက်စွဲ
သက်သေထွက်ဆိုမ
ည့်
မျက်မြင်သက်သေ _____)

⁷² အမှုတိုင်းအတွက် ဖြည့်စွက်ပါ။

စာရင်း
ရရှိခဲ့ပါသလား။
၁၁ အမှုဖိုင်ပါ စာရွက်စာတမ်း စာရင်း ပထမသတင်းပေးတိုင်ကြားချက် ရှာဖွေပုံစံ တိုင်ချက် အခြား ဖော်ပြပါ

အမှုဖိုင် တင်သွင်းသလား။ Yes No
မတင်သွင်းပါက ရှင်းပြပါ။

၁၂ စွပ်စွဲခံရသော ပြစ်မှု/များ နေ့စွဲ
၁၃ ခုခံသူ အဖမ်းခံရသလား။ Yes No
အဖမ်းခံရပါက ဖမ်းဆီးရက်စွဲ _____
-ခုခံသူက ဖမ်းဆီးပြီး ၂၄နာရီအတွင်း ရီမန်ကြားနာမှု ရရှိခဲ့ပါသလား။ Yes No
-ခုခံသူက ချုပ်နှောင်ထားရာမှ ပြန်လွတ်ခဲ့သလား။ Yes No
-လွတ်ခဲ့ပါက လွတ်သည့် ရက်စွဲ _____

အဖမ်းမခံရပါက ခုခံသူက သမ္ဗန်စာ ရရှိခဲ့ပါသလား။ Yes No
ရရှိခဲ့ပါက ရရှိသည့် နေ့စွဲ _____
-ရရှိသည့် နေ့စွဲက ပြဿနာဖြစ်နေပါသလား။ Yes No ဖြစ်နေပါက စာရွက်လွတ်တွင် ရှင်းပြပါ။

၁၄ ခုခံသူက အာမခံကြားနာမှု လျှောက်ထား ပြီး/သို့မဟုတ် ကြားနာမှု ရရှိခဲ့ပါသလား။ အာမခံ မရရှိနိုင်သော ပြစ်မှု မလျှောက်ထား လျှောက်ထားသည်၊ ငြင်းပယ်ခံရသည် (အကြောင်းပြချက် _____) လျှောက်သည်၊ အာမခံရရှိသည် အာမခံကြားနာမှု ရက်စွဲ _____ အာမခံကြေး ပမာဏ _____
ခုခံသူက အာမခံကြေး ပေးခဲ့သလား။ Yes No
မပေးခဲ့ပါက ရှင်းပြပါ

ခုခံသူကို လွှတ်ပေးခဲ့သလား။ Yes No
မလွှတ်ပေးပါက ရှင်းပြပါ။

ခုခံချေပသူ/များ (အခြားစွပ်စွဲခံရသူများကို လိုအပ်သလို ဖြည့်စွက်ပါ)
၁၅ ခုခံချေပသူ လိင် အသက် ဝင်ငွေ ရင်းမြစ် ဗမာစကားပြန် လိုပါသလား။
အမည်

ကျား ကလေးသူငယ်

Yes No

အမှုကိစ္စများ
Yes No

လိုအပ်ပါက -

မ
အသက်နှင့်
ပတ်သက်၍
မသေချာမှု ရှိသလား
Yes No

-ခုခံသူက စကားပြန်
တောင်းဆိုခဲ့သလား။ Yes
No

မသေချာပါက
တရားသူကြီးက
အသက်ကို
သတ်မှတ်ရန်
လုပ်ထုံးလုပ်နည်းကို
လိုက်နာခဲ့ ပါသလား
Yes No

- ခုခံသူ၏ တောင်းဆိုမှုကို
တရားသူကြီးက ငြင်းပယ် Yes
 No

ငြင်းပါက ငြင်းရသည့်
အကြောင်းပြချက်

- စကားပြန်ကို တရားရုံးက
ပံ့ပိုးပေးသည်..
Yes No

-- ခုခံချေပသူနားလည်ရန်
လုံလောက်သလား။ Yes No

- စကားပြန်ကို အခြားရင်းမြစ်က
ပေးသည် Yes No
(ပံ့ပိုးပေးပါက မည်သူက
ပံ့ပိုးသနည်း။
_____)

၁၆ ခုခံသူ တစ်ဦးဦးက Yes No
ကျန်းမာရေး အသေးစိတ်
အခြေအနေ တစ်ခုခုရှိပါသလား
။ (ရုပ်ပိုင်း/စိတ်ပိုင်း အထူးအစီအမံ
မသန်စွမ်းမှု)

၁၇ ချုပ်နှောင်ထားစဉ် Yes No
အတွင်း နှိပ်စက်မှု
ရှိသည်ဟု
စွပ်စွဲချက်
ရှိပါသလား။

၁၈ ခုခံသူရှေ့နေ

အမည်
၁၉ ကိုယ်စားလှယ်
စတင်သည့်နေ့စွဲ

တိုင်တန်းသူ/များ (အခြားတိုင်တန်းသူများကို လိုသလို ထပ်ဖြည့်ပါ။)

၂၀ တိုင်တန်းသူ/များ လိင် အသက် ဝင်ငွေ ရင်းမြစ် တိုင်တန်းသူ/များတွင်
အမည် ချည့်နဲ့မှု ရှိပါသလား
(စိတ်ပိုင်း/ရုပ်ပိုင်း
မသန်စွမ်း သို့မဟုတ်
လိင်ပိုင်းတိုက်ခိုက်မှု ပါဝင်
စသည်ဖြင့်)

ကျား
မ

Yes No

အသေးစိတ်

အထူးအစီအမံတစ်ခုခု
ပြုလုပ်ပေးသလား။ Yes
No

၂၁ တိုင်တန်းသူသည် အကျူးလွန်ခံရသူ၏ အုပ်ထိန်းသူ ဖြစ်ပါသလား။ Yes No
ဟုတ်ပါက တော်စပ်ပုံကို ဖော်ပြပါ။ _____

၂၂ တိုင်တန်းသူသည် အကျူးလွန်ခံရသူနှင့် မတူမှသာ ဖြည့်စွက်ပါ။
တိုင်တန်းသူ/များ လိင် အသက် ဝင်ငွေ တိုင်တန်းသူ/များတွင်
အမည် ရင်းမြစ် ချည့်နဲ့မှု ရှိပါသလား
(စိတ်ပိုင်း/ရုပ်ပိုင်း
မသန်စွမ်း သို့မဟုတ်
လိင်ပိုင်းတိုက်ခိုက်မှု ပါဝင်
စသည်ဖြင့်)

ကျား
မ

Yes No

အသေးစိတ်

အထူးအစီအမံတစ်ခုခု
ပြုလုပ်ပေးသလား။ Yes
No

၂၃ အမှုအချက်အလက် အကျဉ်းချုပ် (ရင်းမြစ်/များကို ကိုးကားပါ။)

ခ. စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ - ကြားနာခြင်းဆိုင်ရာ အသေးစိတ်အချက်အလက်များ⁷³

၁ အမှုအမည်

၂ လေ့လာသည့် နေ့စွဲ

၃ လေ့လာသူ အမည်

၄ နောက်ကြားနာမှု ရက်စွဲ

၅ ကြားနာမှု ကြာမြင့်ချိန် >၅မိနစ် >၁၅ >၃၀ >၁နာရီ >၂နာရီ + ၂နာရီ:
[____နာရီ____မိနစ်]

၆ အမှုစီရင်မှု အဆင့် ရီမန်ကြားနာမှု အာမခံ ကြားနာမှု တိုင်တန်းသူကို စစ်မေးခြင်း ဥပဒေအရာရှိ တရားလို သက်သေစစ် စွဲချက် ခုခံသူစစ် တရားခံ သက်သေစစ် အပြီးသတ် လျှောက်လဲ စီရင်ချက်အမိန့် ဖြစ်ဒဏ်ချခြင်း အယူခံ အခြား [အခြားဖြစ်ပါက၊ ရှင်းပြပါ _____)

၇ ကြားနာစဉ်အတွင်းတရားရုံး အတွင်းရှိ လူများ အရေအတွက် ရေးပါ။

ခုခံချေပသူ/များ [____] တရားသူကြီး /များ [____] ခုခံသူရှေ့နေ /များ [____] ခုခံသူရှေ့နေနှင့်အတူပါ အလုပ်သင်ရှေ့နေများ [____] ဥပဒေအရာရှိ/များ [____] တိုင်တန်းသူရှေ့နေ/များ [____] တိုင်တန်းသူ/များ [____] စာရေး/များ [____] သက်သေထွက်ဆိုခြင်းမဟုတ်သော ရဲ/များ [____] သက်သေ/များ [____] နှစ်နာသူ/များ [____] (သက်သေဆိုပါက၊ ၎င်းထွက်ဆိုပြီးပြီလား။ Yes No)

မိသားစု [____] မိတ်ဆွေများ [____] မိဒီယာ [____] အခြား [____]

ကြားနာမှုစတင်ပြီးမှရောက်ရှိလာသူ/ကြားနာနေစဉ်

⁷³ ကြားနာမှုတိုင်းအတွက် ဖြည့်စွက်ပါ။

ထွက်ခွာသွားသူ/ ကြားနာမှု မပြီးဆုံးခင် ထွက်ခွာသွားသူ
တစ်ဦးဦး ရှိပါသလား။ ရှိသည် မရှိပါ
ရှိသည်ဆိုပါက ၎င်းမမီလိုက်သော အပိုင်းအကြောင်းကို
အသေးစိတ်ရေးပါ။
စာရွက်လွတ်တွင် ရေးပါ။

၈ ကြားနာမှုကို
ရွှေ့ဆိုင်းခဲ့ပါသလား။

ရွှေ့ဆိုင်း မရွှေ့ဆိုင်း

ရွှေ့ဆိုင်းပါက အကြောင်းပြချက်

ဥပဒေအရာရှိဘက်မှ ရဲသက်သေ မတက်ရောက်
ဥပဒေအရာရှိဘက်မှ အခြား သက်သေ မတက်ရောက်
ဥပဒေအရာရှိ မတက်ရောက်
ဥပဒေအရာရှိက ပြင်ဆင်ရန် အချိန်လို

တိုင်တန်းသူ မတက်ရောက် တိုင်တန်းသူ သက်သေ
မတက်ရောက် တိုင်တန်းသူ ရှေ့နေ မတက်ရောက်
 တိုင်တန်းသူက ပြင်ဆင်ရန် အချိန်လိုအပ်

ခုခံသူ မတက်ရောက် ခုခံသူ သက်သေ မတက်ရောက်
ခုခံသူ ရှေ့နေ မတက်ရောက် ခုခံသူဘက်မှ ပြင်ဆင်ရန်
အချိန်လိုအပ်

တရားသူကြီးမရှိ
သက်သေအထောက်အထား ပျောက်ဆုံး
[ဖော်ပြပါ _____]
အခြား
 [အခြားဆိုပါက _____
_____]

ရုံးချိန်းပေးရန် မည်သူက တောင်းဆိုသနည်း။ ဥပဒေအရာရှိ
တိုင်တန်းသူ
ခုခံသူ မည်သည့်ဘက်ကမှ မတောင်းဆို

၉ အများပြည်သူ မြင်ရာတွင်
cause list
ကပ်ထားပါသလား

Yes No

- ၁၀ ကြားနာမှုကို ဝင်ရောက်ရန် တစ်စုံတစ်ဦး အငြင်းခံရပါသလား။
 ထွက်ခွာသွားရန် အပြောခံရပါသလား။ Yes No
 အပြောခံရပါက အကြောင်းပြချက် ပေးပါသလား။ Yes No
 [အကြောင်းပြချက် ပေးပါက အသေးစိတ် _____)
- ၁၁ တရားခွင် တက်ရောက်ရန် အခက်အခဲတစ်ခုခု၊ လုပ်ထုံးတမ်းစနစ်ကို ဖော်ပြပါ။ မှတ်ပုံတင်တောင်း လက်မှတ်ထိုးခိုင်း ကိုယ်စားလှယ်လွှဲစာ ပြရန်လို ရုံးခန်းအတွင်း လူအလွန်များနေ၍ ထိုင်ခုံ မရှိ၍ တံခါးပိတ်ထား
 ဆိုင်ရာ အားလုံးကို ခြစ်ပါ။ ကြားနာမည့် အချိန်နှင့် နေရာ ပြည်သူမြင်သာအောင် မကပ်ထား
 ဝင်ရန် ငြင်းဆိုခံရ (ဝင်ရောက်မှုကို ငြင်းဆိုခံရပါက စာရွက်အလွတ်တွင် ဖော်ပြပါ။)
 အခြား [အခြားဆိုပါက ဖော်ပြပါ _____

 _____]

သက်သေအထောက်အထား

၁၂ မည်သည့် အထောက်အထားကို တင်ပြသနည်း။	<u>တရားစွဲဆိုသည့်ဘက် အထောက်အထား</u>	<u>ခုခံချေပသည့်ဘက်</u>
တစ်ခုထက်မက ပို၍ ခြစ်နိုင်သည်။	သက်ရှိ သက်သေ ☐ မျက်မြင်သက်သေ ☐ သက်ရှိသက်သေ၏ အသက်---	သက်ရှိ သက်သေ ☐ မျက်မြင်သက်သေ ☐ သက်ရှိသက်သေ၏ အသက်---
မျက်မြင်သက်သေ ထွက်ဆိုချက် အကျဉ်းချုပ်ကို သီးခြား စာမျက်နှာဖြင့် ဖော်ပြပါ။	ချည့်နဲ့ တစ်စုံတစ်ရာ ရှိသလား။ Yes ☐ No ☐ [ရှိပါကဖော်ပြပါ _____ _____ _____]	ချည့်နဲ့ တစ်စုံတစ်ရာ ရှိသလား။ Yes ☐ No ☐ [ရှိပါကဖော်ပြပါ _____ _____ _____]
	အထူးအစီအမံတစ်ခုခုရှိသလား။ Yes ☐ No ☐ [ရှိပါက ဖော်ပြပါ _____ _____ _____]	အထူးအစီအမံတစ်ခုခုရှိသလား။ Yes ☐ No ☐ [ရှိပါက ဖော်ပြပါ _____ _____ _____]

ကျမ်းကျိန်သလား။
Yes No

ကျမ်းကျိန်သလား။
Yes No

ထွက်ဆိုချက်ကို ဖတ်ပြခြင်းလား။
Yes No

ထွက်ဆိုချက်ကို ဖတ်ပြခြင်းလား။
Yes No

ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ Yes No

ဆေးဘက်ဆိုင်ရာ Yes No

မူခင်းဆေးပညာ Yes No

မူခင်းဆေးပညာ Yes No

ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် Yes No

ကျွမ်းကျင်ပညာရှင် Yes No

ခါတ်ပုံများ Yes No

ခါတ်ပုံများ Yes No

မြေပုံ/ ပုံကြမ်း
Yes No

မြေပုံ/ ပုံကြမ်း
Yes No

ရုပ်ဝတ္ထု Yes No

ရုပ်ဝတ္ထု Yes No

အခြား Yes No
[ဖော်ပြပါ

အခြား Yes No
[ဖော်ပြပါ

_____]

_____]

၁၃ အထောက်အထားတစ်
ခုခု
သက်သေခံဝင်မဝင်နှင့်
ပတ်သက်၍
တစ်ဘက်ဘက်က
ကန့်ကွက်ပါသလား။

Yes No
မည်သူက ကန့်ကွက်သနည်း။
ဥပဒေအရာရှိ
တိုင်တန်းသူ
ခုခံချေပသူ

အထောက်အထားကို ဖော်ပြပါ

ဥပဒေအရာရှိ၊ တိုင်တန်းသူနှင့် ခုခံသူဘက်မှ လျှောက်လဲချက်များကို
စာရွက်လွတ်တွင် ဖော်ပြပါ။

အမိန့် လျှောက်ထားချက်ကိုလက်ခံသည် ပယ်ချသည်

တရားသူကြီး၏ ဆင်ခြေ

၁၄ တဆင့်ကြားသက်သေ
တင်သွင်းခွင့်
ပြုခဲ့သလား။ Yes No

ပြုခဲ့ပါက မည်သည့်ဘက်ကနည်း။
ဥပဒေအရာရှိ
တိုင်တန်းသူ
ခုခံချေပသူ

[တဆင့်ကြားသက်သေ ထွက်ဆိုချက်ကို
ဖော်ပြပါ

—]

၁၅ ရှာဖွေပုံစံကို
သက်သေခံ အဖြစ်
သုံးခဲ့သလား။ Yes No

ရှာဖွေပုံစံက တိကျမှုမရှိဟု ခုခံသူဘက်က ဆိုခဲ့သလား။
Yes No

[ပြောဆိုခဲ့ပါက ဖော်ပြပါ

—]

၁၆ တရားစွဲသည့်ဘက်က
ဖြောင့်ချက်သက်သေ
ကို အမှီပြုခဲ့ပါသလား။ Yes No

[အမှီပြုခဲ့ပါက ဖော်ပြပါ

အခြားအထောက်အထားများက စွဲချက်ကို ခိုင်မာစေခဲ့သလား။
Yes No

[ခိုင်မာစေခဲ့ပါက ဖော်ပြပါ

နိုင်စက်မှု သို့မဟုတ် အတင်းအကျပ်ပြုမှု ရှိသည်ဟု
စွပ်စွဲချက်ရှိသလား။
Yes No

[ရိုပါက ဖော်ပြပါ

_____]

၁၇ ခုခံသူရှေ့နေကို
လုံလောက်သော
ပြသမှု မရှိခဲ့ဟု
ယူဆစရာ ရိုပါသလား။
သက်သေစာရင်းအပါ
အဝင်

Yes No

[ရိုပါက ဖော်ပြပါ

_____]

၁၈ ဥပဒေအရာရှိ/တိုင်တ
န်းသူ သက်သေ
တစ်ဦးဦးကို ခုခံသူ၏
ပြန်လှန်စစ်မေးခွင့်၊
သက်သေ
ပြန်ခေါ်ခွင့်ကို
တရားသူကြီးက
ငြင်းပယ်ခဲ့ပါသလား။

Yes No

[ငြင်းပယ်ခဲ့ပါက ဖော်ပြပါ

_____]

၁၉ စစ်ဆေးစဉ်
ကာလတစ်လျှောက်
လုံး မည်သည့်
အချိန်တွင်မဆို
ရုံးတွင်း၌
အစွပ်စွဲခံရသူက
ပြောဆိုမှုတစ်ခုခု
ပြုခဲ့ပါသလား။

Yes No

ရိုပါက အစွပ်စွဲခံရသူက ဘာပြောသနည်း။
(စကားလုံးအတိအကျတိုင်း ကိုးကားပါ)

စွပ်စွဲခံရသူသည် မိမိသဘောလျောက် ပြောခြင်းလား ပြောရန်
ဖိအားပေးခံရပုံပေါက်သလား။
[ဖိအားပေးခံရပါက အသေးစိတ်ကို စာရွက်လွတ်တွင် ရေးပါ။]

အစွပ်စွဲခံရသူ၏ ရုံးတွင်း ပြောဆိုချက်ကို တရားသူကြီးက မှတ်ချက်
ပြုခဲ့သလား။ Yes No

[မှတ်ချက်ပြုပါက ဖော်ပြပါ

_____]

၂၀ မည်သည့်ဘက်ကမဆို
တရားသူကြီးထံ
တောင်းဆိုမှု
သို့မဟုတ်

Yes No

လျှောက်ထားခဲ့ပါက -

လျှောက်ထားမှု
တစ်ခုခု ပြုခဲ့သလား။

မည်သည့်ဘက်က လျှောက်ထားခြင်း ဖြစ်သနည်း။
ဥပဒေအရာရှိ တိုင်တန်းသူ ခုခံချေပသူ

[လျှောက်ထားချက်အပေါ် နှစ်ဘက် လျှောက်လဲချက်များကို
စာရွက်အလွတ်တွင် ဖော်ပြပါ။]

အမိန့် - လျှောက်ထားချက် လက်ခံသည် ပယ်ချသည်

တရားသူကြီး ဆင်ခြေ -----

-----]

တရားသူကြီး

၂၁ ကြားနာမှု
တလျှောက်လုံး၌
တရားသူကြီးက
ဘက်မလိုက်သည့်
ပုံပေါ်သလား။ Yes No
ဘက်မလိုက်သည့် ပုံ မပေါ်ပါက ရှင်းပြပါ။

၂၂ စီရင်ချက်မချက်မီ
အစွပ်စွဲခံရသူ၌
အပြစ်ရှိသည်ဟု
တရားသူကြီးက
ဆုံးဖြတ်ထားပြီးဖြစ်သ
ည်ဟု ညွှန်ပြချက်
တစ်ခုခုရှိသလား။ Yes No
ရှိပါက ရှင်းပြပါ။

၂၃ ခြိမ်းခြောက်ခြင်း၊
ထိတ်လန့်စေသည်ဟု
ရှုမြင်နိုင်သည့်
မှတ်ချက်တစ်ခုခုကို
တရားသူကြီးက
ဘက်တစ်ဘက် အပေါ်
ပြုလုပ်ခဲ့ပါသလား။ Yes No
ပြုလုပ်ခဲ့ပါက ၎င်းမှတ်ချက်သည် အောက်ပါတစ်ဦးကိုကို
ရည်ညွှန်းသည်။
ခုခံချေပသူ ခုခံသူရှေ့နေ ဥပဒေအရာရှိ တိုင်တန်းသူရှေ့နေ
 တိုင်တန်းသူ စာရေး ရဲ သက်သေ မီဒီယာ ခုခံသူ၏
မိသားစု/မိတ်ဆွေ နှစ်နာသူ
တရားရုံးလေ့လာသူ အခြား

တရားသူကြီး၏ မှတ်ချက် (စကားလုံးအတိအကျ သုံးပါ။)

စာရေးက မှတ်ချက်ကို မှတ်တမ်းတင်ပါသလား။ Yes No

၂၄ တရားသူကြီးအနေဖြင့်
၎င်း၏ တရားရေး
ကဏ္ဍကိုလွန်၍
ဤအမှုတွင်
စိတ်ဝင်စားမှုရှိသည်ဟု
ယူဆစရာ ရှိပါသလား။

ရှိသည် မရှိပါ
မိသားစု လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက် ငွေကြေး နိုင်ငံရေး အခြား

အသေးစိတ် _____

၂၅ တရားသူကြီးက
တင်ပြမှု/လျှောက်ထား
မှုတို့နှင့် လွတ်ကင်းပြီး
အဆုံးအဖြတ်တစ်ခုခုကို
ပြုခဲ့ပါသလား။ (ဥပမာ
အထောက်အထား
သက်သေခံဝင်မဝင်)

Yes No

အမိန့်

အမိန့်ကို တစ်ဘက်ဘက်က စိန်ခေါ်ခဲ့ပါသလား။ Yes No

စိန်ခေါ်ခဲ့ပါက ၎င်းကို ပြုသူမှာ
ဥပဒေအရာရှိ တိုင်တန်းသူ ခုခံသူ

ဥပဒေအရာရှိ၊ တိုင်တန်းသူနှင့် ခုခံသူတို့၏ လျှောက်လဲချက်များကို
စာရွက်လွတ်တွင် ဖော်ပြပါ။

စိန်ခေါ်မှု - အတည်ပြုသည် ပယ်ချခံရသည်

၂၆ တရားသူကြီးအပါအဝင်
တရားရေးဝန်ထမ်းတစ်
ဦးဦးကို ငွေပေးခြင်းကို
စောင့်ကြည့်သူ
တွေ့မြင်ခဲ့ပါသလား

Yes No

တွေ့မြင်ခဲ့ပါ။ မည်သည့်အတွက်နည်း။

ငွေမည်မျှနည်း။ _____

မည်သူက ပေးသနည်း။ ခုခံသူ ခုခံသူ၏ မိသားစု/မိတ်ဆွေများ
 ခုခံသူရှေ့နေ တိုင်တန်းသူ တိုင်တန်းသူရှေ့နေ နှစ်နာသူ
 အခြား ရှင်းပြပါ။

၂၇ ကြားနာနေစဉ်အတွင်း တရားသူကြီး၏ အပြုအမူနှင့်စပ်၍ အလေးထား စိတ်ပူစရာရှိပါသလား။ သက်ဆိုင်ရာ နေရာတိုင်းတွင် ခြစ်ပါ။

Yes No

ရှိပါက ကြားနာစဉ်တလျှောက်လုံး တရားသူကြီး ရုံးတွင်းမရှိပါ။
 ကြားနာမှုကို နားမထောင်နေသည့် ပုံပေါ်သည်။ တရားသူကြီးက
 လျှောက်ပတ်သော အဝတ်အစားမဝတ်ပါ တရားသူကြီး
 ဖုန်းပြောသည်။ ကြားနာနေစဉ် တရားသူကြီးက ဖုန်းဖြင့်
 မက်ဆေ့ချ် ရိုက်နေသည်။ ကြားနာနေစဉ်အတွင်း
 မသက်ဆိုင်သော ကိစ္စဖြင့် လာသော ဧည့်သည် လက်ခံတွေ့ဆုံသည်
 တပြိုင်နက်တည်း ကြားနာမှု အများကြီး ပြုလုပ်ခဲ့သည်

ဤအပြုအမူသည် အောက်ပါတို့မှ တစ်ဦးဦးကို ဆန့်ကျင်သော ဘက်လိုက်မှု ဖြစ်ပါက အမှတ်ခြစ်ပါ။

ခုခံသူ တိုင်တန်းသူ ဥပဒေအရာရှိ

ရှင်းပြပါ။ _____

ခုခံသူရှေ့နေ

၂၈ ခုခံချေပသူ ရှေ့နေသည် ကြားနာစီရင်မှု အတွင်း ရှေ့နေ ကျင့်ဝတ်သိက္ခာ နှင့်အညီ ပြုမူနေထိုင်ခြင်း ရှိခဲ့ပါသလား။

Yes No

မဟုတ်ပါက ရှင်းပြပါ _____

တိုင်တန်းသူရှေ့နေ နှင့်/ဥပဒေအရာရှိ

၂၉ တိုင်တန်းသူ ရှေ့နေက ဥပဒေအရာရှိ ကိုယ်စား

Yes No

- အမှုစစ်ခြင်းဖြစ်
ပါသလား။
- ၃၀ တိုင်တန်းသူရှေ့ Yes No
နေ/များက
ရှေ့နေကျင့်ဝတ် မညီပါက ရှင်းပြပါ။
သိက္ခာနှင့်အညီ _____
ပြုမူပါသလား။
- ၃၁ ဥပဒေအရာရှိက Yes No
ရှေ့နေကျင့်ဝတ် မညီပါက ရှင်းပြပါ
သိက္ခာနှင့်အညီ _____
ပြုမူပါသလား။

**သက်ဆိုင်ရာနေရာတွင်သာ ဖြည့်စွက်ပါ။
အမှုစစ်ခြင်း အစပြုပုံ**

- က တရားသူကြီးက Yes No
စွဲဆိုခြင်း
အကြောင်းများကို
ကြေညာပါ သလား။
- ခ အစွပ်စွဲခံရသော ပြစ်မှု Yes No
ဖြစ်သော နေ့ရက်နှင့်
နေရာတို့ကို
တရားသူကြီးက
ကြေညာသလား။
- ဂ အစွပ်စွဲခံရသူ၏ Yes No
ဥပဒေအကျိုးဆောင်ရ
ရှိခွင့်ကို
တရားသူကြီးက
အသိပေးသလား
- ဃ အစွပ်စွဲခံရသူ၏ Yes No
မိမိကိုယ်ပိုင်
ထုချေခွင့်ကို
တရားသူကြီးက
အသိပေးပါသလား။
- င အစွပ်စွဲခံရသူ၏ Yes No
တရားသူကြီး
ပြောင်းလဲရရှိနိုင်ခွင့်

ကို တရားသူကြီးက
အသိပေးပါသလား။

Framing of the charges

- စ စွဲချက်အတည်ဖြစ်ပါ
က တရားသူကြီးက
စွဲချက်ကို ဖတ်ပြ
ရှင်းပြပါသလား။ Yes No
စွဲချက်အတည်ပြုရသည့် တရားသူကြီး၏ ဆင်ခြေကို ဖော်ပြပါ။
- ဆ အစွပ်စွဲခံရသူက
စွဲချက်ကို မည်သို့
တုံ့ပြန်သနည်း။ အပြစ်ရှိကြောင်းဝန်ခံ အမှုဆက်စစ်ရန် တောင်းဆို
- ဇ တရားသူကြီးက
အစွပ်စွဲခံရသူကို
စစ်မေးပါသလား။ Yes No
- ဈ အစွပ်စွဲခံရသူအား
တရားစွဲဆိုသည့်ဘ
က် သက်သေများကို
ပြန်ခေါ်ခွင့်
တရားသူကြီးက
ပေးခဲ့ပါသလား။ Yes No
- ည အစွပ်စွဲခံရသူ/များ
ထွက်ဆိုခဲ့သလား။ Yes No
- ဋ ခုခံသူ သက်သေ
တရားခွင်သို့
မလာခြင်း
ရှိခဲ့ပါသလား။ Yes No
အဘယ်ကြောင့်နည်း။
သက်သေက သက်သေထွက်ဆိုရန်အတွက် ရုံးတော်သို့
မဖြစ်မနေလာရောက်ရန် တရားသူကြီးက ဘာလုပ်ခဲ့သနည်း။

Final Argument

- ၄ အပြီးသတ်လျှောက်
လဲချက်ကို
တရားရုံးသို့
စာရွက်ဖြင့်
တင်သွင်းခြင်းလား။ Yes No
ဟုတ်ပါက တရားစွဲဆိုသည့်ဘက်၏ လျှောက်လဲချက် မိတ္တူကို
ခုခံသည့်ဘက်က ရရှိခဲ့ပါသလား။ ရရှိ မရရှိ
မရရှိခဲ့ပါက ခုခံသူဘက်က လျှောက်လဲချက် မိတ္တူ တောင်းခံခဲ့ပါသလား။
Yes No
- ၅ အပြီးသတ်လျှောက် Yes No

လဲချက်ကို ရုံးရှေ့၌
ပြုခြင်းဖြစ်လျှင် အသေးစိတ်
ခုခံချေပသူက
နောက်ဆုံးစကား
ပြောခွင့်ရပါသလား။

စီရင်ချက်နှင့် ပြစ်ဒဏ်နှင့် အယူခံ

ပ အစွပ်စွဲခံရသူအတွက် စီရင်ချက်က အဘယ်နည်း။
အပြစ်ရှိသည်
မရှိပါ
အခြား

က စီရင်ချက်ကို ဖတ်ပြပါသလား။ Yes No

တ ပြစ်ဒဏ်က အဘယ်နည်း။

ထ စီရင်ချက်မိတ္တူကိုမေ့ ခွန်းလွှာနှင့် အတူ သင်ပူးတွဲပေးပို့ပါသလား။
မပေးပို့ပါက၊ မိတ္တူရရန် သင် အငြင်းခံရပါသလား။
Yes No

အငြင်းခံရပါက ရှင်းပြပါ။

ဒ ခုခံချေပသူကို ၎င်း၏ အယူခံခွင့်ကို အသိပေးပါသလား။ Yes No

ခ ခုခံသူက အယူခံဝင်ပါသလား။ Yes No

Comments

ဂ. စစ်တမ်းမေးခွန်းလွှာ - ရုံးချိန်းပေးခြင်း

- 1 အမှုအမည်
- 2 လေ့လာသည့်
ရက်စွဲ
- 3 နောက်ကြားနာမှု
ရက်စွဲ
- 4 လေ့လာသူအမည်
- 5 အမည်များ
 - a. မိတ်ဖက်ရှေ့နေ
 - b. တရားသူကြီး
 - c. ဥပဒေအရာရှိ
 - d. ရှေ့ဖတ်စာရေး
- 6 မိတ်ဖက်ရှေ့နေ
အဖွဲ့အစည်း
- 7 မိတ်ဖက်ရှေ့နေက
ခုခံချေပသူကို
ကိုယ်စားပြုခြင်းလ
ား။ တိုင်တန်းသူကို
ကိုယ်စားပြုခြင်းလ
ား။

- ခုခံချေပသူ
 တိုင်တန်းသူ

- 8 တရားရုံး
အမျိုးအစား
- 9 တရားရုံးတည်နေရ
ခ

- မြို့နယ် တရားလွှတ်တော်
 ခရိုင်တရားရုံး အခြား
[_____]

- 1 အမှုတွဲဖိုင်
- 0 မိတ္တူရပါသလား။
- 1 ကြားနာမှုအဆင့်
- 1

- Yes No
- ရီမန်ကြားနာမှု အာမခံ ကြားနာမှု တိုင်တန်းသူကို
စစ်မေးခြင်း ဥပဒေအရာရှိ တရားလို သက်သေစစ်
 စွဲချက် ခုခံသူစစ် တရားခံ သက်သေစစ် အပြီးသတ်
လျှောက်လဲ စီရင်ချက်အမိန့် ပြစ်ဒဏ်ချခြင်း အယူခံ
အခြား [အခြားဖြစ်ပါက၊ ရှင်းပြပါ
_____)

- 1 ကြားနာစဉ်အတွင်း
- 2 တရားရုံးအတွင်းရှိ
လူများ

- ခုခံချေပသူ/များ [___] တရားသူကြီး /များ [___] ခုခံသူရှေ့နေ
/များ [___] ခုခံသူရှေ့နေနှင့်အတူပါ အလုပ်သင်ရှေ့နေများ
[___] ဥပဒေအရာရှိ/များ [___] တိုင်တန်းသူရှေ့နေ/များ [___]

5 မြင်သာရာတွင် No
ကပ်ထားပါသလား မသိပါ။

။

1 တစ်စုံတစ်ဦးဝင်ရေ Yes

6 ဘက်မှုကို No

ဟန့်တားသလား။ ပြောခံရပါက၊ အကြောင်းပြချက်ပေးသလား။ Yes No

သို့မဟုတ် [ပေးပါက၊

ထွက်ခွာသွားရန် အသေးစိတ် _____

ပြောခြင်းခံရပါသ _____]

လား။

1 တရားခွင် မှတ်ပုံတင်တောင်း လက်မှတ်ထိုးခိုင်း ကိုယ်စားလှယ်လွှဲစာ

7 တက်ရောက်ရန် ပြရန်လို ရုံးခန်းအတွင်း လူအလွန်များနေ၍ ထိုင်ခုံ မရှိ၍

အခက်အခဲတစ်ခုခု တံခါးပိတ်ထား

၊ ကြားနာမည့် အချိန်နှင့် နေရာ ပြည်သူမြင်သာအောင်

လုပ်ထုံးတမ်းစနစ်ကို မကပ်ထား ဝင်ရန် ငြင်းဆိုခံရ (ဝင်ရောက်မှုကို

ဖော်ပြပါ။ ငြင်းဆိုခံရပါက စာရွက်အလွတ်တွင် ဖော်ပြပါ။)

ဆိုင်ရာအားလုံးကို အခြား [အခြားဆိုပါက ဖော်ပြပါ

ခြစ်ပါ။ _____

_____]

1 ရုံးချိန်းခြင်းကို Yes

9 တရားရုံးမှတ်တမ်း No

တွင် မှတ်တမ်းတင် မသိပါ။

ပါသလား။

2 အခြားမှတ်ချက်များ။

0
